

SPRAWOZDANIE

DYREKCJI

C. K. GIMNAZYM ARCYKSIĘŻN. ELŻBIETY

W SAMBORZE

z a r o k s z k o l n y

1893.

TREŚĆ:

I. Rozprawa Antoniego Sienickiego: Stosunek Psalterza przekładania Jana Kochanowskiego do Paraphrasis psalmorum Jerzego Buchanana.

(Über das Verhältnis der Kochanowski'schen Psalmen-Übersetzung zu Buchanan's Paraphrasis psalmorum.)

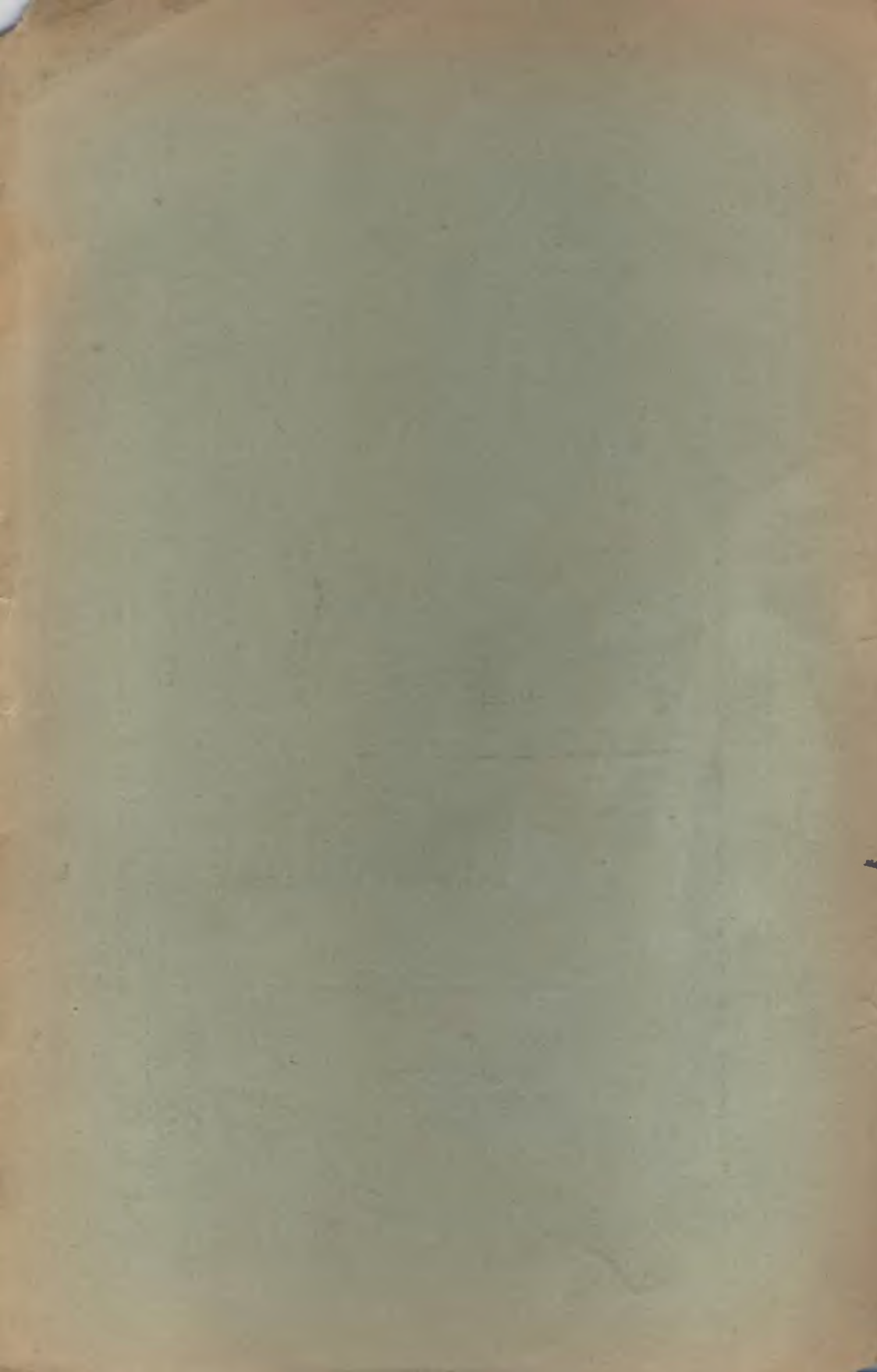
II. {	a. Opis budynku c. k. gimnazjum im. Arc. Elżbiety w Samborze (z 10 rycinami)	} przez
Dyrektora
zakładu.
	b. Uroczystość poświęcenia i oddania nowego budynku do użytku c. k. gimnazjum	
	c. Część urzędowa	

NAKŁADEM FUNDUSZU SZKOLNEGO.

W SAMBORZE.

Z Drukarni SCHWARZA i TROJANA.

1893.

SPRAWOZDANIE DYREKCYI

C. K. GIMNAZYUM ARCYKSIĘŻN. ELŻBIETY
W SAMBORZE

za rok szkolny

1893.

TREŚĆ:

- I. Rozprawa Antoniego Sienickiego: Stosunek Psalterza przekładania Jana Kochanowskiego do Paraphrasis psalmorum Jerzego Buchanana.
(Über das Verhältniß der Kochanowski'schen Psalmen-Übersetzung zu Buchanan's Paraphrasis psalmorum.)
- II. Część urzędowa przez Dyrektora zakładu.

NAKŁADEM FUNDUSZU SZKOLNEGO.

W SAMBORZE.
Z Drukarni Schwarza i Trojana.
1893.

NII 962c

S 50606

II

Jedną z cech charakteryzujących odrodzenie literatury klasycznej w Europie w epoce humanizmu jest dążność, aby piękniejsze i poetyczniejsze części ksiąg świętych bądź to przekładać na narodowe języki, bądź też oddać w pięknej formie klasycznej łaciny. Dążność tę dostrzedz można we wszystkich literaturach XVI. w. u tych narodów, które uległy humanistycznemu prądowi wiejącemu z Włoch. Przekładano lub parafrazowano księgi Judyth, z prorocтва Daniela przygodę Zuzanny, epizod o Józefie, synie Jakubowym, doczekał się wielokrotnego obrobienia; najwięcej jednakowoż zajmowano się psalmami Dawida, tym najpiękniejszym utworem hebrejskiej poezyi. Wykształceni na literaturze klasycznej humaniści zrozumieli i odczuli tę głębię uczucia, siłę wyrażenia, ten nastrój wysoki, jaki każdy psalm cechuje, poznali, że żaden z uwielbianych przez nich mistrzów słowa nie sławił wielkości, potęgi, miłości jedynego Boga w ten sposób, jak Dawid w psalmach. Psalmy te jednak pisane nie w klasycznym języku, — hebrejskiego mało kto rozumiał — przekłady łacińskie prozą starały się wprawdzie oddać wiernie słowa oryginału w łacinie, ale nie w języku Horacyusza, Owidyusza, Tibulla i Propertycusza. Stąd powstała dążność, aby pienia Dawidowe oddać w języku łacińskim złotego wieku w pięknej klasycznej formie, aby wysoko cenione psalmy odziać w szatę zdobiącą ody Horacyusza lub elegie Owidyusza. Tak postąpił sławny humanista XVI. w. *Helius Eobanus Hessus*, który w r. 1538 wydał w Basilei *Psalterium universale*, przerabiając psalmy w formie elegii. Psalterz Eobana jest, jak powiada Geiger¹⁾, wolnem, ale pełnem smaku opracowaniem, w którym poeta okazał, że włada dokładnie językiem łacińskim i rozumiał słowa oryginału. *Psalterium universale* doczekało się kilku wydań. Z Włochów parafrazował psalterz Marcantonio Flaminio (Zarrabini) po łacinie²⁾. Największą sławę jednak zjednało sobie nie tylko u współczesnych,

¹⁾ Renaissance und Humanismus str. 467.

²⁾ Sauer: Geschichte der italien. Litteratur str. 166.

ale i u późniejszych łacińskie przerobienie psalterza przez Szkota, Jerzego Buchanana p. t. *Paraphrasis psalmorum Davidis poetica auctore Georgio Buchanano, Scoto, poetarum nostri saeculi facile principe*, jak brzmi tytuł wydania z r. 1576 wydrukowanego w Antwerpii. Pierwsze wydanie wyszło w r. 1565.

Paraphrasis psalmorum Jerzego Buchanana cieszyła się znacznie większą popularnością aniżeli „*Psalterium*“ Eobana. Buchanan bowiem i bardzo dobrze zrozumiał ducha poezji hebrejskiej i przerobił psalmy w wytwornej formie klasycznej. Posługiwał się nie jedną tylko formą wiersza, jak Hessus, ale uniknął monotoności przez zastosowanie do swej parafrazy najrozmaitszych form wierszowania, naśladując ody Horacyusza. Nad parafrazą pracował szkocki poeta czas dłuższy, zaczął ją około r. 1548 w więzieniu klasztorne w Portugalii, gdzie kazano mu się uczyć pobożności od mnichów.

Prócz wspomnianych całkowitych przerobień łacińskich psalterza można wyliczyć cały szereg częściowych parafraz; nie było prawie humanisty, któryby nie przerobił przynajmniej kilku psalmów w formie klasycznej n. p. Petrarca przerobił 7 psalmów pokutnych, Muretus oddał kilka psalmów po łacinie i t. d. Lecz nie tylko przerabiano pienia Dawidowe w języku Horacyusza lub Owidyusza, przekładano je także na pojedyncze języki nowożytne, które właśnie wtedy pod wpływem najrozmaitszych okoliczności zyskiwały w literaturze pełne prawo obywatelstwa. We Francyi, Włoszech, Niemczech poświęcali poeci swoje pióro miarowym przekładom Psalterza. Clemens Marot wydał w r. 1544 francuski przekład 50 psalmów Dawida (*Les Oeuvres de Clemens Marot. A Lyon 1544*), Rapicio, Spinola we Włoszech; z niemieckich poetycznych przekładów wylicza Gervinus¹⁾ tłumaczenie Jana Clauss'a (1540), Gamersfelder'a (Norymberga 1542), Burkarda Waldis'a (1553) Jana Magdeburga (1565). Sundereyter'a (1574), Lobwasser'a (Lipsk 1573) i inne. I u nas w Polsce niwa ta nie leżała odłogiem. Rej, Lubelezyk, Rybiński, że nie wspominam o częściowych przekładach, pozostawili tłumaczenia psalterza po polsku. Nie mówiąc o przekładzie Reja, który dotychczas nie został odszukany, tłumaczenie Lubelczyka chyba tylko z tego powodu nazwać można poetycznem, że ma formę wiersza; tłumaczowi zbywało na poczuciu arty-

¹⁾ Gervinus: *Geschichte der poetischen National-Litteratur der Deutschen*, III. t. Leipzig 1842. str. 43 i następ.

stycznem, aby mógł należycie wykonać swoje zadanie. Jak Eobanus obrobił wszystkie psalmy w formie elegiackiej, tak i nasz Lubelczyk nadał przekładowi formę jednostajną 13-zgłoskowego wiersza we wszystkich psalmach. Przekład Rybińskiego, jakkolwiek poetyczniejszy od tłumaczenia Lubelczyka, daleko w tyle pozostaje poza najlepszym dotychczas polskim przekładem psalterza Jana Kochanowskiego, który p. t. „*Psalterz Dawidów przekładania Jana Kochanowskiego*“ opuścił po raz pierwszy prasę drukarską w Krakowie 1579 r. Jak we wszystkich swoich utworach jest Kochanowski mistrzem formy, ściśle umie zastosować formę do treści, takim jest i w przekładzie psalmów Dawida.

Z powyższych uwag wynika, że dążność do przekładania psalmów na narodowe języki w XVI. w. była ogólnoeuropejską, że więc Koch. tłumacząc psalterz na polski język szedł za ogólnym prądem, panującym wówczas w Europie. Zachodzi pytanie, czy prócz tego nic więcej nie łączy przekład Koch. z wspomnianymi powyżej parafrazami i tłumaczeniami, czy też może dadzą się wykazać pewne ślady wpływu zagranicznych obrobień na arcydzieło Koch. Przekład bowiem psalterza na jakikolwiek język europejski przedstawia nie mało trudności i dziś nawet, kiedy tłumacz może sobie dopomagać tyloma środkami naukowymi, co dopiero w wieku szesnastym. Oryginał psalterza, jak wiadomo, napisany został w hebrajskim języku, podobnie jak cały stary zakon; przekładów prozaicznych łacińskich było kilka, skuteczniejszych z najrozmaitszych rękopisów, różniących się w bardzo wielu miejscach od siebie. Przytem wiele miejsc w oryginale musiało być przez przepisywaczy bardzo zepsutych tak, że i w wiernych tłumaczeniach łacińskich trudno nieraz dopytać się właściwej myśli. W przekładzie poetycznym trudności tego rodzaju muszą być usunięte, poeta tłumacz musi sobie dopomagać i fantazją i własnym zmysłem poetyckim, aby myśl oryginału lub wiernego przekładu wyrażoną krótko, oddać w pełnej formie; niejednokrotnie tłumacz musi parafrazować myśli oryginału, robić dodatki, uzupełnienia, aby nie rozminąć się z swoim zadaniem. Tłumacz więc psalterza nie jest tylko tłumaczem, jest także sam poeta, twórcą pojedynczych części. Nie inaczej postępował nasz poeta. W wielu miejscach tekst biblii rozszerzył, w niektórych skrócił, poczynił kilka dodatków, niejasne

miejsca tłumaczył według swego zapatrywania. A że podobnie postępowali i jego poprzednicy na tem polu, chodzi więc o to, czy i o ile Koch. był od nich zależnym.

Pomiędzy wieloma przekładami i przeróbkami psalterza wyróżnia się, jak wspomniałem, „Paraphrasis Psalmorum“ Buchanana. Że Koch. znać mógł ową przeróbkę psalterza przed rozpoczęciem swej pracy, wynika to z tej okoliczności, że dzieło Buch. wyszło z druku 1565 r., a nasz poeta zaczął pracować około przekładu około r. 1571; w tym bowiem czasie donosi poeta Fogelwederowi w liście z 6 paździer. 1571, że się stara o trzydzieści psalmów już z dawnymi, które może rok przedtem lub jeszcze wcześniej rozpoczął. (Ob. Archiv. für slav. Phil. VIII, 485.) Że zaś nasz poeta rzeczywiście znał Paraphrasis psalmorum, świadczy o tem epigram jego do G. Buchanana następującej treści:

Solvisti cura et longo, Bucanane, labore
Omnes, qui vatum nomen habere student,
Ne incassum certent Solymaei carmina regis
Aptare ad Latiae fila canora,
Nam quicunque opus hoc aggressi aliquando fuerunt,
Tanto intervallo, tu Bucanane, praeis
Omnibus, ut veniens aetas quoque non videatur
Ereptura tuis hoc decus e manibus.

Sąd ten tak pochlebny o dziele szkockiego poety dowodzi jasno, że Koch. nie tylko znał „Paraphrasis“, ale i czytać ją musiał; historykowi literatury może to być wskazówką, że utwór obcy mógł wywrzeć wpływ na przekład polski. I rzeczywiście tak jest. Wykazał to prof. dr. Brückner oceniając wydanie pomnikowe dzieł Jana Kochanowskiego (Warszawa 1884) w Archiv für slavische Philologie VIII. str. 477 i nast. Z recenzji dr. Brücknera dowiadujemy się, że wieszcz z Czarnolasu dosyć często w rozszerzeniu tekstu pisma św., dodatkach i t. p. zmianach szedł śladem szkockiego poety, że tak samo jak Buch. używał najrozmaitszych miar wierszowych i strof; udowodnił zaś swoje twierdzenie berliński profesor kilkudziesięcioma przykładami, usuwającymi wszelką wątpliwość w tej sprawie. Nie wyczerpał jednak prof. Brückner w zupełności tej kwestyi, co byłoby zresztą w recenzji nie na miejscu; szereg pożyczek K. u B. da się znacznie pomnożyć i stosunek parafrazy do prze-

kładu ściślej oznaczyć pod każdym względem, co właśnie jest mojem zadaniem.

Zanim jednakowoż przystąpimy do właściwej rzeczy, musimy się przedewszystkiem zastanowić nad kwestyą, mianowicie jaki tekst pisma św. miał Koch. pod ręką, zabierając się do przekładu psalterza. Rzecz ta sama w sobie ciekawa musi być choćby w przybliżeniu rozstrzygnięta na samem czele, gdyż inaczej moglibyśmy bardzo wiele zmian i dodatków u Koch. w stosunku do pewnego tekstu uważać za przejęte z B., gdy tymczasem wypłynęły one z wspólnego źródła, jakiego używali obydwaj poeci.

Wiadomo, że biblia, jakkolwiek przechowywana jako księga św. od najdawniejszych czasów z największą troskliwością, nie jest czemś jednolitem; różne rękopisy i przekłady pisma św. w bardzo wielu miejscach nie zgadzają się z sobą co do treści. Różnice te nie są tylko filologicznej natury, nie polegają tylko na zamianie wyrazów, owszem są one w wielu miejscach zasadniczymi pod względem rozumienia tekstu. Wpłynęła na to i wielka starożytność biblij, rozpowszechnienie się tejże w wielkiej ilości w odpisach, przekładach i t. d.

Nie tu miejsce zastanawiać się bliżej, jakie rękopisy i jakie przekłady biblij dochowały się do w. XVI.; wystarczającym będzie dla naszej kwestyi, jeżeli przypomnę, że najważniejszymi tekstami pisma św. starego zakonu jest oryginalny tekst hebrejski, greckie tłumaczenie dokonane przez 70 mędrców w III. w. przed Chr., zwane Septuaginta i przekład łaciński św. Hieronima, używany od najdawniejszych czasów w kościele katolickim, a powagą soboru trydenckiego 1546 r. uznany za tekst najlepszy i za jedyny, mający być używanym w kościele katolickim, zwany powszechnie „Vulgata“. Wszystkie wspomniane teksty wydawano dosyć często tak z końcem XV. w., jak i w XVI. i to nie tylko każdy z osobna, lecz także razem z starodawnymi przekładami na wschodnie języki, syryjski, arabski...; biblia tak wydana nazywała się „polyglotta“, najstarszą zaś z nich jest „Biblia polyglotta“ Ximenesa 1522. Prócz tego ukazywały się przekłady łacińskie tekstu hebrejskiego tak całej biblij, jak i pojedynczych części. W r. 1528 wyszło z druku w Lyonie „Veteris et Novi testamenti nova translatio“ pióra Santes'a Pagnina; tłumacz w przekładzie starego testamentu trzymał się tekstu hebrejskiego (ob. Kirchen-Lexicon pod Santes Pagninus); w r. 1532. wydał w Norym-

berdze Joannes Campensis parafrazę psalterza Dawida, polegając także na hebrejskim tekście. Kochanowski mógł więc, nie znając prawdopodobnie języka hebrejskiego, korzystać przy przekładaniu psalterza z tekstu hebrejskiego w wiernych łacińskich tłumaczeniach tak samo, jak i szkocki poeta. Że rzeczywiście tak było, że nasz poeta nie z Vulgaty, ale z łacińskiego tekstu, więcej zgodnego z oryginałem hebrejskim, aniżeli Vulgata, tłumaczył psalmy, wykażą to następujące uwagi. Przyjrzyjmy się najpierw, co współcześni Koch. lub nieco później żyjący teolodzy z powołania, tłumacze biblij na polski język o tej sprawie sądzili; ci bowiem dobrze śledzić musieli w owej epoce walk religijnych za wszelkimi objawami, popierającymi ich sprawę lub przeciw niej występującymi. Otóż jeden z najtęższych obrońców kościoła katolickiego w Polsce w XVI. w., tłumacz biblij i kaznodzieja, Jakób Wujek, którego tłumaczenie pisma św. według Vulgaty do dziś dnia jest używane w polskim kościele, tak się wyraża o przekładzie Kochanowskiego: „Pokazawszy, iż ten nasz psalterz jest on, który LXX. tłumaczył trzysta lat przed narodzeniem Pańskim z żydowskiego na grecki język przełożyli, snadno już będzie dowieść, że jest daleko lepszy pewniejszy i gruntowniejszy a niżli te wszystkie, które czasów naszych z żydowskiego na łaciński albo na polski język nie tylko od nowowierników (między którymi też są tłumacze Biblij brzeskiej y Nieświeżskiej) ale y od katolików naszych, Justiniana, Santes Pagnina, Feliksa Prateńskiego, Watabla, Campensa y innych (*y od Kochanowskiego polskim wierszem*) są przełożone.“ (Psalterz Dawidów 1594, str. 6 wstępu). Przyznaje tu więc Wujek, że Kochanowski jakkolwiek katolik nie z Septuaginty, ani też z tego tłumaczenia powstałej Vulgaty psalterz przekładał, ale z gorszego zdaniem Wujka tekstu „żydowskiego.“ Żaden może z naszych tłumaczy biblij nie był tak obznajomionym z różnymi tekstami biblij, jak ks. Jakób., zdanie więc jego może być w naszej sprawie decydującem. Ale idźmy dalej. Wydawcy „Psalmów Dawidowych z hymnami“ w Gdańsku 1619 w przekładzie Macieja Rybińskiego oddają wielkie pochwały przekładowi Koch., wyrażając się w ten sposób na 4-tej karcie przedmowy: „A choć nie masz o tym wątpliwości, że między wszystkimi, którzy psalterz na polski język wierszem przekładali, naosobliwie y naszczęśliwiey sprawił to on przedni Poeta polski Jan Kochanowski, którego też

prace z chęcią używamy y niektóre jego psalmy w Kancyonale się położyły, ale“.... Protestanci nie byliby z pewnością w ten sposób o psal. Koch. się wyrazili i nie byliby używali przekładu naszego poety, gdyby tenże opierał się na Vulgacie, używanej w kościele katolickim, za jedynie dobrą uznaną przez sobór trydencki, a nie na tekście hebrejskim, którego właśnie przeciwnicy kościoła katolickiego w obrzędach religijnych się trzymali.

Dwieście lat po wyjściu z druku psalterza Kochanowskiego zabrał się do tego samego dzieła Franciszek Karpiński i dokonał go z znacznie mniejszem powodzeniem; na każdym kroku widać naśladowanie swego wielkiego poprzednika. Mniejsza na razie oto, jaka jest wartość przekładu Karpińskiego, chcę zwrócić tylko uwagę na to, że Karpiński musiał studia pewne robić nad psalterzem, porównywać i zestawiać rozmaite lekcyje pojedynczych słów, zastanawiać się i porównywać psalterz swego poprzednika z tekstem biblii. Sąd więc jego, jaki wypowiedział o psalterzu Koch., zasługuje na uwagę.

„Minęło lat dwieście, mówi Karpiński w przedmowie do swego przekładu, jak ojciec poetów polskich Jan Kochanowski Psalterz Dawida na polskie wiersze przełożył. Wielki ten mąż, tam gdzie sobie przypominał, czem był, w tłumaczeniu swoim nieporównany jest; takie są psalmy jego 8, 29, 41, 78, 90 132, 136., które chyba tylko w słowach kilku przemieniwszy między terażniejsze psalmy z niego przeniosłem a poglądając na nie i na robotę moją., żal i wstyd mi tylko powstał, że albo on z równą pięknnością reszty psalmów wytłumaczyć nie chciał, albow ja nie mógł. Prócz tego psalmów Koch. kilkanaście jakoto psalm 2, 5, 7, 11, 16, 27, 52, 62, 64, 65, 122, 123-5, 134, 139 po większej części poprawionych i odmienionych do mego psalterza weszło. Reszta zaś, gdzie ten zkađinađ nieśmiertelny człowiek albo pracy sobie zadawać nie chciał, albo przydłuższymi w poezyi lirycznej (jaka jest psalmów), nie tak dobrze brzmiącymi wierszami rzecz swoją rozwlekl: albo też w wielu miejscach odstąpił od myśli tekstu, że nie miał w tamtym czasie tak dokładnego oświecenia, jak teraz z tylu edycyj późniejszych psalterza Dawidowego być mogło; albo na koniec słońcu dając konie i tym podobne wyrazy z poezyi greckiej do hebrejskiej nie należycie przenosząc, resztę psalmów z gruntu tłumaczyć musiałem“ (Karpiński, Dzieła, wyd. Turow. str. 27). Karpiński czuł to dobrze, że Koch. odstąpił w wielu

miejscach od tekstu pisma św. (rozumie się w brzmieniu Vulgaty), z której on swój przekład uskutecznił, jak to sam wyznaje (str. 26), nie zdawał sobie jednak jasno sprawy, czy Koch. tłómaczył z innego tekstu, nie z Vulgaty, czy też na własną rękę sam zmienił brzmienie tekstu. W każdym razie i sąd jego może służyć po części za dowód, że przekład Koch. w wielu miejscach nie zgadza się z Vulgatą.

Z obecnie żyjących historyków literatury zwrócili uwagę na tę sprawę dr. Kryński (Wstęp do wydania pomnikowego dzieł Koch. Warszawa 1884, I, str. VII.) i dr. Brückner (w wspomnianej powyżej recenzji) i wypowiedzieli zdanie, że przekład Koch. dokonany jest nie z Vulgaty, ale z tekstu łacińskiego zgodniejszego z tekstem hebrejskim.

Szczegółowe porównanie psalm. Koch. z tekstem Vulgaty i hebrejskim potwierdza stanowczo świadectwo i wywody powyżej przytoczonych uczonych i usuwa wszelką w tej sprawie wątpliwość. Koch. bowiem podzielił swój psalterz na pięć ksiąg (t. j. I. ks. zawiera psalmy I—XLI., IIga XLII—LXXII, IIIcia LXXIII—LXXXIX, IVta XC—CVI, Vta CVII—CL.), zupełnie ten sam podział spotykamy w hebrejskim oryginale psalmów, a w Vulgacie żadnego podziału na księgi nie znajdujemy. Niektóre psalmy u Koch. i tekstu hebr. zawierają w sobie po dwa psalmy Vulgaty i na odwrót, wskutek czego inne jest oznaczenie porządkowe psalmów w Vulgacie, aniżeli u Koch. I tak psalm 9 i 10 Koch i teks. hebr. stanowią jeden psalm 9 Vulgaty, dlatego ps. 10 Vulgaty odpowiada 11 ps. u Koch., 11ty 12, temu i t. d. aż do psalmu *In exitu Israel de Aegypto* 113tego Vulgaty a 114tego u Koch., tu znowu ta sama powtarza się historia, psalm 114 Koch. i następny 115 stanowią w Vulgacie psalm jeden 113. Ps. 116. Koch. zawiera w sobie 114 i 115 psalm Vulgaty, oznaczenie liczbowe psalmów u Koch. wyprzedza o jeden oznaczenie Vulgaty aż do ps. 146 Vulgaty, który wraz z następnym 147 zlewają się w jeden u Koch., od 148 ps. aż do końca panuje zgoda co do oznaczenia i u Koch. i w Vulgacie. Podobnie jak u Koch. rzecz się ma z oznaczeniem liczbowym ps. w tekście hebrejskim.

Jeżeli podział i oznaczenie psalmów u Koch. zgodnie z tekstem hebrejskim, a nie zgadzające się z Vulgatą popierają postawione powyżej twierdzenie, to tem więcej przemawia za tem szereg przykładów, wyjętych z tekstu hebr. i Vulgaty, a porównanych z tłómaczeniem Koch, które zaraz przytoczę.

Zwrócić jednakże muszę uwagę, że nie mogąc dostać łacińskiego tłóm. psalm. tekstu hebr. z XVI w. posługiwałem się dosłownem interlinearnem tłómacz. łacińskiem teks. hebr., w biblii „polyglotta“; biblia ta, a właściwie tom jej trzeci znajduje się w lwow. bibliotece uniwersyteckiej (sygn. V, F. 4.), pochodzi prawdopodobnie z 17. w., gdyż gdzie i kiedy została wydrukowana, nie podano w wzmiankowanym tomie.

Zestawienie miejsc psalterza Koch. zgodnych z tekstem hebr. a niezgodnych z Vulgatą.

Koch. II, 33. Oblapcie syna...

hebr. 12. Osculamini filium...

Vulg. 12. Reprehendite disciplinam.

Koch. IV, 22. ...ty chciej tylko swoim okiem z nieba
Na mnie spojrzeć grzesznego.

hebr. 7. Eleva super nos lucem facierum tuarum.

Vulg. 7. Signatum est super nos lumen vultus tui.

Koch. IX, 89. Ogarni strachem poganym...

hebr. 21. Pone Domine timorem eis.

Vulg. 21. Constitue legislatorem super eos.

Koch XVII, 24. Stłum, co się ręką twą przeciwiają.

hebr. 8. segregam misericordias ab insurgentibus in tuam dexteram.

Vulg. 8. A resistentibus dexteræ tuæ custodi me.

Koch XVII, 43. ... a duszę moją od okrutnego

Wyzwol człowieka, człowieka, który

Jest mieczem twoim...

hebr. 14. Erue animam meam ab impio, gladio tuo.

Vulg. 14. Eripe animam meam ab impio, frameam tuam.

Koch. XVIII, 17. Dym się kurzył z nosa jego...

hebr. 9. Ascendit fumus in naso eius.

Vulg. 9. Ascendit fumus in ira eius.

Koch. XVIII, 57. Przez ciem ja wojska poraził niezwyciężone...

hebr. 30. Quoniam in te percurram exercitum.

Vulg. 30. Quoniam in te eripiar a tentatione.

Koch. XVIII, 68, . . . Nieprzełomiony

Łuk żelazny pod moimi skoczył ramiony.

hebr. 35. et conteritur arcus aereus brachiis meis.

Vulg. 35. Et posuisti ut arcum aereum, brachia mea.

Koch. XXII, 54. Tyś moja siła, ty mię chciej ratować;

hebr. 20. Domine ne elonges te, fortitudo mea, ad auxilium
meum festina.

Vulg. 20. Tu autem Domine ne elongaveris auxilium tuum a me.

Koch. XXIII, 1. Mój wiekuisty pasterz mię pasie...

hebr. 1. Dominus pascens me,

Vulg. 1. Dominus regit me.

Koch. XXIV, 13. Otwórzcie się wysokie niedobyte brony.

hebr. 8. Elevate portae capita vestra.

- Vulg. 7. Attollite portas principes vestras.
 Koch. XXV, 33. Pan tajemnice temu swe odkryje...
 hebr. 14. Secretum Domini timentibus eum.
 Vulg. 14. Firmamentum est Dominus timentibus eum.
 Koch. XXV, 49. Szczerość i cnota niech mię ma wspomóże,
 hebr. 21. Integritas et rectitudo custodient me.
 Vulg. 21. Innocentes et recti adhaeserunt mihi.
 Koch. XXVIII, 22. . . . to tarcz, to me siły,
 hebr. 7. Dominus fortitudo mea et scutum meum.
 Vulg. 7. Deus adiutor meus et protector meus.
 Koch. XXXI, 6. A to za twardą skałę i zamek mi stanie,
 hebr. 3. esto mihi in petram fortitudinis in domum munitionum,
 Vulg. 3. Esto mihi in Deum protectorem et in domum refugii.
 Koch. XXXI, 10. Tyś jest wszystka moja siła,
 hebr. 5. Quoniam tu fortitudo mea.
 Vulg. 5. Quoniam tu protector meus.
 Koch. XXXIV, 45. Złego złość pobije, a kto zajrzy cnocie,
 Wszystko zgubi i sam zniszczeje w kłopotcie.
 hebr. 21. Interimet impium malitia et habentes odio iustum
 desolabuntur.
 Vulg. 22. Mors peccatorum pessima et qui oderunt iustum, de-
 linquent.
 Koch. XXXV, 40. Tak przyjaciela przyjaciel żałuje,
 Tak brata płacze brat, tak lamentuje
 Syn po swej matce.
 hebr. 14. Ac si socius mihi ac si frater mihi ambulabam tan-
 quam lugens matrem.
 Vulg. 14. Quasi proximum et quasi fratrem nostrum sic com-
 placebam.
 Koch. XXXIX, 16. Kiedy przyjdzie świat zostawić.
 hebr. 5. quanti aevi ego.
 Vulg. 5. ut sciam, quid desit mihi.
 Koch. XXXIX, 35. Nie daj mię w pośmiech głupiemu...
 hebr. 9. opprobrium stulti ne ponas me.
 Vulg. 9. opprobrium insipienti dedisti me.
 Koch. XLIV, 22. Aniś przed wojskiem naszym...
 hebr. 9. in exercitibus nostris...
 Vulg. 9. in virtutibus nostris.
 Koch. XLIV, 37. A toś nas między smoki zamknął okrutnymi...
 hebr. 20. quoniam contrivisti nos in loco draconis.
 Vulg. 20. quoniam humiliasti nos in loco afflictionis.
 Koch. XLV, 40. A ty go zwycięż posługami twymi.
 hebr. 12. . . . et incurva te ei.
 Vulg. 12. quoniam ipse est Dominus Deus tuus et adorabunt eum.
 Koch. LV. 27. Obaśwa swych tajemnic sobie się zwierzała.
 hebr. 13. qui simul edulcorabamus secretum.
 Vulg. 13. qui simul mecum dulces capiebas cibos.
 Koch. LVI, 9. Pańskie słowa u mnie są wielkiej zacności.
 hebr. 5. In Deo laudabo sermones meos.

- Vulg. 5. In deo laudabo sermones eius.
 Koch. LVI, 19. Masz ty policzone uciekania moje.
 hebr. 9. motionem meam numerasti.
 Vulg. 9. vitam meam anuntiavi tibi.
 Koch. LVIII, 19. Niechaj tą jako ślimak narażony,
 Niech zwiedną jako płód niedonoszony.
 hebr. 9. Sicut limax liquefactionis ibit, abortivus mulieris ne
 videant solem.
 Vulg. 9. sicut cera, quae, fluit auferentur, supercecidit ignis
 et non viderunt solem.
 Koch. LIX, 5. Oto na gardło moje tajemnie czychają,
 hebr. 4. Quia ecce insidiati sunt animae meae.
 Vulg. 4. Quia ecce ceperunt animam meam.
 Koch. LX, 14. Sznurem zmierzę Suchimę, Sukot będę dzielił,
 hebr. 8. Dividam Sechem et vallem Succoth metiar.
 Vulg. 8. Laetabor et partibor Sichimam et convallem taberna-
 culorum metibor.
 Koch. LX, 17. W mym posłuszeństwie Judas prawodawca chwalny,
 hebr. 9. Jechudah legifer, meus.
 Vulg. 9. Juda rex meus.
 Koch. LXIX, 23. Jeślim płakał...
 hebr. 10. et flevi in ieiunio...
 Vulg. 10. et operui in ieiunio animam meam.
 Koch. LXXI, 2. A nie daj, abych był kiedy zawstydzony.
 hebr. 2. ne pudore afficiar in saeculum.
 Vulg. 2. ne confundar in aeternum.
 Koch. LXXXIII, 36. Na śliskim gruncie położyli nogę.
 hebr. 18. Profecto in lubricis posuisti eos.
 Vulg. 18. verumtamen propter dolos posuisti eos.
 Koch. LXXXIV, 39 Synogarlice swojej bestyom nie dawaj,
 hebr. 19. Ne tradas ferae animam turturis tuae.
 Vulg. 19. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi.
 Koch. LXXXVI, 3. Namiot jego w Salem jest rozbity,
 hebr. 3. Et fuit in Salem tabernaculum eius.
 Vulg. 3. Et factus est in pace locus eius.
 Koch. LXXXVI, 19. Twoja to cześć ludzka zapaleczywość,
 Tobie roście z ich gniewu pocziwość.
 hebr. 11. Quoniam fervor hominis confitebitur tibi, residuum
 irarum accinges.
 Vulg. 11. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi et reli-
 quiae cogitationis diem festum agent tibi.
 Koch. LXXXVII, 1. Pana ja wzywać będę,
 hebr. 1. Vox mea ad Deum et clamabo.
 Vulg. 1. Voce mea ad Deum clamavi.
 Koch. LXXXVII, 11. Wspomniałem swe wdzięczne pieśni,
 hebr. 7. Recordabor moduli mei.
 Vulg. 7. Et meditatus sum nocte cum corde meo.
 Koch. LXXXVIII, 117. Panny ślubu nie czekały . . .
 hebr. 63. et virgines eius non epithalamio celebratae sunt

Vulg. 63. Et virgines eorum non sunt lamentatae.

Koch. LXXXIV, 5. Wróble mają swe domy, jaskółki swe mają
Gniazda . . .

hebr. 4. Etiam passer invenit nidum et hirundo nidum sibi.

Vulg. 4. Etenim passer invenit sibi domum et turtur nidum sibi.

Koch. LXXXIV, 25. Tyś jest słońce, tyś jest tarcz...

hebr. 12. Quia sol et scutum Dominus Deus.

Vulg. 12. Quia misericordiam et veritatem diligit Deus.

Koch. XCI, 6. I w zaraźliwym powietrzu ratuje.

hebr. 3. liberabit... a peste contritionum.

Vulg. 3. liberabit... a verbo aspero.

Koch. XCII, 22. Członki mi przejął sok balsamowy.

hebr. 11. delitus sum in oleo viridi.

Vulg. 11. et senectus mea in misericordia uberi.

Koch. XCV, 9. W jego są rękę ziemskie głębokości,

hebr. 4. in manu eius investigationes terrae.

Vulg. 4. in manu eius sunt omnes fines terrae.

Koch. XCVII, 29. Wszyscy, jako was zowie

Ten głupi świat, bogowie,

Wszyscy pozdrówcie pana.

hebr. 8. Incurvate vos ei omnes divi.

Vulg. 7. Adorate eum omnes angeli eius.

Koch. CII, 53. Teraz acz mię strapił długimi drogami

I lat moich biednych skrócił frasunkami,

Przedsię k'niemu wołam.

hebr. 24. Afflixit in via fortitudinem meam, abbreviavit dies
meos et dicam.

Vulg. 24. Respondit ei in via virtutis suae, paucitatem dierum
meorum nuntia mihi.

Koch. CIV, 23. Tamże ptacy mieszkają, a w krzakach zielonych,
Nie przestają powtarzać pieśni ulubionych.

hebr. 12. et inter frondes dabunt vocem.

Vulg. 12. de medio petrarum dabunt voces.

Koch. CIV, 35. Jodła bocianowi...

hebr. 17. ciconia abietes domus eius.

Vulg. 17. Herodii domus dux est eorum.

Koch. CV, 58. Że i królewska pościel bez nich nie była;

hebr. 30. Ranas in cubicula regum eorum.

Vulg. 30. Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum
ipsorum.

Kocu. CVI, 34. Ale przedsię nakoniec nie uszli karania.

hebr. 15. et misit maciem in animas eorum.

Vulg. 15. et misit saturitatem in animas eorum.

Koch. CVI, 35. Ciż ruszeni zazdrością przeciw Mojżeszowi...

hebr. 16. Et zelati sunt in Moseh.

Vulg. 16. et irritaverunt Moysen in castris.

Koch. CX, 9. Czasu ruszszczenia twego, przy tobie swym panie

Twój lud chętnie stanie,

Lud w cnotach okazały, świetny w pobożności,

Rosa różanej zarze, krew twojej młodości.

hebr. 3. Populus devotionum in die fortitudinis tuae in decoribus sanctitatis a valva ab aurora, tibi ros natiuitatis tuae.

Vulg. 3. Tecum principium in die virtutis tuae in splendoribus sanctorum ex utero autem Luciferum genui te.

Koch CXI, 3... Wielką czuje

Roskosz, kto się im pilnie przypatruje.

hebr. 2. Magna opera Domini quaesita omnibus volentibus ea.

Vulg. 2. Magna opera Domini exquisita in omnes voluntates eius.

Koch. CXIX, 19. Nie taj praw swych przychodniowi biednemu na ziemi.

hebr. 19. Peregrinus ego in terra.

Vulg. 19. Incola ego in terra.

Koch. CXIX, 40. A nie wstyd mię za nie.

hebr. 40. et non pudore afficiar.

Vulg. 40. et non confundabor.

Koch. CXIX, 51. Niechaj się hardzi śmieją,

hebr. 51. superbi deriserunt me usque valde.

Vulg. 51. Superbi inique agebant.

Koch. CXIX, 75... słusznie mię frasujesz.

hebr. 75. et veritate affixisti me.

Vulg. 75. in veritate tua humiliasti me.

Koch. CXIX, 85. Doły podemną kopają,

hebr. 85. Foderunt mihi superbi forcas.

Vulg. 85. Narraverunt mihi iniqui fabulationes.

Koch. CXIX, 120. Twoim strachem ciało tarnie,

hebr. 120. Horruit a pavore caro mea.

Vulg. 120. Confige timore tuo carnes meas.

Koch. CXIX, 174, Zakon twój moje kochanie.

hebr. 174. et lex tua deliciae meae.

Vulg. 174. et lex tua meditatio mea est.

Koch. CXXI, 14. Cieniem okryje twoim.

hebr. 5. Dominus umbra tua.

Vulg. 5. Dominus protectio tua.

Koch. CXXDI, 4. Jakoby mu się śnić miało.

hebr. 1. veluti somniantes...

Vulg. 1. sicut consolati.

Koch. CXXVII, 18. Kto swój sajdak strzałami takimi obwarował,

hebr. 5. qui implevit pharetram suam ex ipsis.

Vulg. 5. qui implevit desiderium suum ex ipsis.

Koch. CXXXII, 27. Tu ja obfitość zrodzę wszelakiej żywności.

hebr. 15. Escae eius benedicendo benedicam.

Vulg. 15. viduam eius benedicens benedicam.

Koch. CXXXII, 34. A onemu korona zakwitnie na czele.

hebr. 18. et super eum florebit corona eius.

Vulg. 18. super ipsum aurem affloreat sanctificatio mea.

Koch. CXXXIX, 9. Tyś mię z tyłu i z przodku sam uformował,

hebr. 5. Retro et ante formasti me.

Vulg. 5. Tu formasti me.

Koch. CXXXIX, 19. Jeśli skrzydła oblokę różanej zorze...

hebr. 9. Assumpsero pennas aurorae.

Vulg. 9. si sumpsero pennas meas.

Koch. CXLI, 12. Ani na ich długie pozwolę biesiady.

hebr. 4. Et non concedam in deliciis eorum.

Vulg. 4. cum hominibus sperantibus iniquitatem et non communicabo cum deliciis eorum.

Koch. CXLVII, 28. A ciebie łojem karmi tłustej przernice,

hebr. 14. Adipe triticeorum saturare faciet te.

Vulg. 14. et adipe frumenti satiat te.

Koch. CXLVII, 32. A szyć po ziemi jak popiół rozsiewa,

hebr. 16. pruinam sicut cinerem sparget.

Vulg. 16. netulam sicut cinerem spargit.

Koch. CXLVIII, 6. Wszystkie wojska wyznajcie go.

hebr. 2. laudate eum omnes exercitus eius.

Vulg. 2. Laudate eum omnes virtutes eius.

Cały ten szereg przykładów z wraz przytoczonymi powyżej faktami dowodzą jasno i wszelką usuwają wątpliwość, że nasz poeta w przekładzie nie trzymał się Vulgaty, ale nieznanego mi bliżej zgodniejszego z oryginałem hebrejskim tekstu. Jest to fakt nie dający się niczem zaprzeczyć, tem dziwniejsza wobec tego wydaje się okoliczność, dlaczego Koch. w nagłówkach każdego psalmu przytacza początkowe wyrazy psalmów w języku łacińskim tak, jak one brzmią w Vulgacie, co więcej poeta w niektórych miejscach przekładu nie idzie za treścią tekstu łac. podanego w nagłówku, ale podobnie jak w całym przekładzie trzyma się innego tekstu n. p. XXIII, 1., LXXVII, 1., w jaki sposób należy tę sprzeczność wytłómaczyć? Czyżby Koch. chciał w błąd wprowadzić katolików tem więcej, że swój przekład ofiarował biskupowi Myszkowskiemu? Czy może to uczynił z innych pobudek? Jakich? Trudno na to dać zadowalniającą odpowiedź; być może, że nasz poeta podobnie jak Buchanan, Joannes Campensis i inni używał początkowych wyrazów Vulg. w nagłówkach, ponieważ tekst ten i w Europie i w Polsce najwięcej był rozpowszechnionym.

Wobec tego, co wyżej wykazałem, zestawiając tekst Koch. z tekstem Buch. i tekstem bibliją będę brał odpowiednie ustępy nie z Vulgaty, ale z łacińskiego przekładu tekstu hebrejskiego, który mam pod ręką. Nadmienię mi jeszcze wypada, że i szkocki poeta wziął za podstawę do parafrazy podobny tekst jak i Koch; dowodzi tego i ten sam podział na księgi i to samo oznaczenie liczbowe psalmów, zgodność w wielu

miejscach z tekstem hebrej., w których Vulgata inne ma brzmienie. Ale nagłówki psalmów wyjęte z Vulgaty, a nie z przerabianego tekstu, tak samo jak u Koch. W przytaczaniu wierszy z Buch. posługiwałem się wydaniem z roku 1576 p. t. *Paraphrasis psalmorum Davidis poetica multo quam antehac castigatior, auctore Georgio Buchanano, Scoto, poetarum nostri saeculi facile principe. Adnotata ubique diligenter carminum genera. Eiusdem Buchanani tragoedia, quae inscribitur Jephthes. Antverpiae 1576.*

Wykazanie szczegółowe zależności „Psałterza” J. Kochanowskiego od „Paraphrasis psalmorum” Buchanana.

Przystępując do najważniejszej części mojego zadania t. j. do zestawienia szczegółowego miejsc w „Psałterzu” Kochanowskiego zależnych od „Paraphrasis” Buchanana, zwrócić muszę uwagę na tę okoliczność, że umieściłem w poniższym wykazie tylko te miejsca, w których Kochanowski odstąpił od myśli tekstu hebrejskiego znanego mi w wspomnianym przekładzie łacińskim, a trzymał się parafrazy szkockiego poety. Zaliczyłem tu nie tylko zwroty, myśli, które Kochanowski wprost tłómaczył z Buchanana, ale i te miejsca, które, chociaż w zupełności nie zgadzają się z odpowiednimi częściami przeróbki szkockiego poety, to jednak więcej przypominają „Paraphrasis”, niż tekst pisma świętego. Charakterystykę, o ile i w czym jest widoczną zależność polskiego przekładu od „Paraphrasis”, o ile Kochanowski odstąpił od swego poprzednika, zostawiam na koniec.

Koch. I, 13. Nie tak źli, którzy Boga i wstydu nie znają,

Buch. I, 12. Non ita divini gens nescia foederis, exlex.

Bibl. 4. Non sic impii.

Koch. II, 30. Wy, którym władza do rąk jest podana....

Buch. II, 30. At vos, in populos quibus est permissa potestas...

Bibl. 10. At nunc reges intelligite.

Koch. III, 6. Tyś moja cześć i mojej głowy korona.

Buch. III, 9. Cum laudis auctor sis meae, cum gloria meum
corones verticem,

Bibl. 4. Tu domine clypeus pro me, gloria mea et exaltans
caput meum.

Koch. IV, 9. Także wiedziecie: kogo pan sobie ulubuje,
Tego w żadnej przygodzie już nie odstępuje.

Buch. IV, 13. Quem Deus electum miro dignatur honore,
Per discrimina cuncta tuetur.

- Bibl. 4. Et scitote, quod segregavit dominus pium sibi.
 Koch. IV, 15. Co noc, to rozbierajcie dnia przeszłego sprawy,
 Buch. IV, 19. Vobiscum in tacito per noctem expendite lecto
 Longi dicta ac facta diei.
- Bibl. 5. Dicite in corde vestro, super cubili vestro.
 Koch. IV, 17. Więc nie baranem ani wołem go błagajcie,
 Ale przedeń sumnienie czyste przynaszajcie,
 Co gdy będzie, już pewni tego być możecie,
 Że się na swych nadziejach nic nie zawiedziecie.
- Buch. IV, 21. Non pecudum fibris Domino sed mente litatur
 Innocua: si admoveris aris
 Hanc, poteris sperare animi securus ab alto
 Dextra munera larga benigna.
- Bibl. 6. Sacrificate sacrificia iustitiae et sperate in Dominum.
 Koch. IV, 25. Inszy niechaj szpichlerze nawiezione mają,
 Niechaj wszytki piwnice winem zastawiają — Ja...
- Buch. IV, 30. Alter frugibus horrea stipet
 Impleat et multas generoso nectare cellas... Ast ego.
- Bibl. 8. Frumentum eorum et vinum novum eorum multiplicata sunt.
- Koch. VII, 25. Boże, przed którym tajne być nie mogą
 Myśli człowiecze, w twej stojąc obronie
 Przed żadną nigdy nie uciekę trwogą.
- Buch. VII, 29. O iuste index, cordis in intimo
 Quem nil recessu praeterit abditum...
 Securus hostes nil metuo Deo
 Custode...
- Bibl. 11. Deus iustus, clypeus super Deum servantem rectos corde.
- Koch. VII, 39. A ja podparty miłosierdzim twoim,
 Próżen i troski i niebezpieczności...
 Wyznawać będę...
- Buch. VII, 49. Ergo expeditus fraudibus et metu
 Rerum parentis iustitiam canam.
- Bibl. 18. Confitebor Domino secundum iustitiam eius.
- Koch. VIII, 5. Gdziekolwiek słońce miecie strzały swoje...
- Buch. VIII, 4. terras..., sol quas recurrens adspicit...
- Bibl. 3. Quod des laudem tuam super coelos.
- Koch. IX, 5. Będę wesół w twej obronie,
- Buch. IX, 5. Tutus praesidio nil metuum tuo,
- Bibl. 3. Laetabor et exultabo in te.
- Koch. IX, 9. Nieprzyjaciół mój strwożony
 Podał tył nieuczciwy,
- Buch. IX, 10. hostis... conversus trepida terga dedit fuga.
- Bibl. 4. (canam nomen tuum) in revertendo inimicos meos re-
 trorsum...
- Koch. IX, 45. Pomścił się pan sprawiedliwy
 Krwie niewinnej rozlania.

- Buch. IX, 41. Vindex innocui sanguinis expetit
Poenas...
- Bibl. 13. Quoniam quaerens sanguines eorum recordatus est...
- Koch. IX, 53. Chciej mię z mąk srogich wybawić
Śmierci nieubłaganej.
- Buch. IX, 48. Atræ mortis faucibus eripe (me).
- Bibl. 15 Exaltans me de portis mortis.
- Koch. XII, 2. Prawdy nie masz na ziemi, nie masz ufać komu,
Nie usłyszysz, jedno kłam, nstyc pochlebają,
A w chytrem sercu jadu śmiertelnego tają.
- Buch. XII, 1. Pulsa recessit
Intemerata fides... vana
Cum socio loquitur
Quisque suo, blanda exercens mendacia lingua,
Corde scelus meditans.
- Bibl. 2. Quoniam desierunt fideles a filiis hominum, mendacium
loquentur unusquisque socio suo, labium blanditia-
rum in corde et in corde loquentur.
- Koch. XII, 16. Złych zewsząd pełno, kiedy władza jest zło-
śliwych.
- Buch. XII, 33. Quum penes iniustos ius est.
- Bibl. 9. Impii ambulabunt, secundum exaltare, vilitas filiis
hominum.
- Koch. XIII, 2. ... dokąd duszę moję
Frasunki trafić będą,
- Buch. XIII, 7. Quousque curae turbidae
Mentis quietem distrahent,
- Bibl. 3. Usquequo ponam consilia in anima mea, dolorem in
corde meo in die.
- Koch. XVI, 5. Tyś moim panem; acz ty posług moich
Nie potrzebujesz.
- Buch. XVI, 6. Sed tibi... omni ex parte beato officiis nil opus
est meis.
- Bibl. 3. Bonum meum non super te.
- Koch. XVII, 4. Usłysz... Ust nieobłudnych głos niezmyślony,
- Buch. XVII, 3. tibi quas profundit
lingua non mendax, cape... querelas.
- Bibl. 2. Ausculta orationem meam in non labiis doli.
- Koch. XVII, 5. Do twego sądu ja się uciekam.
- Buch. XVII, 5. Ad tuum laesus fugio tribunal.
- Bibl. 2. A facibus tuis iudicium meum egrediatur.
- Koch. XVII, 14. To usta mówię, co w sercu czuję,
- Buch. XVII, 17. Os fuit consors animo, sonusquo sensui,
- Bibl. 4. Nie ma odpowiednej myśli.
- Koch. XVII, 45. Niechaj nademną władze nie mają
Ci, co się w marnym świecie kochają
Przestając na tym wieku doczesnym,
A tylko żądom służąc cielesnym;
Których ty chciwe bezdenne brzucha

- Z wielkiego karmisz ziemskiego rucha
Dając im skarby...
- Buch. XVII, 53. Neu sine, ne me vi premat impotentum
Divitum fastus, quibus vita cura est,
Dum licet blandae illecebras caducas
Carpere vitae.
His opes terris penitus refossis
De penu fundis locuplete, ventri
Sufficis fruges...
- Bibl. 14. A viris manu tua, Domine, a viris de tempore, pars
eorum in vita, et abscondito tuo implebis ventrem
eorum, saturabuntur filii.
- Koch. XVIII, 2. Ciebie . . . miłować ze wszystkiej dusze będę
mój panie.
- Buch. XVIII, 1. Te deus alme colam, te toto pectore amabo,
Bibl. 2. Diligam te Domine, fortitudo mea.
- Koch. XVIII, 7. Już mię była sroga zewsząd śmierć otoczyła,
Buch. XVIII, 9. Jam nie lethiferis mors circumvolverat atra.
Casibus...
- Bibl. 4. Circumdederunt me funes mortis.
- Koch. XVIII, 33. Miłosierną rękę swoją z wysoka ściągnął,
A mnie z pośrodka powodzi bystrych wyciągnął.
- Buch. XVIII, 45. Ille salutiferam porrexit ab aethere dextram
Et me de rapidis pereuntem sustulit undis.
- Bibl. 18. Mittet de altitudine, capiet me et extrahet me de
aquis multis.
- Koch. XVIII, 57. Przez ciem ja wojska poraził niewyciężone,
Buch. XVIII, 71. Te duce perrumpo florentes aere phalanges.
- Bibl. 30. Quoniam in te percurram exercitum.
- Koch. XVIII, 88. Nasłabieli i zamkom już nie dowierzają,
Buch. XVIII, 115. Nec tutis satis audent credere muris.
- Bibl. 47. Filii extranei decident et expavescent a caceribus suis.
- Koch. XIX, 1. Głupia mądrości, rozumie szalony,
Gdyś na umyśle tak jest zaślepiony,
Że boga nie znasz, tym cielesnym okiem
Pożryj przynajmniej po niebie szerokiem:
Jest kto krom boga? — o kimbyś rozumiał,
Żeby abo mógł, abo więc i umiał
Ten sklep zawiesić nieustawiony,
Złotymi zewsząd gwiazdami natkniiony.
- Buch. XIX, 1. Insanientis gens sapientiae,
Addicta mentem erroribus impiis
Tot luce flammaram coruscum
Cerne oculis animoque coelum;
Hinc disce, prudens quam fuit artifex,
Qui templa olimpi fornice flammeo
Suspendit.
- Bibl. 1. Coeli enarrantes gloriam Dei et opus manuum eius
indicans expansio.

- Koch. XIX, 9. Dzień ustawicznie nocy naśladować,
Noc także dniowi wzajem ustępując
Opatrzność pańską jawnie wyznawając.
- Buch. XIX, 9. Dies tenebras et tenebrae diem
Semper prementes perpetua vice
Non fortuito res caducas
Ire monent per inane lapsu.
- Bibl. XIX, 2. Dies die eructabit sermonem et nox nocti indicabit scientiam.
- Koch. XIX, 18. Ogień słoneczny, który kiedy wstaje,
Jako z łożnice nowy oblubieniec
Niosąc na głowie świetny złoty wieniec.
- Buch. XIX, 25. Sive ille eoīs fluctibus exerit
Vultus decoros, sponsus uti novus
Auro refulgens, gemmeaque
Tempora conspicuus corona.
- Bibl. 6. Et ipse tanquam sponsus egrediens de thalamo suo.
- Koch. XIX, 25. Od wschodnich granic wynika ku biegu,
A zostawa się na zachodnim brzegu,
- Buch. XIX, 33. Abusque eo cardine ad ultimam
Metam occidentis sidera permeans
Obliqua.
- Bibl. 7. Ab extremo coelorum egressio eius et revolutio eius super extrema eorum.
- Koch. XIX, 29. Ale porządek i ozdoba rzeczy
Nie tak za sobą ciągną wzrok człowieczy,
Jako pobożny zakon pański snadnie
Duszę nawraca i myślami władnie.
- Buch. XIX, 37. Sed ordo rerum et conspicuus decor
Non sic tuentum lumina detinent
Divina ut arcanis habenis
Lex animos ad honesta flectit.
- Bibl. 8. Lex Domini perfecta, convertens animam.
- Koch. XX, 1. Wsiadaj z dobrem sercem, o królu cnotliwy,
I w dobrą godzinę na swój koń chętniwy,
Zajedź drogę śmieie nieprzyjacielowi,
A zastaw się o swój lud poganinowi,
Wysłucha cię...
- Buch. XX, 1. Cuncta licet ferro late populetur et igni
Insana gentis barbarae crudelitas,
Tu ne cede malis, sed contra audentior ito,
Moderator orbis audiet preces tuas.
- Bibl. 1. Exaudiat te Dominus in die angustiae.
- Koch. XX, 17. Nie długi czas temu (a każ na to śmieie),
Że znacznie porazisz swe nieprzyjaciele.
- Buch. XX, 23. Quin (scio, ne fallax animum mihi decipit omen)
Regem reducet...
- Bibl. 7. Nunc scivi, quod salvum fecit Dominus unctum suum.

- Koch. XXI, 1. Panie, za twoją zawždy pomocą król bije
Nieprzyjaciela swego, przeto też użyje
Nieśmiertelnej radości.
- Buch. XXI, 1. Quod hoste victo rex triumphat gaudio,
Tibi id fatetur...
- Bibl. 1. Domine in fortitudine laetabitur rex.
- Koch. XXI, 13. Postawiłeś go wzorem twego pożegnania.
- Buch. XXI, 20. Felicitatis ei favor dedit tuus
Exemplar ut sit posteris.
- Bibl. 7. Quoniam pones eum benedictiones in perpetuum.
- Koch. XXI, 18. Jako w ognistym piecu płomienie palają,
Tak oni w twoim gniewie niezdolnym zgorają.
- Buch. XXI, 29. Ceu flamma clausis aestuans fornacibus
Furoris sic tui nefarios
Afflatus hostes hauriet.
- Bibl. 10. Pones eos ut clibanum ignis in tempore facierum tuarum.
- Koch. XXI, 21. I z korzeniem je wyrwiesz, a ich plemię panie...
- Buch. XXI, 33. A stirpe totam demetes propaginem.
- Bibl. 11. Fructum eorum e terra perdes.
- Koch. XXII, 29. Nie chciałże mię dziś w ostatniej potrzebie,
Mój wieczny Panie, odrzucać od siebie.
- Buch. XXII, 35. Ultimo in discrimine
Iam ne recede longius.
- Bibl. 12. Ne elonges te a me.
- Koch. XXII, 44. Grób swój przed sobą widzę otworzony.
- Buch. XXII, 50. Jam sto sepulchri ad aggerem.
- Bibl. 16. Et in pulverem mortis pones me.
- Koch. XXII, 49. Myśl nacieszywszy, pasą oczy twoje
Na niesłychane patrząc męki moje.
- Buch. XXII, 57. Tormenta postquam cuncta consumpsit furor,
Animus adhuc ira tumens
Se pascit, oculos satiat et fruitur meis
Laeto in malis spectaculo.
- Bibl. 19. Ipsi aspicient, inspicient in me.
- Koch. XXII, 77. Bogacze ziemscy za stół jego siędą
I dobrowolnie hołdować mu będą.
- Buch. XXII, 108. Rerum potentes illius
Mensae accubabunt et sacri convivii
Dapibus referti sub iugum
Cedent volentes.
- Bibl. 30. Comenderunt et se incurvaverunt omnes pingues terrae.
- Koch. XXV, 29. Tam troski miejsca niewdzięczne nie mają,
Ale rozkoszy wieczne przebywają,
Tam dziełek mnóstwo, podpora starości...
- Buch. XXV, 54. Securus animus anxio procul metu
Cunctis fruatur affluentur copiis
Stirpisque series longa firmabit domum.
- Bibl. 12. Anima eius in bono morabitur et semen eius accipiet
haereditate terram.

- Koch. XXII, 45. Nieprzyjaciół mój na mnie wojsko zbiera,
 Buch. XXV, 76. Heu quanta vis me factionis impiae
 Persequitur armis.
- Bibl. 18. vide inimicos meos, quoniam multiplicati sunt.
 Koch. XXV, 47. Ty bądź mym stróżem, niech się zły nie śmieje.
 Buch. XXV, 80. Tu protege
 Eius salutem ab hostium ludibrio.
- Bibl. 20. Custodi animam meam et erue me, ne confundar.
 Koch. XXV, 51. Niechaj nad sobą twą obronę znają,
 Którzy twych ustaw świętych przestrzegają.
- Buch. XXV, 84. Gens, quae tuarum iussa legum amplectitur
 Fac undequaque tuta sit te vindice.
- Bibl. 22. Redime Deus Isrealem ex omnibus angustiis eius.
 Koch. XXVI, 5. Włóż w ogień serce moje, jako kruszec złoty
 Pławia, tak i ty spróbuj mej cnoty.
- Buch. XXVI, 10. Scrutare cordis caecaque sensuum
 Arcana, fustum ceu calidis focis
 Explorat aurum callidus artifex.
- Bibl. 2. Examina renes meos et cor meum.
 Koch. XXVI, 19. Ciągnie mnie chwały twojej przybytek do siebie,
 Buch. XXVI, 35. . . . absentem retrahunt tuae
 Quae templa celant pignora gloriae.
- Bibl. 8. Dilexi (habituaculum domus tuae) et locum tabernaculi
 gloriae tuae.
- Koch. XXVI, 21. Nie dopuszczaj mi umrzeć w tej nieszczęsnej
 ziemi
- Mędzy pobańcy niepobożnymi.
- Buch. XXVI, 37. Haec ossa tellus ne sine ut obruat
 Inter cruentos barbara barbaros.
- Bibl. 9. Ne colligas cum peccatoribus animam meam et cum
 viris sanguinum vitas meas.
- Koch. XXVII, 1. Pan ogniem swojej światłości
 Rozświeca moje ciemności.
- Buch. XXVII, 1. Deus in tenebris cum mihi praeluceat
 vitamque muniat meam,
- Bibl. 1. Dominus lux mea et salus mea,
- Koch. XXVII, 5. Kiedy na mnie wszystkie zbroje,
 Wszystkie znieśli rady swoje,
 Sami źli ludzie upadli
 W sidła, które na mnie kładli.
- Buch. XXVII, 5. Adversus unum quum scelesti factio
 Cunctas parasset copias,
 Dolosa letho quae tetenderunt meo
 Ipsi incidere in retia.
- Bibl. 2. In appropinquando super me maligni ad edendum
 carnem meam, hostes mei et inimici mei mihi ipsi
 impeerunt et ceciderunt.
- Koch. XXVII, 9. Niech widzę wojska zniesione,

- Niech widzę drzewa złożone,
 Ufając pańskiej pomocy
 Nie boję się żadnej mocy.
- Buch. XXVII, 9. Si comminentur castra, si minacibus,
 Infesta telis agmina,
 Securus animi specto castra, proelia
 Timore liber intuo.
- Bibl. 2. Si castra metata fuerit super me turma, non timebit
 cor meum, si surgat super me bellum, in hoc ego
 confidens unum.
- Koch. XXVII, 25. Usłysz panie! prośbę moję,
 A okaż mi łaskę swoję,
 K'tobie myśli me wzdychają,
- Buch. XXVII, 27. Audi invocantem supplicem et fretum malis
 Bonus favensque subleva,
 Te mens anhelat,
- Bibl. 7. Audi Domine vocem meam, clamabo et miserere mei
 et exaudi me, Tibi dixit cor meum.
- Koch. XXVII, 33. Rodzice zapamiętali,
 Przyjaciele zaniedbali.
- Buch. XXVII, 37. Me cari amici, me propinqui, me pater.....
 me mater linquebat.
- Bibl. 10. Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me.
- Koch. XXVII, 37. Zjaw mi panie! drogi swoje,
 Nawiedź mię na ścieżki twoje,
 Z którychby zepchnąć mej nogi
 Nie mógł nieprzyjaciół srogi.
- Buch. XXVII, 41. Parens benigne me vias doce tuas
 Rectaque deduc semita,
 Ne vis metusque ab hoste deterritum
 De calle recti detrahat.
- Bibl. 11. Doce me Domine viam tuam et duc me in semitam
 rectitudinis propter hostes meos.
- Koch. XXVII, 45. Jużby mię w troskach nie stało,
 By serce w tem nie ufało,
 Że ma wynieść z tych trudności,
 A użyć jeszcze radości.
- Buch. XXVII, 49. Mens victa tantis iam fatisceret malis,
 Ni spes foveret me tuae
 Beniquitatis, post labores auxios
 Mox affuturum gaudium.
- Bibl. 13. Nisi crederem videre in bonitatem Domini in terra
 viventium.
- Koch. XXVIII, 17. Nie chcą rozumieć pańskiej rady twojej,
 Że mię podwyższasz ty sam z łaski twojej.
- Buch. XXVIII, 17. Non his consilii provida vis tui
 (Qui me conspicuis tollis honoribus).
- Bibl. 5. Quoniam non intelligent opera Domini et ad opus
 manuum eius.

- Koch. XXIX, 5. Głos pański deszcze leje, głos pański grom srogi
I okrutnie pobudza na powietrzu trwogi.
- Buch. XXIX, 9. Cuius liquentes vox gravida pluit
De nube rores terrificos ciet
Coelo tumultus cum tonitru,
- Bibl. 3. Vox Domini super aquas, Deus gloriae tonare fecit.
- Koch. XXIX, 9. Głos pański cedry łamie i dęby przewraca,
A wielkimi górami tak snadnie obraca,
Jako więc to tam to sam jednorożcowymi
Wesoła młodość miecie cielety pustymi.
- Buch. XXIX, 15. Nudare cedris seu Libanum iuvat
Celsasque ventis sternere fraxinos,
Seu vincta saxis saxa revellere
Notisque montes sedibus erutos
Versare taurum, ut verna per avia
Vexat iuventae laeta protervitas.
- Bibl. 5. Vox Domini confringens cedros et confregit Dominus
cedros Libani et exilire faciet eas sicut vitulum,
Lebanon et Sirion, sicut filium unicornium.
- Koch. XXIX, 13. Na głos pański z obłoków ognie wyskakują.
Pustynie drżą arabskie, łanie dzieci trują,
- Buch. XXIX, 21. Ad vocis ictum nubibus exilit
Elisus ignis, tesqua Arabum tremunt,
Ferae pavescunt, ante diem fluunt
Partus acerbi.
- Bibl. 7. Vox Domini succidens flammas ignis, vox Domini tremefaciet desertum Cades, parturire faciet cervas.
- Koch. XXX, 13. Gniew jego nie trwalszy piany,
- Buch. XXX, 17. Vanescit irae vindicis impetus
Bullae fugacis more.
- Bibl. 5. Quoniam momentum in naso eius.
- Koch. XXXI, 1. W tobie ufność swą kładę, boże niezmierny.
- Buch. XXXI, 1. In te locavi spem meam
Rerum creator optime.
- Bibl. 1. In te Domine speravi.
- Koch. XXXI, 23. Wzrokiem stracił od płaczu, serce mi struchlało,
Młodość przed czasem zbiegła, sił w kościach nie stało.
- Buch. XXXI, 37. Caduca vita elabitur
Maerore fracta luctibus
Interque clades avidis
Fluxere vires ossibus.
- Bibl. 10. Contabuit in indignatione oculus meus, anima mea
et venter meus, quoniam defecerunt in molestia vitae
meae et anni mei in gemitu, corrui in iniquitate
mea fortitudo mea et ossa mea fortitudo mea cor-
rosa sunt.
- Koch. XXXI, 26. Powinowaci do mnie przystąpić nie śmieją,
- Buch. XXXI, 43. Horrent propinqui,
- Bibl. 11. Fui opprobrium... et pavor notis meis.

- Koch. XXXI, 29. Jaki na śmieciach leży z domu wyrzucony
Wiotchy czyn, takim ja jest od ludzi wzgardzony.
- Buch. XXXI, 47. Contemptior sum civibus,
Quam lamma testae fictilis.
- Bibl. 13. fui sicut vas periens.
- Koch. XXXI, 31. Ci mię jawnie sromocą, drudzy się zniżają,
Którym kształtem o zdrowie przypawić mię mają.
- Buch. XXXI, 49. Me multitudo opprobriis
Coram laccessit asperis,
Vim machinatur in meam
Iurata mortem factio.
- Bibl. 14. Quoniam audivi vituperationem multorum, pavorem
undique in consultando eos pariter me, ad capiendum
animam meam sunt machinati.
- Koch. XXXII, 5. Dokądem tail swoich nieprawości,
Ledwieć mógł nosić swe mizerne kości,
A niewiadome sumienia szczypanie
Budziło we mnie jawne narzekanie.
- Buch. XXXII, 9. Donec fovebam sub tacito sinu
Morbum, solutis languidis ossibus
Artus trahebam, luctificus dolor
Questum ciebat non patiens tegi.
- Bibl. 1. Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea in rugitu
meo omni die.
- Koch. XXXII, 25. To były ku mnie boże mój łaskawy
Twe słowa . . .
- Buch. XXXII, 34. . . tenebras pectoris auferam,
Inquis.
- Bibl. 8. Intelligere faciam te . . .
- Koch. XXXIII, 5. Przynieście mu nową pieśń, nową, niesłychaną,
Trąbcie mu w głośną trąbę miedzianą.
- Buch. XXXIII, 9. Huic novos cantus meditemur: uni
Laeti clangite buccina.
- Bibl. 3. Cantate ei canticum novum, benefacite modulando in
jubilatione.
- Koch. XXXIII, 15. Gdzie wieczór słońce gaśnie, gdzie wscho-
dzi poranu,
Wszyscy niechaj się kłaniają panu.
- Buch. XXXIII, 25. Hunc et occasus metuatur et ortus,
Hunc unum Dominum colat
Quisquis extremos ubicunque fines
Terrae aut aequoris accolit.
- Bibl. 8. Timeat a Domino omnis terra, ab eo paveant omnes
habitatores orbis.
- Koch. XXXIII, 31. Słaba nadzieja wojsko największe królówi.
- Buch. XXXIII, 53. Sperat incassum numero tyrannus
Se tutum fore militum.
- Bibl. 16. Non rex salvatur in multitudine roboris.
- Koch. XXXIV, 1. Jakkolwiek szewce ku mnie się postawi,

- Bądź radości, bądź mię frasunku nabawi,
Panu ja dziękować będę ze wszystkiego,
W uśmiech moich ustać nie ma chwała jego.
- Buch. XXXIV, 1. Seu laeta sors me foverit, seu tristior
Vexarit, omni tempore
Laudabo Dominum, semper illius meum
Os personabit laudibus.
- Bibl. 2. Benedicam Domino in omni tempore, semper laus eius
in ore meo.
- Koch. XXXIV, 15. W koło bogobojnych pański anioł stawi
Obóz niedobyt i ten je wybawi.
- Buch. XXXIV, 19. Dominum timentum castra munit angelus
Demissus ad custodiam.
- Bibl. 8. Angelus Domini circum timentes eum et eripit eos,
- Koch. XXXV, 40. Jak przyjaciela przyjaciel żałuje,
Tak brata płacze brat, tak lamentuje
Syn po swej matce.
- Buch. XXXV, 49. Sic sincerus amici amor
Sub cari interitum luget amicali,
Sic fratrem genuit unicum
Frater: sic pietas anxia filii
Maternum ad tumultum dolet.
- Bibl. 14. ac si socius ac si frater mihi ambulabam tanquam
lugens matrem.
- Koch. XXXV, 41. A oni się w mej pladze weselili
I schadzki o mnie tajemne czynili,
Chasza nikczemna
- Buch. XXXV, 59. Me fortuna gravi si tetigit manu
Concursant mala gaudia
Inter se celebrant, faex populi coit.
- Bibl. 15. Et in claudicatione mea laetati sunt et congregaverunt
se super me percussi et non cognovi.
- Koch. XXXV, 55. Niechaj radości żadnej nie używa
Zły człowiek, ani sobą pochutnywa,
Patrzac na mój żal.
- Buch. XXXV, 71. Neu nutu ac oculis nocet
Exultetque meis hostis atrox malis.
- Bibl. 18. Ne laentur mihi inimici mei falso, odientes gratis
annuant oculo.
- Koch. XXXVI, 13. Z twych rąk człowiek, z twych rąk zwierz
zdrowie mają swoje;
Nieprzeplacone panie! miłosierdzie twoje,
Jako ptak liche dziatki skrzydły swymi kryje,
Tak człowiek pod zasłoną łaski twojej żyje.
- Buch. XXXVI, 23. Humana gens hinc haurit auram et spiritum
Nec pecudes curam praeteriere tuam...
Foetus sub alis volucris ut alit suis,
Praesidii fugimus spe mala cuncta tui.

- Bibl. 8. hominem et animal servabis Domine, quam preciosa
misericordia tua Deus et filii hominum in umbra
alarum tuarum sperabunt.
- Koch. XXXVII, 3. Bo ci lada w dzień tak upadną snadnie,
Jako za kosą trawa prędko padnie.
- Buch. XXXVII, 7. Marcent comis arentibus,
Ut falce secta gramina.
- Bibl. 2. Quoniam tanquam herba velociter succidentur.
- Koch. XXXVII, 13. Jasna jest zorza, jasno słońce pała....
- Buch. XXXVII, 21. Illustris aurorae ut iubar...
- Bibl. 6. Et educet sicut lumen iustitiam eius.
- Koch. XXXVII, 25. Potrwaj, a złego wnet nie będzie.
- Buch. XXXVII, 37. Morare paulum et impium nusquam videbis.
- Bibl. 10. Et adhuc paululum et non impius.
- Koch. XXXVII, 31. A pan na niebie siedząc z niego szydzi,
Bo upad nad nim nieuchronny widzi.
- Buch. XXXVII, 49. Haec cernit ex alto Deus
Minasque videt irritas,
Quippe imminentem vertici
Cladem scelesto prospicit.
- Bibl. 13. Dominus ridebit ei, quia vidit, quod veniet dies eius.
- Koch. XXXVIII, 30.... a nie daj mię moim
Nieprzyjaciółom w pośmiech.
- Buch. XXXVIII, 47. Ne risus hosti sim superbo.
- Bibl. 17. Ne forte laetentur mihi.
- Koch. XXXIX, 5. Przeto gdy mię zły strofował,
Jam swój język tak hamował,
Że nie chcąc rzec słowa złego
Nie mówiłem i dobrego.
- Buch. XXXIX, 5. Linguae observavi claustra fraeno, pertinax
Obmutui silentio,
Ac temere ne quid os mali profunderet,
Verbis bonis clausi exitum.
- Bibl. 2. Obmutui silentio, tacui a bono.
- Koch. XXXIX, 9. Ale żal mój zatajony,
- Buch. XXXIX, 9. Vetitus egredi dolor,
- Bibl. 3. Et dolor meus turbatus est.
- Koch. XXXIX, 15. Racz mi kres dni mych objawić,
Kiedy przyjdzie świat zostawić.
- Buch. XXXIX, 15..., Indica,
Quando evolabo liber hoc modestia
Fastidioso e carcere.
- Bibl. 5. noscam, quanti nevi ego.
- Koch. XXXIX, 17. Ty żywiesz czas nieprzeżyty,
A mój wiek jest w garści skryty.
- Buch. XXXIX, 17. Tu clausa nullo saecula degis termino,
- Bibl. 6. Tempus meum tamquam nihil coram te.
- Koch. XXXIX, 30. Czego czekać, o mój boże,
Kto mię w nieszczęściu wspomůže?

- Buch. XXXIX, 29. Quo me ego vertam, quis laboranti feret
opem?
- Bibl. 8. Et nunc quid expectavi domine, expectatio mea in
te ipsa.
- Koch. XXXIX, 37. Nieprzyjacielię strofował,
A ję język swój hamował.
- Buch. XXXIX, 35. Hostis protervi lingua me quum turbidis
Proscinderet conviciis
Obmutui...
- Bibl. 12. Obmutui, non aperię os meum.
- Koch. XXXIX, 45. Kogo prze grzech zafrasujesz,
Tak go niewidomie psujesz,
Jako szatę mól tajemny;
Błąd jest człowiek, błąd nikczemny.
- Buch. XXXIX, 43. Te peresquente scelera poenis ilico
Vigor decorque defluit.
Tineis peresae more vestis, o homo,
Caduca res et futilis.
- Bibl. 12. In increpationibus super iniquitatem corripuisti virum
et liquescere fecisti ut tineam desiderium eius.
- Koch. XL, 9. Niechaj się na mnie pańskim sądom przypatrują,
Którzy fortune rząd przypisują
Wszystkich na świecie rzeczy, musząc sobą trwożyć
I swe nadzieje w panu położyć.
- Buch. XL, 13. Haec cernant rapidae qui violentiae
Fati vel dubiis casibus imputant
Eventa, ac trepidi se domini in fidem
Dent, qui stellifero regnat in aethere.
- Bibl. 3. videbunt multi et timebunt et sperabunt in Domino.
- Koch. XLI, 1. Szczęśliwy, który ludzi upadłych ratuje,
- Buch. XLI, 1. Beatus ille, qui misertus pauperis
Fert rebus in duris opem,
- Uibl. 1. Beatitudines intelligentis ad tenuem.
- Koch. XLI, 9. Przetoż i ja okrutną chorobą złożony
Do ciebiem się uciekał, boże nieskończony.
- Buch. XLI, 15. Quum me doloris vis acerbi affligeret,
Opem poposci te Deus.
- Bibl. 4. Ego dixi...
- Koch. XLI, 35. Niechaj bóg izraelski na wszytek świat słyńie,
Póki kołem niemylnem dzień za nocą płynie.
- Buch. XLI, 55. Unumque laudet, temporum donec vices
Luces et umbrae dividant.
- Bibl. 14. Benedictus Dominus Deus Izrael a saeculo et usque
in saeculum Amen, Amen.
- Koch. XLII, 1. Jako na puszczy prędkimi psy szczwana
Strumienia szuka łani zmordowana,
- Buch. XLII, 1. Non cervus fluvios sic avet algidos
(Cervus turba canum quem premit) ut...

Bibl. 1. Quemadmodum cervus anhelabit super decursus aquarum,
Koch. XLIII, 1. Niewinność, panie, moję

Przyjmi w obronę swoję.

Buch. XLIII, 1. Vindex esto mihi Deus

Et patrocinio protege me tuo.

Bibl. 1. Iudica me Deus et litiga litem meam.

Koch. XLIV, 25. Jesteśmy jako owce na rzeź odłączone,

Buch. XLIV, 35. Pecus ut macello destinata exponimur,

Bibl. 12. Dabis nos ut pecus cibi.

Koch. XLIV, 50. Ciała siły pozbywszy leżą obalone,

Buch. XLIV, 77. Strataque tabescunt humi

Defecta membra viribus.

Bibl. 25. Adhaesit terrae venter noster.

Koch. XLV, 9. Przypasz do boku swój miecz uzłożony,

Cny bohaterze! miecz na wszystkie strony

Sławny i zacny; z tym ty się rusz śmieje

I grom niechętnie swe nieprzyjaciele;

Prawda i ludzkość twój wóz niech sprawuje,

A sprawiedliwość wodzami szafuje,

Za tych powodem, o królu cnotliwy,

Będziesz poczynął ręką swoję dziwy.

Buch. XLV, 10. Ergo armis invicte heros age, fortibus apta

Ensem humeris: ensem, per quem te gloria coelo

Aequat: et adversum fidens fer pectus in hostem,

Fraena tibi currus verum moderetur et aequum

Et quae praecipitem clementia temperat iram,

His ducibus tibi surget honos, tua dextera factis

Clara per ignotas fundet miracula terras.

Bibl. 4. Accinge te gladio tuo super femur, potens, tua gloria
et decore tuo prosperare, equita super verbum veritatis
et mansuetudinis iustitiae et docebit te terribilia
dextera tua.

Koch. XLV, 35. Słuchaj mię zacna królewno, a moje

Zyczliwe słowa włóż pod serce twoje.

Buch. XLV, 33. Tuque adeo regina audi et rem pectore conde

Bibl. 11. Audi filia et vide et inclina aurem tuam.

Koch. XLV, 41. Tobie bogata Tyros o królowa!

Już dawno znaczne upominki chowa,

Lubo kto skarby lub kto hard dzielnością

Wszyscy przed tobą padną z uczciwością.

Buch. XLV, 41. et illa

Undarum regina Tyrus te murice et auro

Accumulans colet: et vicina per oppida late

Procumbent tibi suppliciter gasisque potentes

Aut opibus clari.

Bibl. 13. Et filia Sor in munere, facies tuas deprecabuntur
divites populi.

Koch. XLV, 45. Perły a złoto a drogie kamienie

Ubior tej zacnej panny i odzienie,

- Ale przy twarzy gaśnie ubior złoty,
A zaś urodę przeważają cnoty.
- Buch XLV, 47. Tota decus, tota est gemmisque insignis et auro
Et facies cultum illustrat, facieque decora
Pulchrior est animus.
- Bibl. 14. Tota inclyta filia regis intrinsecus ex recellaturis auri
vestimentum eius.
- Koch. XLI, 53. Lecz i ty panno nie szukaj przyczyny
Łez niepotrzebnych, w rychle (da bóg) syny
Miasto rodziców oglądasz...
- Buch. XLV, 55. Neu desiderio nimium tangere tuorum
Virgo, tibi dulcem patrisque et matris amorem...
- Bibl. 17. Pro patribus tuis erunt filii tui.
- Koch. XLVI, 13. Miasto, które pan miłuje
I przybytkiem swym mianuje
Rzeka odnogami swymi
Weseli przeźroczystymi.
- Buch. XLVI, 13. Nam civitatem, cui Deus unice
Indulget aris et propriam suis
Dicavit, argenti pererrans
Lympha fugax hilarat liquore.
- Bibl. 5. Fluminis rivi eius laetificabunt civitatem Dei, sanctum
habitaculum altissimi.
- Koch. XLVI, 21. Niechaj się państwa mieszają,
Królowie wojska zbierają,
Niechaj ogień z nieba pada,
A ziemia się w głąb rozpada.
- Buch. XLVI, 21. Gentes tumultus concitet impias
Et regna belli concutiat furor,
Flammis fremat coelum coruscis,
Terrificet labefacta tellus.
- Bibl. 7. Sonuerunt gentes, mota sunt regna, dedit in voce sua
liquefacta est terra.
- Koch. XLVI, 21. Sam co żywo, sam bywajcie,
A pańskie sprawy poznajcie,
Sprawy dziwne niesłychane...
- Buch. XLVI, 29. Venite, adeste et cernite non prius
Audita, mira, incognita...
- Bibl. 9. Ite, videte opera Domini.
- Koch. XLVI, 37. Bystrość, mówi pan, hamujcie,
A ostrze się przypatrujcie.
- Buch. XLVI, 37. Sedate motus mentis, ait Dens,
Measque vires noscite.
- Bibl. 11. Scitote, quia ego Deus.
- Koch. XLVI, 44. Bóg Abramów z nami wszędzie...
- Buch. XLVI, 44. ...nostrae salutis
Praesidium, Deus Abrahami....
- Bibl. 12. Elevatio nobis Deus Jahacob.
- Koch. XLVII, 5. Ten niedobyte podał nam grody,

- Buch. XLVII, 9. Qui bellicosa compulit
Parere nobis oppida,
- Bibl. 4. Ducet populos subter nos.
- Koch. XLVIII, 1. O panie, który nie masz nic równego sobie,
Słusznie oddawa chwałę Syon tobie,
Syon, kwiat gór wysokich, rozkosz świata wszego,
Boki północne, dwór króla wielkiego.
- Buch. XLVIII, 1. Rector beate caelitum, cui nil viget
Simile aut secundum, caelitum
Beate rector, sancta iure te Sion
In astra tollit laudibus,
Sion opacam versa ad arcton, regia
Formosa regis optimi
Sion voluptas gentium, uberis soli
Arvis beatis accumbans.
- Bibl. 1. Magnus Dominus et laudabilis valde in civitate Dei
nostri, monte sanctitatis eius, Pulcher elimate,
gaudium universae terrae, mons Sion latera Aquilonis, civitas regis magni.
- Koch. XLVIII, 5. Miasto Jerozolimskie świadectwo dać może,
Żeś ty obrona pewna, wieczny Boże!
- Buch. XLVIII, 9. Sensere Domini vindicis potentiam
Solymae superba moenia.
- Bibl. 4. Deus in palatiis eius notus est ad elevationem.
- Koch. XLVIII, 7. Możni bohaterowie sił twoich doznali,
Próżno się na twój wierny lud zbierali.
- Buch. XLVIII, 11. Sensere numen, quum feroces viribus
Coiere reges copiis
Castrisque iunctis servitute civibus
Tuis minati et vincula.
- Bibl. 5. Quoniam ecce reges convenerunt, transierunt pariter.
- Koch. XLVIII, 15. A tyś je tak rozproszył, jako nieujęty
Wiatr morzotłotne roztrząsa okręty.
- Buch. XLVIII, 19. Pavorque trepida sparsit attonitos fuga
Euri procella ut aequora
Verrens... trepidas carinas dissipat.
- Bibl. 8. In vento orientali conteres naves Tharsis.
- Koch. XLVIII, 21. Ciebie my w swych uciskach, panie nasz,
wzywamy
I twe ołtarze święte obłapiamy.
- Buch. XLVIII, 29. O sancte rerum genitor, in rebus malis
Tuam advocamus dexteram,
Tuas ad aras supplices advolvimus.
- Bibl. 10. Cogitavimus, Deus, misericordiam tuam in interiori
templi tui.
- Koch. XLIX, 1. Słuchaj co żywo! wszyscy ziemski kraje
Nakłońcie uszu, kędy dzień wstaje
I kędy gaśnie i którym słoneczny
Promień dojmuje i którym mróz wieczny.

Słuchaj mię, bądź kto między podłym gminem,
 Bądź się kto pisze bohaterskim synem,
 Słuchaj chudzino! i ty słuchaj, komu
 Pieniądze leżą nieprzebrane w domu,
 Zdrojów zakrytej mądrości dobędę....

Buch. XLIX, 1. Audite gentes: ortus et occidens

Advertite aures et medio dies
 Quos torret axe et qui vitreum solum
 Ponti nivali finditis orbita,
 Audite sive ignotus et infima
 De plebe pauper, sive opibus potens
 Multaque fulges plebe clientium
 Aurique gazis ditibus incubas,
 Fontes recludam iam sapientiae...

Bibl. 1. Audite hoc omnes populi, auscultate omnes habitatores
 orbis etiam filii hominis etiam filii viri, pariter dives
 et indigus. Os meum loquetur sapientias.

Koch. XLIX, 29. Pałace wielkim kosztem wystawiają,
 Budownym zamkom swe imiona dają.

Buch. XLIX, 13. Villae superbae delicias breves
 Luxuque structas regifico domos
 Linquunt.

Bibl. 12. tabernacula eorum in generatione in generationem.

Koch. XLIX, 49. Używa wczasów, żądzom swym folguje,
 A tenże żywot i drugim cukruje.

Buch. XLIX, 65. Dum commeantis pectora spiritus
 Haustu calescunt, perfruitur bonis
 Seseque curat molliter et monet
 Omnes eundem pergere tramitem.

Bibl. 19. Quoniam animae suae in vitis suis benedicet et lau-
 dabunt te, si bene feceris tibi.

Koch. L, 1. Bóg wieczny, który wszystkim rozkazuje
 Ziemskim tyranom, mówić się gotuje,
 Pozowie ziemię od wschodniej granice
 Aż do słonecznej późnej łożnice.

Buch. L, 1. Qui fraenat aequis legibus arbiter
 Superba regum colla minacium,
 Vocabit in ius orbem ab ortu
 Solis ad hesperium cubile.

Bibl. 1. Fortis Deus Dominus locutus est et advocavit terram
 ab ortu solis usque ad ingressum eius.

Koch. L, 16. Bo gdzie ten sądzi, wątpić nie trzeba.

Buch. L, 24. Ne dubita, Deus ipse iudex.

Bibl. 6. Quod iudex Deus ipse.

Koch. L, 17. Słuchaj potomstwo cnego Izraela,
 Któremu łaska i chęć moja z wielu
 Wieków nie tajna, ani potrzebujesz
 Świadectwa na to, jeśli się czujesz.

Buch. L, 25. Audi Abrahami progenies boni

- Peculiaris gens mihi: te voco
 Testem benignitatis in te
 Perpetuae et solidi favoris.
- Bibl. 7. Audi populus mi et loquar Israel et testificari faciam
 in te, Deus, Deus ego tuus.
- Koch. I, 43. Jako ty wspomnieć pańskie śmiesz umowy,
 Jako w plugawe śmiesz brać usta swoje
 Najświętobliwsze przymierze moje?...
 49. ...zakon śmiech prawy,
- Buch. I, 54. Qua fronte leges tu recitas meas
 Et ore sanctum impurus audes
 Sacrilego memorare foedus...
 60. Tecum animo mea verba rides.
- Bibl. 16. Quid tibi ad narrandum statuta mea et assumas
 pactum meum super ore tuo... et proiecasti verba
 mea post te...
- Koch. I, 59. Żleś mię zrozumiał, obliczyć się z tobą
 I ujrzysz w rychle swój grzech przed sobą.
- Buch. I, 71. Ne crede, tecum expostulabo,
 Ante oculos tua facta canam.
- Bibl. 21. Arguam te et ordinabo in oculis tuis.
- Koch. II, 15. Ześli mi poselstwo wesole a kości...
- Buch. II, 33. Si bonus laetum placidusque mittas
 Nuntium...
- Bibl. 10. Audire facies me gaudium et laetitiam.
- Koch. II, 26. Będę złym na przykład jawnie wystawiony,
- Buch. II, 53. Tum meo exemplo moniti scelesti,
- Bibl. 15. Docebo praevaricatores tuas vias.
- Koch. III, 11. A cokolwiek ludzi gubi,
 To samo twe ucho lubi.
- Buch. III, 11. Dolisque pestilentibus
 Libenter aurem commodas.
- Bibl. 6. Dilexisti omnia verba devorationis, lingua dolosa.
- Koch. III, 13. Przeto cię też Bóg na ziemi
 Nie ścierpi między żywymi,
 Ale cię i z domem twoim
 Wykorzeni w gniewie swoim.
- Buch. III, 13. Ergo Deus te conteret
 Hominumque contubernio
 Eliminabit ac domum
 Evertet omnem funditus.
- Bibl. 7. Etiam Deus destruet te, in aeternum conteret te et abra-
 det te e tabernaculo et eradicabit e terra videntium.
- Koch. III, 25. Gdzieś to ta pożądana zorza
 Wyniknęła rychło z morza,
- Buch. III, 35. En unquam eoo lucifer salutifer
 Ab axe promet hunc diem.
- Bibl. 7. Quis dabit ex Sion salutes Izrael.
- Koch. LIV, 9. Obróć wszystko złe na nie, w też co na mnie doły

- Kopali, wpraw o panie! nieprzyjacioly.
 Buch. LIV, 17. Suis peribit artibus
 Scelestā fraus et incident
 In ipsa coeci retia,
 Quae clam mihi tetenderant.
 Bibl. 7. Reddet malum inimicis meis in veritate tua succide illos.
 Koch. LV, 13. Zamieszaj wieczny panie ich rady złośliwe,
 Buch. LV, 25. O Deus linguas male perde pravas,
 Bibl. 9. Degluti Domine... linguam eorum.
 Koch. LV, 21. By mię był nieprzyjaciół jawnym mój szacował.
 Buch. LV, 37. Si palam saevos inimicus enses
 Stringeret.
 Bibl. 13. Quia non inimicus probris afficiet me.
 Koch. LV, 35. A ty panie wysłuchasz i obronisz snadnie,
 Choć na mię nagle wojsko nawiętsze przypadnie.
 Buch. LV, 34. ... mihi nam superbis
 viribus fretus numeroque saevus
 Imminet hostis.
 Bibl. 19. Redimet in pace animam meam a conflictu in me,
 quoniam in multis fuerunt mecum.
 Koch. LVI, 1. Zmiłuj się nademną Boże litościwy,
 Buch. LVI, 1. Orbis creator me bonus adspice,
 Bibl. 2. Miserere mei Deus.
 Koch. LVI, 13. Co wyrzekę, wszystko opak wywracają,
 By mi jedno szkodzić, na to pieczę mają,
 Schadzki o mnie czynią, radzą, naprawiają,
 Gdzie się jedno ruszę, wszędy mię szlakuja.
 Buch. LVI, 17. Calumniantur, quae loquor omnia
 Pravaque carpunt facta libidine,
 Huc conferunt omnem laborem, ut
 Exitium mihi moliantur
 Coetusque cogunt et capiti meo
 Qua fraude, qua vi iugiter imminet,
 Vestigia observant nec horam
 Insidiis vacuum relinquunt.
 Bibl. 6. Tota die verba mea dolore afficient; super me omnes
 cogitationes in malum, commorabuntur, abscondent
 se ipsi, vestigia mea observabunt, ut expectaverunt
 animam meam.
 Koch. LVI, 17. I nie weźmie złość ich pomsty?
 Buch. LVI, 25. Impune tantam nequitiam ferent?
 Bibl. 8. Super iniquitatem evasio eis?
 Koch. LVI, 19. Masz ty policzone uciekania moje,
 A lży oczu moich wiadro chowa twoje.
 Buch. LVI, 29. Meae labores tu numeras fugae,
 Urna repostas tu lacrymas meas
 Servas.
 Bibl. 9. Motionem meam numerasti, tu pone lachrymam meam
 in utre tuo.

- Koch. LVII, 9. Mieszkam nie między lndźmi, ale lwy srogimi,
 Między zwierzęty mieszkam okrutnymi,
 Których język szkodliwiej miecza siecze, których
 Zęby oszczepów sroźsze i strzał prędkopiórch.
- Buch. LVII, 13. Inter enim saevos habito feritate leones,
 Flammam vomentes versor inter belluas,
 Lingua quibus saevo proscindit acutius ense
 Dentis sagittis lanceaeque cuspide.
- Bibl. 5. Anima mea in medio leonum iacebo ardentis, filios
 hominum dentes eorum lamea et sagittae et lingua
 eorum gladius acutus.
- Koch. LVII, 14. . . . a światu wszytkiemu
 Okaż swoją wielmożność.
- Buch. LVII, 18. Ostende terris gloriae iubar tuae.
- Bibl. 6. Evalta te super celos Deus, super omnem terram
 gloriam tuam.
- Koch. LVIII, 13. Ty sam wszeteczne potłucz gęby panie!
 Aż w nich żadnego zęba nie zostanie.
- Buch. LVIII, 17. Confringe malos, o Deus, impudens
 Os comminutis contere dentibus.
- Bibl. 7. Deus contere dentes eorum in ore ipsorum.
- Koch. LVIII, 15. Ty sam łakome i sprośne paszczęki
 Nienasyconym lwom zatkaj na wieki.
- Buch. LVIII, 19. Et rictibus saevis hiantes
 Hos inhibe catulos leonum.
- Bibl. 8. Molas leunculorum destrue Domine.
- Koch. LVIII, 21. Pierwej niż w ciernie latorosłki nowe,
 Albo wyrosną w gałęzi głogowe,
 Niech je surowo i z korzeniem żywym
 Wicher wykreści duchem popędliwym.
- Buch. LVIII, 29. Florentis aevi in limine, turbinis
 Vis atra tollit progeniem prius,
 Quam surculus spinas tenellus
 Exerat et stimulis acutis
 Foecundo late brachia porrigat.
- Bibl. 10. Antequam intelligant spinae vestrae rhamnum, sic vi-
 ventem sic ira turbine rapiet eum.
- Koch. LIX, 10. Pokarz jawnie przewrotne złe ludzie, żadnemu
 Nie cierp, . . .
- Buch. LIX, 17. Exurge poenis impias
 Compesce gentes, perfidis
 Neu parce.
- Bibl. 6. Ne miserearis omnium praevaricatorum iniquitatis.
- Koch. LIX, 23. . . . ale je zraż swymi
 Rękoma i po wszytkiej rozprosz błędne ziemi.
- Buch. LIX, 45. Sed error illos dissipet
 Vagos per orbis ultimas
 Oras.

- Bibl. 10. Commove eos in fortitudine tua et demitte eos.
 Koch. LIX, 31. Ale będąc krzyżować chleba upraszając
 Niedawno, a pójdą spać brzuchom głodne mając.
- Buch. LIX, 59. Passim vagati pauperem
 Victum ut parent, sub vesperum
 Serum petant cubilia
 Victus egentes pauperis.
- Bibl. 16. Ipsi vagabuntur ad vescendum, si non saturati fuerint
 et murmurabunt.
- Koch. LIX, 33. A ja twoję moc będę i dobroć wyznawał,
 Buch. LIX, 65. Ego interim Deum canam
 Fortem bonumque...
- Bibl. 17. Et ego cantabo fortitudinem tuam et praedicabo...
 misericordiam tuam.
- Koch. LX, 1. Rozprószyłeś nas boże, boże niezmierzony,
 Skaziłeś nas naszymi grzechy obrażony,
 Zmiłuj się kiedy, a gniew porzuciwszy
 Nawróć się do nas tęskliwych życzliwszy.
- Buch. LX, 1. Sancte parens, nostris vitiis offensus, abactos
 Pressosque duris dissipasti nos malis,
 Placatus mitisque veni, iamque immemor irae
 Salutis auctor ad tuos revertere.
- Bibl. 3. Deus elongasti nos, rupisti nos, exacerbatus es, rever-
 teris ad nos.
- Koch. LX, 23. Nikt oprócz ciebie, którego dziś znamy
 Gniew na się, ani wodzem swych wojsk mamy¹⁾.
- Buch. LX, 27... nec in arma ruentes
 Nostros praeibas dux ut ante exercitus.
- Bibl. 12. Et non egredieris Deus in exercitibus nostris.
- Koch. LXI, 5. Postaw mię na niedostąpionej skale,
 Gdziebych się już mógł nie bać żadnej trwogi.
- Buch. LXI, 5. Me siste rupis culmine in arduo
 Procul periclis...
- Bibl. 4. In petram exaltabitur a me, deduces me.
- Koch. LXI, 17. Tam wolen będąc od wszelkich trudności,
 Buch. LXI, 21. Ac tum periclis liber ab asperis,
- Bibl. niema odpowiedniego zdania.
- Koch. LXIII, 3. Pragnie cię dusza, pragnie ciało moje,
 Jako dżdża ziemia w srogie letnie znoje,
 Acz mieszkam między piaski nieplodnymi...
- Buch. LXIII, 3. Te mens anhelat, membra sitiunt languida,
 Terra velut pluvias avida quaerit aquas,
 Quamvis arenas aridas aestu colam.
- Bibl. 2. Sitiivit te anima mea, appetiit ad te caro mea, in terra
 siccitate et anhelante absque aquis.
- Koch. LXIII, 13. Żaden tak ciała pokarm nie smakuje,

¹⁾ Porów. Koch. CVIII, 28.

- Jaką uprzejma dusza rozkosz czuje,
Gdy pana chwali, ciebie ja i w nocy
I rano wielbię świadom twej pomocy.
- Buch. LXIII, 15. Nec victus aequè recreat corpus. tua
Excitat ut mentem laus celebrata meam,
Tu nocte carmen, mane tu carmen mihi es.
- Bibl. 6. Sicut adipe et pinguetudine saturabitur anima mea
et labiis praeconiorum laudabit os meum, recorda-
tus sum tui super stratis meis in custodiis medi-
tabor in te.
- Koch. LXV, 2. Chwała w Syonie wdzięczna czeka ciebie,
Buch. LXV, 1. Te manent laudes deus iu Sione,
Bibl. 2. Tibi silentium laus Deus in Sione.
- Koch. LXV, 5. Do ciebie, który prośbami ludzkimi
Nie gardzisz, przyjdą wszyscy, co po ziemi
Okragłej chodzą, uczestnicy wiecznych
Darów słonecznych.
Teraz (niestetyż) dawne nasze złości
Nas dolegają...
- Buch. LXV, 5. Quique tam praesens tibi supplicantium
Exitus votis tribuas secundos,
Te petent gentes sub utroque mundi
Axe iacentes.
Nostra nunc iustis scelerata facta
Nos premunt poenis...
- Bibl. 2. Audiens orationem, usque ad te omnis caro venient,
verba iniquitatum praevaluerunt mihi.
- Koch. LXV, 13. Szczęśliwy, kto się upodobał tobie
I kogoś obrał przyjacielem sobie,
Aby przebywał w twoim domu świętym
Człowiekiem wziętym.
- Buch. LXV, 13. O quater, plusquam quater o beatos,
Quos leges, lectos facies amicos,
Ut colant puri tibi dedicati
Atria templi.
- Bibl. 5. Felicitates eliges et appropinquare facies, habitabit
atria tua.
- Koch. LXV, 26. . . . ty morze szalone
I ludzkie burdy króćisz, mieniać boje
w lube pokoje.
- Buch. LXI, 33. Tu maris nigris agitata ventis
Terga componis, cohibes rebelles
Gentium motus, placidaqua mutas
Pace tumultus.
- Bibl. 2. Compescens sonitum marium, sonitum fluctuum eorum
et turbam gentium.
- Koch. LXV, 37. Ty nocną rosę na suche zagony
Spuszczasz.

- Buch. LXV, 53. Rore tu leni sola contumacis
Maceras terrae.
- Bibl. 11. In imbris liquefacies eam, germini eius benedices.
- Koch. LXVI, 1. Wszystkie ziemie wszystkie kraje
I gdzie jasne słońce wstaje
I gdzie w bystre szumne morze
Zapadają późne zorze....
- Buch. LXVI, 1. Incolae terrarum ab ortu
Solis ultimum ad cubile.
- Bibl. 2. Iubilare Deo omnis terra.
- Koch. LXVI, 33. Ten nas z swej dobroci żywej
Odjął śmierci ukwapliwej.
- Buch. LXVI, 40. Morte liberavit unus
Nos propinqua.
- Bibl. 9. Ponens animam nostram in vitam.
- Koch. LXVII, 5. Tobie, panie! wszystek świat niechaj chwałę daje,
Buch. LXVII, 9. Ut tuas laudes populi per omnes
Praedicent terras.
- Bibl. 4. Confiteantur tibi populi Deus.
- Koch. LXVIII, 1. O który światem władasz i królujesz wiecznie!
- Buch. LXVIII, 1. O qui perpetuis orbem moderaris habenis!
- Bibl. 2. Exurgat Deus...
- Koch. LXVIII, 13. Ten na niebie mieszkając okiem litościwym
Patrza na ludzkie troski, sierotom teskliwym...
- Buch. LXVIII, 14. Qui celsi e vertice mundi
Respicias humanas curas...
- Bibl. 2. niema odpowiedniego zdania,
- Koch. LXVIII, 16. Ten nieplodnym potomstwo daje, ten okowy
Ciężkie z więźniów zdejmuje...
- Buch. LXVIII, 17... qui prole beata
Steriles solare hymenaeos,
Compedibus vinctos solvis.
- Bibl. 7. Deus faciens habitare unicos in domo educens vinctos
in compedibus.
- Koch. LXVIII, 23. Aleś pogodnym deszczem swój grunt polubiony
Napoił i ochłodził zamarłe zagony.
- Buch. LXVIII, 27. Arva sibi selecta bonus rigat imbre benigno...
- Bibl. 10. Pluviam munificentiarum elevare fecisti Deus.
- Koch. LXVIII, 27. Za twym zdarzeniem mają co śpiewać uczciwe
Panienki, wysławiając rycerstwo cnotliwe;
Pierzchnęli wielowładni królowie, pierzchnęli,
A nieznacznymi bogactwami korzyść osiągnęli,
Byście wy między garncy w szczerych sadzach spali,
Przedsię wy swoją krasą będziecie równali
Z gołębiem naśliczniejszym, od którego szyje
Malowanej to srebrny, to złoty blask bije.
- Buch. LXVIII, 33. ... laetum celebrare triumphum.
Teneris dabit ille puellis
..... reges

Numeroso milite freti
 Terga dabunt, latebrasque petent, spoliisque fruetur
 Imbellis turba relictis,
 Vestra licet somno sternantur corpore nigrae
 Inter fulginis ollas,
 Illa tamen vincent nitidam candore columbam
 Rutilae cervicis honore
 Quae nunc argentum nitidum, nunc lumina blandi,
 Radiantis provocat auri.

Bibl. 12. Dominus dabit sermonem, annunciatricum exercitus
 multos, reges exercituum fugiebant fugiebant et habi-
 tatio domus dividebant spoliū si accubueritis inter
 tripodes, pennae columbae in argento et alae eius in
 flavo auro.

Koch. LXVIII, 81. Królestwa świata tego! pana wysławiajcie,
 Panu chwałę powinna i wdzięczny psalm dajcie,
 Panu z wieków na niebie przebywającemu,
 Ten swym głosem jest straszny stworzeniu każdemu.

Buch. LXVIII, 111. Regna hominum celebrate Deum: date
 carmina regi,

Qui templa gubernat olympi
 Aeterna aeternus: cuius mortalia cuncta
 Vocem tremefacta pavescunt.

Bibl. 34. Regna terrae cantate Domino Selah, equitanti in
 coelis coelorum quondam; en dabit in voce sua
 vocem fortitudinis.

Koch. LXIX, 19. A ja cierpieć nie mogę, kiedy lud przeklęty
 Lekce uważa twój zakon święty.

Buch. LXIX, 19. Uror et ira coquit penitus praecordia, leges
 Tuosque ritus impii quum negligunt.

Bibl. 10. Quoniam zelus domus tuae comedit me.

Koch. LXIX, 21. Twój pośmiech, twoja wzgarda na mię się
 wracają,

Mnie serce trapią, mnie zapalają.

Buch. LXIX, 21. In tua quae iactant probra et convicia, sacra
 In me recurrunt corque vulnerant meum.

Bibl. 10. Et probra exprobrantium tibi ceciderunt sub me.

Koch. LXIX, 29. W tym frasunku ja przedsię garnę się do
 ciebie...

Buch. LXIX, 29. Interea curis, genitor, confectus acerbis
 Ad te recurro.

Bibl. 14. Et ego orationem meam ad te Domine.

Koch. LXIX, 39. Przybądź duszy na ratunek, aby niezmiękczoney
 Mój nieprzyjaciół był zawstydzony.

Buch. LXIX, 41. Mitis ades, serva hanc animam, ut pudor
 obruat hostes.

Bibl. 19. Appropinqua ad animam meam, redime eam, propter
 inimicos meos redime me.

Koch. LXXI, 27. A ja więc próżen strachu i w myśli bezpieczny

- Tobie nową pieśń zaczę, o mój boże wieczny !
Wyznam cię w obietnicach twoich nieomylnym,
- Buch. LXXI, 37. Liber periclis, carmine te novo
Pangam tenacem polliciti.
- Bibl. 15. et adiciam super omnem laudem tuam, os meum
narrabit iustitiam tuam.
- Koch. LXII, 17. Zakwitnie cnota, pokój się zrodzi,
Któremu żaden bój nie przeszkodzi,
Aby nie miał trwać, póki krąg wdzięczny
I rość i niknąć będzie miesięczny.
- Buch. LXXII, 25. Floreat. rerum hoc moderante habenas
Ius, bonae paces vigeant, perenni
Luna dum cursu rediens novabit
Menstrua vultus.
- Bibl. 4. Florebit in diebus eius iustus et multitudo pacis, usque
ad non lunam.
- Koch. LXXII, 45. Z garści ziarn taki urodzaj wstanie,
Że jaki z cedrów szum na Libanie,
Taki chrzest kłosów po górach wszędzie
I po nizinach obfitych będzie.
- Buch. LXXII, 57. Per feros montes segetem refundat
Terra tam densis crepitans aristis,
Quam gravi cedros Libani flagellant
Murmure venti.
- Bibl. 16. In terra in capite montium perstrepet sicut Lebanon
fructus eius.
- Koch. LXXII, 49. Po wsiach, po mieściech kwitnącej młodzi
Taki dostatek jego wiek zrodzi,
Jaka na przyściu wiosny przyjemnej.
Trawy więc bywa obfitość ziemnej.
- Buch. LXXII, 61. Augeat prolem numero carentem
Per vias urbis bona pax beatae,
Laeta ceu campis riguis per imbrem
Gramina surgunt.
- Bibl. 17. Et floreunt a civitate sicut herba terrae.
- Koch. LXXIII, 37. Niepewne skarby posiadli na ziemi,
Bo skoro zabrzmi twa pomsta nad nimi,
I pan i państwo znikną w ocemgnienu.
- Buch. LXXIII, 66. . . . quam stabiles parum
Opes tenerent
Procella vindex ut sonuit tuae
Irae fugaces cum domino suo
Evanuerunt divitiae...
- Bibl. 18. Cadere fecisti eos in desolationes, quomodo fuerunt
in desolationem fere subito? defecerunt consumpti
sunt a terroribus.
- Koch. LXXIV, 1. Także nas już na wieki, boże, nasz opuścisz
I srogim wilkom drapać stado swe dopuścisz.
- Buch. LXXIV, 1. Cur nos relinquis penitus, o rerum parens,

Hostique dedis impio,
Lapis vorandum cur gregem pastor tuam
Ira obstinata deseris.

Bibl. 1. Ut quid Deus elongasti te in finem, fumabit nasus
tuus in pecus pascuae tuae.

Koch. LXXIV, 7. Powstań kiedy a rozgrom swe nieprzyjaciele,
Buch. LXXIV, 11. Tandem resurge et hostium superbiam
Compesce.

Bibl. 4. Leva pedes tuos ad desolationes perpetuitatis.

Koch. LXXIV, 13. Ściany padną, ziemia grzmi, jako kiedy wałą
W lesie surowe dęby, twardą, ostrą stałą.

Buch. LXXIV, 21. Quales sub altis murmurant quercus iugis
Caesae bipenni quum ruunt,
Demoliuntur malleis et vectibus
Caelata templi limina.

Bibl. 6. Cognoscetur velut adducens in sublime in perplexitate
ligni secures.

Koch. LXXIV, 23. Czemu tak długo kurczysz możną rękę swoją,
Podnieś wzdram kiedy wzgórze, podnieś prawą twoją.

Buch. LXXIV, 39. Cur ociosus retrahis manum? exere
Tandem potentem dexteram.

Bibl. 11. Ut quid reduces manum tuam et dexteram tuam.

Koch. LXXIV, 35. Tyś morze z ziemię spoił i mocnie ustawił,

Buch. LXXIV, 60 Terrasque cingis fluctibus,

Bibl. 17. Tu statuisti omnes terminos terrae.

Koch. LXXV, 5. Kiedy się skończą zamierzone lata,
(Pan powiada), przyjdę sądzić świata;
Tam płacić będę dobrze cnotliwemu,
Źle nieprawemu.

Buch. LXXV, 5. Quum, plenis venient tempora saeculis,
Cogam, inquit Dominus, concilium meum,
Iustis suppliciis prosequar impios,
Iustis muneribus pios.

Bibl. 4. Cum accepero tempus statutum, ego rectitudines iudicabo.

Koch. LXXV, 21. Bóg panem świata i sam wszystkim włada,
Hardego z miejsca wysokiego zbada
A niewolnika posadzi w koronie,
Na złotym tronie.

Buch. LXXV, 25. Unus rex hominum res hominum suo
Versans arbitrio praecipitem trahit
Illum de solio, plebis ab infimae
Hunc faece ad solium erigit.

Bibl. 8. Quoniam Deus iudicans hunc humiliabit et hunc exaltabit.

Koch. LXXVI, 9. Zasnęli w sen twardy, nieockniony,

Buch. LXXVI, 17. . . . aut ferreo

Somno gravati condidere lumina,

Bibl. 6. Dormitaverunt somnium suum.

Koch. LXXVII, 2. A on w uszy swe przyjmie mój głos płacziwy.

Buch. LXXVII, 3. Nam lenis ac placatus aurem

- Das facilem miseris querelis.
 Bibl. 2. et auscultando ad me (Vulg. et intendit mihi)
 Koch. LXXVII, 5. Dusza natenczas ani się cieszyć dała,
 Ale do pana tylko z płaczem wzdychała.
 Buch. LXXVII, 12. . . . Animusque solum
 Intentus in te cum lacrimis preces
 Miscens fremebat.
 Bibl. 4. Renuit consolari anima mea, recordabor Dei et tu-
 multuabor.
 Koch. LXXVIII, 3. Dziwne gadki wam powiem, dziwne przy-
 powieści,
 Lecz jako dziwne, tak też i prawdziwe wieści.
 Buch. LXXVIII, 3. Mira canam, sed vera canam.
 Bibl. 2. Aperiam in parabola os meum, scaturiam aenigmata
 a quondam.
 Koch. LXXVIII, 17. Synowie Efraimowi, męże doświadczeni
 I łukiem nieomylnym władać nauczeni
 W potrzebie tył podali, czemu?
 Buch. LXXVIII, 20. Cur soboles Efraemi docta sagittis
 Figere vel iaculo quamvis distantia certo
 Terga dedit pene ante tubas?
 Bibl. 10. Filii Ephraim, armati, iacientes arcu, verterunt se
 in die conflictus.
 Koch. LXXVIII, 31. . . . a niehamownemu
 Pożądając pokarmu brzuchowi swojemu,
 Buch. LXXVIII, 36. . . . et ventris stimulante voracis
 Ingluvie, petiere cibos.
 Bibl. 18. et tentaverunt Deum in corde suo, petendo cibum
 animae suae.
 Koch. LXXVIII, 57. Więc też w rozlicznych troskach strawili
 swe lata
 I przed czasem nędznego dokonali świata
 Przygodami, nieszczęściem dziwnym utrapieni,
 A prawie widomymi plagami dotknięci,
 Dopiero niebożęta....
 Buch. LXXVIII, 64. . . . Pater ergo procaces
 Casibus assiduis fregitque, et robore fracto
 Ante diem tremulae succidit fila senectae
 Vix tandem morbis vexati erroribus acti
 Omnibus exhausti prope cladibus omnium egeni...
 Bibl. 34. Et consumpsit in vanitate dies eorum et annos eorum
 in terrore, si occidebat eos, quaerebant.
 Koch. LXXVIII, 77. Nie pomnieli, jako pan dziwnie je wybawił
 I połamawszy pęta na swobodzie stawił.
 Buch. LXXVIII, 84. Scilicet obliti benefacta priora, salutem
 Acceptam, et duri nuper iuga dempta tyranni,
 Bibl. 42. Non recordati sunt manus eius et diei, qua redemit
 eos de angustia.
 Koch. LXXIX, 4. Miasto z gruntu wywrócili,

Bibl. 2. Quam dilecta tabernacula tua, Domine exercituum.

Koch. LXXXIV, 11. (Szczęśliwi) . . . co w tobie swą moc
położyli,

Buch. LXXXIV, 14. . . . qui penitus suam
in te spem posuerunt,
Felices.

Bibl. 6. Beatitudines hominis, fortitudo ei in te.

Koch. LXXXIV, 23. Wołę wrot domu twego strzec,

Buch. LXXXIV, 33. Sim custos potius liminis in tuo templo,

Bibl. 11. Elegi esse in limine in domo Dei mei.

Koch. LXXXVI, 29. Tyś ani wiekiem okreszony,
Ani w swej mocy zamierzony,

Buch. LXXXVI, 25. Solus neu aevi termino
Inclusus aut potentiae.

Bibl. 11. Quoniam magnus tu et faciens mirabilia.

Koch. LXXXVII, 21. Wszyscy poetowie,
Wszyscy muzykowie

Sławić cię będą; jeśli w głowie mojej.
Też co takiego, wszystko ku czci twojej.

Buch. LXXXVII, 19. Tum vox Sionem carminum, tum vox
lyrae

Canent Sionem et tibiae
Et nostra siquid audiendum vox sonet
Laudem Sionis vox canet.

Bibl. 7. Et cantores et tibicines, omnes fontes mei in te.

Koch. LXXXVIII, 6. Żywoć już widzi prawie swe mary,
Ciało zgola już martwe, sił nie czuję w sobie,
Myśl moja wszytka tylko o grobie.

Buch. LXXXVIII, 6. Funereas spectat languida vita faces,
Membra vigor liquit, mors unguibus imminet atris
De tumulo tantum iam mihi cura mea est.

Bibl. 4. Et vitae meae ad sepulchrum pertigerunt, reputatus sum cum descendentibus cisternam, fui sicut vir non fortitudo inter mortuos liber.

Koch. LXXXVIII. 17. Siedzę jako w okowach, wyjścia nie
najduję,

Buch. LXXXVIII, 19. . . . iaceo seu compede vinctus,

Bibl. 10. Clausus et non egrediar.

Koch. LXXXVIII, 29. Bóże mój! przecz odrzucasz smętną
duszę moją

I twarz odemnie odwracasz swoją,
Troski mię z lat namłodszych moich naśladowa.

Buch. LXXXVIII, 33. Sancte parens, animae auxilium cur
 sabtrahis aegrae

Cur surda miseras respuis aure preces?

Me dolor et primis labor anxius urit ab annis.

Bibl. 15. Utquid Domine elongabis animam meam, abscondes facies tuas a me, afflictus ego et moribundus ab adolescentia.

- Koch. LXXXIX, 3. A pierwwej świat (rzecz pewna) w niwecz
sie obróci,
- Niżli się pańskie twoje słowo nazad wróci.
- Buch. LXXXIX, 4. . . . citius quoque sidera credam
In chaos antiquum lapso se condere mundo,
Irrita quam sacri credam fore faedera pacti.
- Bibl. 4. Quoniam dixi, saeculum misericordia aedificabitur,
coelis firmabis veritatem tuam in eis.
- Koch. LXXXIX, 7. Póki morza i ziemie, póki nieba stawać,
Plemię niema i jego stolica ustawać.
- Buch. LXXXIX, 8. Dum mare, dum tellus staret, dum sidera
coeli,
Davidici generis mansuram in saecula prolem.
- Bibl. 4. Usque in saeculum stabiliam semen tuum.
- Koch. LXXXIX, 11. Kto na ziemi porówna z tobą, kto na
niebie?
- Wszystki rzesze niebieskie lękają się ciebie,
Wszystcy mocarze ziemscy tobie biją czołem.
- Buch. LXXXIX, 14. Quem terra tibi, quem conferet aether,
Magne parens? quem siderei tremit omnis olympi
Coetus et attoniti submissa mente tyranni.
- Bibl. 7. Quoniam quis in aethere aequabitur Domino, assimila-
bitur Domino in filiis Deorum. Deus formidandus
in secreto sanctorum multo et terribilis super omnes
circuitus eius.
- Koch. LXXXIX, 15. Ty pychę morską króćisz, ty nieujeżdżone
Wały jego hamujesz pod niebo wzniesione.
- Buch. LXXXIX, 19. Tu maris irati furias compescis et undae
Deiicis insane tumidos ad sidera fluctus.
- Bibl. 10. Tu dominans in elatione maris, in elevando fluctus
eius tu compescas eos.
- Koch. LXXXIX, 19. Twe jest niebo, twa ziemia, wszystko
musi tobie
Przypisać, cokolwiek świat wielki zamknął w sobie.
- Buch. LXXXIX, 23. Tu terrae coelique opifex, quaecunque
capaci
Complexu facies mundi revolubilis ambit,
Auctorem agnoscunt.
- Bibl. 12. Tibi coeli etiam tibi terra, orbem et plenitudinem
eius fundastica.
- Koch. LXXXIX, 26. Szczęśliwi ludzie, którzy głos pańskich
trąb znają,
- Buch. LXXXIX, 32. . . . o terque quaterque
Felices, quos festarum clangore tubarum
Ad tua sacra vocas.
- Bibl. 16. Beatitudines populi scientium iubilationem.
- Koch. LXXXIX, 33. Tyś w widzeniu powiedział prorokowi
swemu.

Buch. LXXXIX, 39. Tu tibi dilectum secreto numine vatem
Implesti

Bibl. 20. Tune locutus es in visione misericordii tuo.

Koch. LXXXIX, 37. Temu ja serca będę i siły dodawał,
W każdej potrzebie jego z nim będę przestawał.

Buch. LXXXIX, 45. Huic animum viresque dabo praesensque
tuebor

Perpetuo.

Bibl. 22. Quo manus mea firmaverit cum eo, etiam brachium
Meum roborabit eum.

Koch. LXXXIX, 45. Rękę jego położę na morzu szrokiim,
Drugą na Eufratowym strumieniu głębokim.

Buch. LXXXIX, 51. Iura dabit terris rapido quas gurgite claudit,
Hinc mare Sidonio foecundum murice et illinc
Palmyfer Euphrates.

Bibl. 27. Et ponam in mari manum eius et in fluminibus
dexteram eius.

Koch. LXXXIX, 71. Wywróciłeś przymierze, zepchnąłeś koronę
Z głowy jego.

Buch. LXXXIX, 78. . . . rata foedera pacti
Negligis et capiti sacrum diadema revulsum
Sternis humi.

Bibl. 40. Abolevisti pactum servi tui, prophanasti in terra dia-
dema eius.

Koch. XC, 9. Jesteś i będziesz do wieku,
Ale biednemu człowieku
Codzień zawsze lat ucierasz,
Aż go nawet w ziemię wpierasz.

Buch. XC, 10. Nec vices rerum patiens...
At brevis nobis miseraeque vitae
Fila paulatim tenuas senecta,
Donec in putrem cinerem...

Bibl. 3. et a saeculo usque ad saeculum tu Deus, convertens
hominem usque ad contritionem.

Koch. XC, 16. Jako woda siąknie w ziemię,
Tak niszczeje ludzkie plemię;
Podobniśmy ku marnemu
Snu nocnemu, nikczemnemu.

Buch. XC, 21. Nostra vanescit tenues in auras
Vita, per siccas velut unda arenas
Ant velut sensus per opaca ludens
Noctis imago.

Bibl. 5. Inundasti eos, somnus erunt.

Koch. XCII, 3. Dzieńli po niebie światło swe rozleje,
Nocli świat płaszczem czarnym odzieje,
Dzień mię usłyszy litość wyznawając,
Noc prawdę twoją opowiadając
Nie tylko słowy, ale i głęmi,
Ale i lutnią i skrzypicami.

- Buch. XCII, 3. Seu sol eoa luce terras purpuret,
 Seu nox tenebris obruat,
 Lux praedicantem me tuam clementiam
 Nox audiet constantiam,
 Nec voce tantum, sed canora barbitō
 Sed cymbalo sed nablio.
- Bibl. 3. Ad annunciendum in mane misericordiam tuam et
 fidem tuam in noctibus, super decachordo et super
 nebel super Highajon cum cithara.
- Koch. XCIII, 13. Chybić nie może, co ty kiedy swoim
 Słowem wyrzeczysz.
- Buch. XCIII, 11. Stat fixum . . .
 Quodecunque Dominus ore sancto protulit.
- Bibl. 5. Testimonia tua fidelia sunt valde.
- Koch. XCIV, 1. Boże, któremu pomsta należy sprawnie,
 Okaż wszystkiemu światu władzę swą jawnie,
 Ockni się sędzia wiecznej sprawiedliwości,
 A ludziom hardym zapłać ich wszeteczności.
- Buch. XCIV, 1. O fraudis ultor, sceleris o vindex Deus
 Ostende numen impios contra tuum,
 O iuste iudex orbis expergiscere
 Meritisque poenis reprime arrogantiam.
- Bibl. 1. Deus ultionum Domine, Deus ultionum irradias, elevas
 te iudicans terram, redde retributionem super su-
 perbis.
- Koch. XCIV, 37. Spólnego nic przewrotni z tobą nie mają,
 Którzy prawem tyranstwa swe nakrywają.
 Którzy przeciw cnotliwym praktyki kuja,
 A niewinne na prawo jawne skazują.
- Buch. XCIV, 44. . . . Quid scelestis cum Deo
 Commune? scelera legis umbra qui sua
 Tegunt, bonorum fraudulenta qui in caput
 Concilia coeunt, factione innoxium
 Premunt.
- Bibl. 20. Numquid iungetur tibi thronus confractum, for-
 mans laborem super statuto? Turmatim excurrent
 contra animam iusti et sanguinem innocentem con-
 demnabunt.
- Koch. XCV, 1. Pójdźmy z ochotą, panu chwałę dajmy,
 Buch. XCV, 1. Eia alacres cuncti Domini celebremus honores,
 Bibl. 1. Adeste, praeconium dicamus Domino.
- Koch. XCV, 27. . . . Ci ludzie szaleją,
 Ani uważać moich słów umieją.
- Buch. XCV, 24. . . . Haec gens desipit
 Et mea securas transmittit dicta per aures.
- Bibl. 2. Populus errantium corde ipsi et ipsi non cognoverunt
 vias meas.
- Koch. CII. 1. Usłysz prośby moje, Boże litościwy!

A niechaj cię mój głos dosięże tęskliwy,
Nie odwracaj czasu złej przygody mojej
Odemnie smutnego świętej twarzy swojej.

Buch. CII, 1. Exaudi genitor sancte meas preces
Clamorisque sonum percipe lugubris
Neu vultum misero subtrahe, cladibus
Omni ex parte prementibus.

Bibl. 2. Domine exaudi orationem meam et clamor meus ad
te veniat, ne abscondas facies tuas a me.

Koch. CIV, 1. Duszo! śpiewaj panu pieśń....

Buch. CIV, 1. Te rerum Deus alme canam...

Bibl. 1. Benedic anima mea Domino.

Koch. CIV, 3. Ciebie obeszła w koło cześć i świetna chwała,

Buch. CIV, 4. Te decor auratis ambit te gloria pennis,

Bibl. 2. gloriam et decorem indutus es,

Koch. CIV, 14. Wody spadły, a morze na dół uciekało,

Buch. CIV, 18. Inque cavas valles trepidas decurrere lymhas;

Bibl. niema odpowiedniego zdania.

Koch. CIV, 22. Tu łoś, mieszkanięc łośny, upragniony pije,

Buch. CIV, 25. Quique feris onager saxa invia silvis

Incolit.

Bibl. 12. frangent onagri sitim suam.

Koch. CIV, 25. Spuszczasz na niską ziemię deszcz nieprzepłacony,

Buch. CIV, 29. Tu pater aërios montes camposque iacentes

Nectare coelesti saturas,

Bibl. 13. Adaquans montes de coenaculis suis.

Koch. CIV, 28. . . . stąd trawa obfita

Bydłu ku pożywieniu.

Buch. CIV, 32. Unde pecus carpat viridis nova pabula foeni,

Bibl. 14. Germinare faciens herbam iumento.

Koch. CIV, 33. Taż wilgotność i lasy żywi niezmierzone.

Buch. CIV, 37. Nec minus arboribus succi genitabilis humor

Sufficitur.

Bibl. 16. Saturabuntur ligna Domini.

Koch. CIV, 38. Ty niedoścignionego słońca lampę wdzięczną

Prowadzisz do zachodu;

Buch. CIV, 44. . . . puroque accensum lumine solem

Ducis ad occiduas constanti tramite metas.

Bibl. 20. Sol cognovit occasum suum,

Koch. CV, 29. Potem mając głód wzbudzić po wszytkiej ziemi

I wszelką żywność odjąć, posła przed nimi

Do Egiptu wyprawił.

Buch. CV, 27. Quum famem voracem in orbem contumacem
induceret

Gentibusque alimenta late noxiis subduceret,

Praevium misit ministrum Nili ad arva fertilis.

Bibl. 16. et vocavit famem super terram, omnem virgam panis
contrivit, misit ad facies eorum virum.

Koch. CV, 35. I tak długo był trzyman w więzieniu srogim,

Buch. CV, 31. Carceris latuit tenebris. . . .

Bibl. niema odpowiedniej myśli.

Koch. CV, 43. Za tym pożegnawszy się z krajem ojczystym,
Syn Izaków nad Nilem siadł przeźroczystym.

Buch. CV, 39. Isaci tandem propago culta liquens patria
Pinguis ad fluenta Nili castra fixit advena.

Bibl. 23. Et ingressus est Israel Aegyptum et Jahacob peregrinatus est in terra Cham.

Koch. CV, 49. Aż Mojżesza z Aronem pan swe posłańce
Za czasem zesłał między harde pohańce,
Którzy mocą słów pańskich cuda czynili,
Króla strachu i jego dwór nakarmili.

Buch. CV, 45. Circulo donec voluto destinati temporis
Legifer cum fratre Moses missus est divinitus
Ac Pharon Pharique regem terruit miraculis.

Bibl. 26. Misit Moseh servum suum, Aharon, quem elegit in
eo, posuerant in eis verba signorum suorum et prodigia in terra Cham.

Koch. CV, 65. Przyszła szarańcza, przyszedł chrząszcz wielonogi,
Zboże wyjadł, co był grad ominał srogi.

Buch. CV, 60. Quod reliquit atra grando, mox locusta perdidit.

Bibl. 34. et venit locusta et bruchus et non numerus et comedit.
omnem herbam in terra eorum et comedit fructum
terrae eorum.

Koch. CVI, 11. Żli ojcowie, złe dzieci, wszystkichmy zgrzeszyli.

Buch. CVI, 13. Scelesti proles cum scelestis patribus
In te rebelles multa iniqua fecimus.

Bibl. 6 Peccavimus cum patribus nostris.

Koch. CVI, 16. Szemrali niepotrzebnie przeciw przełożonym,

Buch. CVI, 20. Sed propter undas aequoris rubri duces
Adversus animis turba confumacibus
Obmurmuravit . . .

Bibl. 8. Sed rebellaverunt iuxta mare.

Koch. CVI, 26. Tak, iż ani posłańca z klęski nie zostało.

Buch. CVI, 32. . . . cladis ut nec nuntius
Superesset.

Bibl. 12. Unus ex eis non remansit.

Koch. CVI, 28. I moc jego w pieśniach swych do nieba wznosili.

Buch. CVI, 35. . . . et cantibus
Cecinere festis numinis potentiam.

Bibl. 13. cantaverunt laudem eius.

Koch. CVI, 39. . . . Tak znaczne przykłady
Gniewu pańskiego widząc, przez swe płocze rady...

Buch. CVI, 51. Nec noxiorum monita tot poenis modum
Gens prava sceleri fecit.

Bibl. niema podobnej myśli.

Koch. CVI, 65. Nie cierpiał krzywdy bożej Fineas cnotliwy,
Ale mieczem złe karał.

Buch. CVI, 77. Iusta incitatus donec ira Phineas

Ferro scelestam puniit licentiam.

Bibl. 30. Et stetit Pinechas et dijudicavit.

Koch. CVII, 49. Kiedy każe, wnet wiatry wstaną popędliwe,
Buch. CVII, 50. Quum iubet, irrumpunt venti stridente procella,
Bibl. 25. Et dixit et stare fecit spiritum turbinis.

Koch. CVII, 53. Żeglarzom twarzy bladną, serce zjął strach srogi,
Buch. CVII, 53. Pallent ora, metus trepidantia pectora pulsant,
Bibl. 26. Anima eorum in malo liquescit se.

Koch. CIX, 13. Niechajże mu też za to tyran panuje,

Buch. CIX, 13. Tu pater hunc saevo vexandum trade tyranno,
Bibl. 6. Constitue super eum impium.

Koch. CIX, 50. . . . a ciało

Uśchło, jako wilgoci w kościach nie stało.

Buch. CIX, 62. Exangue siccis corpus aret ossibus,

Bibl. 24. et caro mea macruit a pinquedine.

Koch. CIX, 63. . . . niechaj się dowie

Zły człowiek, żeś ty łaskaw na me zdrowie.

Buch. CIX, 68. Tuaque salvum me sciant clementia.

Bibl. 27. Et sciant quia manus tua hoc.

Koch. CX, 5. Na kraj świata rozciągnę z Syonu wielkiego

Władzę królestwa twego,

Buch. CX, 5. Ad orbis oras ultimas fascēs tuos

Alta ab Sione proferam,

Bibl. 2. Virgam fortitudinis tuae mittet Dominus ex Sion.

Koch. CXI, 5. Co pocznie, wszystko pełno jest zachości

Buch. CXI, 8. Quidquid enim gerit, omnia splendor....

Bibl. 3. gloria et decor opus eius.

Koch. CXI, 13. Moc swą okazał, gdy wygnał pogany,

A swe postawił w ich królestwie pany.

Buch. CXI, 21. Ostenditque suas per facta illustria vires.

Quum populatus regna superba...

Dilectae dedit oppida genti.

Bibl. 6. Fortitudinem operum suorum annuntiavit populo suo ad
dandum eis haereditatem gentium.

Koch. CXII, 15. Pan o cnotliwym narodzie

Pieczę ma w każdej przygodzie.

Buch. CXII, 17. Clemens bonusque in omnibus periculis

Stirpem piorum munit.

Bibl. 5. graciosus et misericors et iustus.

Koch. CXIV, 5. Morze patrząc uciekło, także Jordanowy

Obrócił się wspak strumień do głowy.

Buch. CXIV, 5. vidit et attonitas trepidum mare difidit undas,

Jordanis refugas in caput egit aquas.

Bibl. 3. Mare vidit et fugit, Jarden circumivit retrorsum.

Koch. CXV, 31. Niebo wysokie jego jest mieszkanie,

A ziemię ludziom podał w używanie.

Buch. CXV, 53. Coelum sibi ipse regium fecit, solum

Sedem dedit mortalibus.

Bibl. 16. Coeli, coeli Domino et terram dedit filiis hominum.

Koch. CXVI, 3. . . . tego będę wzywał,

- Dopóki duch we mnie będzie przebywał.
- Buch. CXVI, 6. hunc ego,
Donec pectora spiritus
Pulset, semper amabo.
- Bibl. 3. et in diebus meis invocabo.
- Koch. CXVI, 27. Mówiłem uciekając: Nadzieja w człowiecze
Próżna, bóg tylko ziści, co rzecze.
- Buch. CXVI, 36. Sic mecum ipse loquebar:
Nulli certa homini fides,
At rerum pater optimus
Unus polliciti tenax
Unus fallere nescit.
- Bibl. 11. Ego dixi in festinatione mea: Omnis homo mendax.
- Koch. CXVIII, 13. Mając pana obrońcą upad użrę swema
Nieprzyjacielski oczyma.
- Buch. CXVIII, 13. Ille mihi auxilio sit solus: lumina damnis
Explebo (nec me decipit spes) hostium.
- Bibl. 7. Dominus mihi inter auxiliatores meos et ego videbo
in odio habentibus me.
- Koch. CXVIII, 23. Nie sil się zły człowiecze, bo jeślim szwan-
kował
- Buch. CXVIII, 27. Improbe quid frustra labefactum evertere
tentas?
- Bibl. 13. Impellendo impulisti me ad cadendum.
- Koch. CXVIII, 31. Śmierci! próżno mi grozisz, nie mi nie
straszliwe
- Twoje strzały popędliwe.
- Buch. CXVIII, 37. Saeva quid insultas mihi mors? tua tela
reconde,
- Frustra minaci territas me spiculo.
- Bibl. 17. Non moriar sed vivam.
- Koch. CXVIII, 45. A to przywłaszczycie musim pańskiemu
przeżreniu,
- Buch. CXVIII, 53. Scilicet arcano factum est hoc numine,
Bibl. 23. et Domino fuit istud.
- Koch. CXVIII, 53. My co panu w kościele jego usługujem,
Wszego dobra wam winszujem.
- Buch. CXVIII, 61. Nos quibus est sacri custodia credita templi,
Vobis precamur cuncta vertant prospere.
- Bibl. 26. Benediximus vobis de domo Domini.
- Koch. CXIX, 3. Nie masz grzechu, kędy pańskie prawa uważono.
- Buch. CXIX, 3. Labe puri nec relinquunt lege iussum tramitem.
- Bibl. 2. Beati custodientes testimonia eius.
- Koch. CXIX, 25. Dusza moja mdleje, racz ją słowem swym
ochłodzić!
- Buch. CXIX, 25. Aeger animus languet, aegrum recrea verbo tuo.
- Bibl. CXIX, 25. Adhaesit pulveri anima mea, vivifica me
secundum verbum tuum.
- Koch. CXIX, 30. Cnota mój cel, w który patrzę i twoja ustawa.

Buch. CXIX, 30. Recta sector, instituta specto semper ad tua.
Bibl. 30. Viam veritatis elegi, iudicia tua proposui.

Koch. CXIX, 40. Broń mię chętnego twej prawdzie, jakoś
sprawiedliwy.

Buch. CXIX, 40. Tua statuta diligentem servet aequitas tua.
Bibl. 40. Ecce concupivi ad mandata tua, in iustitia tua vivifica me.

Koch. CXIX, 51. Niechaj się hardzi śmieją.

Buch. CXIX, 51. Rideant licet superbi.

Bibl. 51. Superbi deriserunt me usque valde.

Koch. CXIX, 53. Tarzę wszytek, na przestępcę patrząc ustaw
twoich,

Buch. CXIX, 53. Impios cum legis hostes cerno, totus horreo!

Bibl. CXIX, 53. Terror tenuit me ab impiis deserentibus legem
tuam.

Koch. CXIX, 98. Te (ustawy) mię nad nieprzyjacioły mędrszym
czynią moje,

Tych słuchając dowcipniejszym, niż moi mistrzowie.

Buch. CXIX, 98. Hostibus prudentiorem me meis haec (lex)
reddidit,

Factus huic fui obsequendo doctior doctoribus.

Bibl. 98. Prae inimicis meis sapientem facies me praecoptis
tuis quia in saeculum ipsa mihi, prae omnibus do-
centibus me intellexi.

Koch. CXIX, 108. Bierz ofiarę ust mych, a mnie praw swych
naucz Jowa!

Buch. CXIX, 108. Edoce me iussa et oris hanc bonus cape
victimam!

Bibl. 108. Voluntaria oris mei velis quaeso Domine et iudicia
tua doce me.

Koch. CXIX, 116. Posil mię, niech się za rzeczy płone nie ujmuję,

Buch. CXIX, 116. Me tuo sermone fulci, ne sequar spes irritas.

Bibl. CXIX, 116. Fulcito me secundum dictum tuum et vivam
et ne pudore afficias me a spe mea.

Koch. CXIX, 139. Gniew mię pali, że zły człowiek słowy
gardzi twymi.

Buch. CXIX, 139. Rumpor ira, quum scelestus impie confemnitur.

Bibl. CXIX, 139. Succidit me zelus meus, quia obliti sunt
verborum tuorum hostes mei.

Koch. CXXII, 5. Tam ku służbie pańskiej, jako zakon skazuje,
Naród żydowski ze wszystkich krain wstępuje.

Buch. CXXII, 13. Urbem, quam procul ultimis

• Terrae finibus exciti

Petunt Isacidae ut Deum

Placent more parentum.

Bibl. 4. Quia illuc ascenderunt tribus Jab, testimonium Israeli
ad confidendum nomini Domini.

Koch. CXXV, 1. Ktokolwiek mocnie ufa panu swemu,

Nie poruszony stoi, syońskiemu

Wierzchowi rówien, którego nie mogą

- Gwałtowne wiatry pożyc żadną trwogą.
 Buch. CXXV, 1. Sionis arcem non aquilo impotens
 Saxo sedentem perpetuo quatit
 Nigrantibus non auster alis
 Imbriferas glomerans procellas.
- Bibl. 1. Confidentes Domino, sicut mons Sijon non commovebitur in seculum manebit.
- Koch. CXXV, 5. Jako w krąg prawie góry otoczyły
 Jerozolimę, tak pan lud swój miły
 Wałem swej łaski zewsząd osypuje,
 A w żadną trwogę ich nie odstępuje
 Ani dopuści, żeby lud przekłety
 Wiecznie uciskać miał jego zbór święty.
- Buch. CXXV, 9. Ut civitatem moenia montium
 Sanctam tuentur, sic Dominus suos
 Vi cingit arcana, nec unquam
 Praesidii viduos relinquet
 Nec impiorum perpetuo iugo
 Sinet piorum progeniem premi.
- Bibl. 2. Jerusalem montes circum ipsam et Dominus circum
 populum suum ex nunc et usque in saeculum, quia
 non requiescet virga impietatis super sortem iustorum.
- Koch. CXXVI, 17. I ci panie! co zostali
 Daj, aby tam nie mieszkali.
- Buch. CXXVI, 16. At tu benigne fac parens ut ceteri
 Iam redeant . . .
- Bibl. 4. Redire fac Domine captivitatem nostram.
- Koch. CXXVII, 15. Próžno z domu przededniem wychodzisz,
 Próžno mrokiem ostatnim przychodzisz.
- Buch. CXXVII, 5. Frustra antevertis mane solem et vespere
 Sero domum reverteris.
- Bibl. 2. Frustra vobis manicantibus, tardantibus, tardantibus
 sedere.
- Koch. CXXVII, 7. Nie zarobisz ani pożywienia
 Nie będzieli z nieba wspomżenia.
- Buch. CXXVII, 7. victum labore vix parabis anxio,
 Ni Dominus admovit manum.
- Bibl. 3. edentibus panem dolorum (dodaj frustra vobis)
- Koch. CXXVII, 13. Nie tak groźne nie tak są straszliwe
 W ręku mężkich strzały popędliwe.
- Buch. CXXVII, 15. Non sic timori est dexteram telis gravis
 Bellator hostis hostibus . . .
- Bibl. 4. Sicut sagittae in manu potentis;
- Koch. CXXVIII, Ojciec siedzie za swym stołem,
 A dziateczki stoją kołem,
 By w bujnym sadzie zielone
 Oliwki nowo sadzone.
- Buch. CXXVIII, 13. Ceu plantaria fertili

Pubescunt oleae solo
 Iucundo tibi liberi
 Cingent agmine mensam.

Bibl. 3. filii tui sicut plantationes olearum, cirum mensae tuae.

Koch. CXXIX, 5. Grzbiety nam srodze orali

Niežnośnymi plagami,

Buch. CXXIX, 5 Terga saevis exaravit verberum vibicibus.

Bibl. 3. Supra dorsum meum araverunt arantes.

Koch. CXXIX, 11. Pan wiecznej sprawiedliwości

O swój lud się zastawił,

Potłukł pęta w swej srogości,

A nas niewolej zbawił.

Buch. CXXXIX, 7. Sed parens rerum benignus vincla rupit
 impia

Meque nervo liberavit servitutis asperae.

Bibl. 4. Dominus iustus, concidit funes impiorum.

Koch. CXXX, 1. W troskach głębokich ponurzony,

Buch. CXXX, 1. Curarum rapidis fluctibus obrutus.

Bibl. 1. De profundis invocavi te Domine.

Koch. CXXXII, 1. Pomni panie! Dawida i jego trudności,

Które cierpiał w nadzieje twojej życzliwości.

Buch. CXXXII, 1. Davidis esto memor, genitor, memor esto
 laborum,

Quos tulit in rebus tua iussa secutus egenis.

Bibl. 1. Memento Domine David, universae afflictionis eius.

Koch. CXXXII, 17. Jeśli Dawid sługa twój łaskę miał u ciebie,

Niecheiejże i potomstwa odmiatać od siebie.

Buch. CXXXII, 20. . . . Si David pectore puro

Te coluit, ne Davidicae nunc respue prolis

Dona.

Bibl. 10. Propter David servum tuum, ne avertas facies un-
 cti tui.

Koch. CXXXIII, 13. Bo kędy zgoda święta przemieszkawa,

Tam pan niebieski wszystko dobre dawa

Wzbudzając zawżdy na miejsce ojcowe

Potomstwo nowe.

Buch. CXXXIII, 11. Fraterma quam pax incolit domum, iuvat

Dominus benigna dextera

Et opibus auget, filiorum et filios

Multis propagat saeculis.

Bibl. 3. Quoniam ibi praecepit Dominus benedictionem, vitas
 usque in saeculum.

Koch. CXXXIV, 1. Teraz! o wierni pańscy służebnicy!

Którzy trzymacie straż w jego bożnicy.

Teraz, jako to noc milczy, wiecznemu

Chwałę oddajcie winną bogu swemu.

Buch. CXXXIV, 1. Domini ministri, nocte qui custodiae

Sancti excubatis atrii,

Laudate Dominum laudibus donec sacro

Nox annuit silentio.

Bibl. 1. Benedicite Domino omnes servi Domini, stantes in Domino Domini in noctibus.

Koch. CXXXV, 11. Ten z lochów ziemskich obłoki wyciąga
I po powietrzu szerokim rozciąga.

Buch. CXXXV, 13. . . . de viscere terrae
Evocat et liquido suspendit in aere nubes.

Bibl. 7. Ascendere faciens vapores ab extremo terrae.

Koch. CXXXVI, 9. Który misterstwem wielkim piękne niebo
sprawił,

Który wynurzył ziemię z morskich głębokości.

Buch. CXXXVI, 9. Qui nitidos mira arte polum convertit in
orbes,

Qui liquidis terras emergere iussit ab undis,

Bibl. 5. Facienti coelos in intelligentia... expandenti terram
super aquas.

Koch. CXXXVIII, 1. Ciebie ja chwalić będę, ciebie przed
możnymi

Wyznam tyrany ziemskimi.

Buch. CXXXVIII, 1. Pectore te grato Dominumque Deumque
fatebor

Coram superbis regibus.

Bibl. 1. Confitebor tibi in toto corde meo, coram Divis canam tibi.

Koch. CXXXVIII, 6. Bo ty obietnicę swoją

Skutkiem zawżdy przesiężesz.

Buch. CXXXVIII, 7. Qui promissa novis donis cumulata rependis.

Bibl. 2. Quoniam magnificasti super omnia nomen tuum elo-
quium tuum.

Koch. CXXXVIII, 11. Ciebie, jako szerokie ziemskie są granice,

Buch. CXXXVIII, 10. Te, quacunque patet tellus circumflua
ponto,

Bibl. 4. Confiteantur tibi Domine omnes reges terrae.

Koch. CXXXIX, 1, Tobie rządca niebieski, tobie mój boże,

Rzecz namniejsza skryta być we mnie nie może,

Ty mię znasz lubo siedzę, znasz lubo stoję.

Buch.. CXXXIX, 1. Momenta vitae nulla te latent meae,

Rector benigue caelitem,

Seu sedeo, sive surgo, seu quid cogito...

Bibl. 1. Domine investigasti me et cognovisti, Tu cognovisti
sedere meum et surgere meum.

Koch. CXXXIX, 15. Jeśli do nieba wstąpię, najdą cię w niebie,

Jeśli do piekła, piekło nie jest bez ciebie.

Buch. CXXXIX, 15. Petamne coelum? praesto es hic, ad
infernus

Demergar? illinc non abes.

Bibl. 8. Si ascendero coelos, ibi tu, et stratum fecero infer-
num, ecce tu.

Koch. CXXXIX, 11. Jeśli by też tak człowiek pomyślił sobie,

- Żeby w nocnych ciemnościach miał ulec tobie,
 Myli się na swych myślach, noc najciemniejsza
 U ciebie nad połudne światło jaśniejsza.
- Buch. CXXXIX, 21. *Lucauta mens si forte secum cogitet,
 Nox me tenebris occulet,
 Obscura tenebris nostra nox luce est tibi
 Meridiana clarior.*
- Bibl. 11. *Et dixero: Verumtamen tenebra occultabit me et
 nox lux circa me, etiam tenebrositas non obscura-
 bit a te et nox sicut dies lucebit.*
- Koch. CXXXIX, 29. *Ten zawiązek tak misterny ciała naszego
 Cud jest niewysłowiony rozumu twego,
 Dziwne są czyny twoje o mocny boże,
 Tego nigdy przeciw dusza moja nie może.*
- Buch. CXXXIX, 31. *Compago mira corporis nostri, tuae
 Miraculum est sollertiae,
 Stupenda cuius opera nec nostra assequi
 Sed nec negare mens potest.*
- Bibl. 14. *Confitebor tibi super quod terribilibus mirificatus sum
 operibus tuis et anima mea cognosceat valde.*
- Koch. CXXXIX, 37. *Tyś pierwszą bryłę ciała, początki małe
 I linie człowieka niedoskonałe
 Widział; tyś miał w swych księgach, co dnia którego
 Przyrość miało, aniś tam chybił żadnego,*
- Buch. CXXXIV, 39. *Massae recentis rudia adhuc primordia
 Rudisque massae semina
 Ceu scripta haberes, corporisque lineas
 Motum statumque noveras
 Et membra nondum quum forent, quid adderent
 Dies sciebas singuli.*
- Bibl. 16. *Varie compactus sum in imis terrae, informe meum
 viderunt oculi tui et super libro tuo omnia ipsa
 scribentur dies formata sunt.*
- Koch. CXXXIX, 43. *Rychlej piasek we wszystkich morzach
 zrachuje...*
- Buch. CXXXIX, 49. *Citius inibo numerum, arenae in littore.*
- Bibl. 18. *Dinumerabo eas, prae arenas multiplicabuntur.*
- Koch. CXXXIX, 54. *. . . jeśli przysady
 Najdziesz co we mnie wspólnej z niepobożnymi,
 Niechaj jednakó będę osądzon z nimi.*
- Buch. CXXXIX, 65. *Si par scelestis scelere sum, vitae parem
 Da cum scelestis exitum.*
- Bibl. 24. *Et vide, si via doloris in me et duc me in viam
 saeculi.*
- Koch. CXLI, 19. *. . . A tam więc wspomnieli,
 Jako zdrowe słowa odemnie słyszeli.*
- Buch. CXLI, 11. *Tum subeat animum conscium, salubriter
 Quod me monentem spreverint.*
- Bibl. 6. *et audient verba mea, quoniam iucunda fuerunt.*

- Koch. CXLII, 1. Pana wołam, pana proszę,
Ręce swe k'niemu wynoszę.
- Buch. CXLII, 1. Invoco supplex Dominum manusque
Tendo ad sidera supplices.
- Bibl. 2. Voce mea ad Dominum clamabo, voce mea ad Domi-
num deprecabor.
- Koch. CXLIII, 6. . . . żaden człowiek żywy
Tak świętym nie jest, aby na twym sądzie
Nie miał być w jakim wytkuiony nierządzie.
- Buch. CXLIII, 6. . . . nemo hominum innocens
Sic est, tribunal possit ut ad tuum
Se profiteri crimine liberum.
- Bibl. 3. Quia non iustus erit ad facies tuas omnis vivens.
- Koch. CXLIII, 10. A ja w jaskiniach ślepych mieszkać muszę
Światła nie znając.
- Buch. CXLIII, 9. . . . et premit (hostis)
Stratum tenebris tristibus abditus
Et lucis exors dego.
- Bibl. 3. Habitare fecit me in obscuris.
- Koch. CXLIII, 17. Toć jest pociecha mych trosk i wzdychania,
Czekam ja przedsię twego zmiłowania,
Czeka ochłody dusza utrapiona,
Jako dżdża czeka ziemia upalona.
- Buch. CXLIII, 17. Hac recreatus rursus imagine
Imploro supplex auxilium tuum,
Intenta mens te respicit, avida
Tellus ut imbres sub cane torrido.
- Bibl. 6. Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra lassa
tibi. Selah.
- Koch. CXLIII, 29. Wyrwi mię z ręku nieprzyjaciół srogich,
- Buch. CXLIII, 29. Ab hoste saevo protege me.
- Bibl. 9. . . . Erue me ab inimicis meis.
- Koch. CXLIV, 5. Że nad nieprzyjaciół górze mam swoimi,
Że sławny słyne między obcymi,
Że miastom i walecznym narodom panuję,
Wszystko to łasce twej przypisuje.
- Buch. CXLIV, 5. Quod vivo et valeo, tutus et hostium
A fraude, eximia fulgeo gloria,
Quod late validis impero gentibus,
Totum muneris id tui est.
- Bibl. 3. Sternens populum meum sub me.
- Koch. CXLVI, 11. A nasze płone nadzieje
Po powietrzu dma rozwieje.
- Buch. CXLVI, 11. . . . et diu
Consulta vanescunt et auras
Irrita per auras feruntur.
- Bibl. 4. In die illa peribunt cogitationes eius.
- Koch. CXLVII, 13. Panu czyniąc powinno dzięki, śpiewajcie,

- Buch. CXLVII, 13. Eia Deum cantate, Deo persolvite grates.
 Bibl. 7. Respondete Domino in confessione, canite Deo nostro
 in cythara.
- Koch. CXLVII, 23. Panu jerozolimskie obrotne wały,
 Panu daj cześć posado Syońskiej skały.
- Buch. CXLVII, 23 Eia Dei laudes Solymae pangite turres,
 Benignitatem mons Syonis praedica.
- Bibl. 12. Lauda Jerusalam Dominum, lauda Deum tuum Sion.
- Koch. CXLVII, 19. I wielorybowie z wami,
 Którzy grają pod wodami.
- Buch. CXLVII, 19. Et vasta cete, quae sinus
 Ponti repostos finditis.
- Bibl. 7. (Laudate Dominum)... et omnes voragines eius.
- Koch. CXLVIII, 29. Królowie i przełożeni
 Na sąd ludzki wysadzeni
 Wolne rzeczypospolite,
- Buch. CXLVIII, 41. Reges et orbis praesides
 Et nationes liberae.
- Bibl. 11. Reges terrae et omnes populi.
-

Oto szereg miejsc, w których według mego zdania polski poeta szedł torem wytkniętym przez Buchanana. Zestawienie powyższe nie tylko potwierdza zdanie prof. Brücknera co do korzystania z Paraphrasis psalmorum Buch. przez polskiego poetę, ale i wskazuje, do jakiego stopnia przejął się Kochanowski swoim wzorem, gdzie i jak korzystał z Paraphrasis, jakie dodatki i rozszerzenia pisma św. przez Buch. na polskie przekładał. Nie od rzeczy będzie w zakończeniu zwrócić właśnie na powyższe okoliczności uwagę i zastanowić się w ogólności, jaki stosunek zachodzi między psalterzem Kochanowskiego a Paraphrasis Buch.

Jak się z powyższego zestawienia okazuje, nie we wszystkich psalmach korzystał nasz poeta z Buch., we wielu tylko tu i owdzie odnaleźć można ślady wpływu szkockiego poety; niektóre za to psalmy prawie dosłownie na polskie przekładał. Tylko w 33 psalmach Koch. nie znalazłem ani jednej reminiscencji z Buch., psalmy te są: 5, 6, 10, 11, 14, 15, 23, 24, 62, 64, 70, 85, 91, 96—101, 103, 108, 113, 117, 120—1, 123—4, 131, 137, 140, 145, 149—50; najwięcej Koch. jest zależnym od Buch. w psalmach: 4, 17, 19, 21, 27, 29, 39, 45, 46, 48, 50, 65, 74; w pozostałych tu i owdzie wieszczę z Czarnolasu posługiwał się przeróbką Buch. Trudno jest dokładnie scharakteryzować

stopień zależności przekładu polskiego od łacińskiej przeróbki. Mamy tu bowiem do czynienia nie z oryginalnymi utworami, ale z przekładem i łacińskim przerobieniem obcego utworu. Gdybyśmy przynajmniej mogli mieć dokładną wiadomość, na którym łacińskim przekładzie i wydaniu psalmów oparł Koch. swoje tłumaczenie a Buch. swoją „Paraphrasis“, to bylibyśmy w stanie stąpać pewniejszą nogą i powiedzieć, że odpowiedni tekst pisma św. brzmi tak a tak, który Buch. w ten sposób wyraził, Koch. zaś albo szedł za Buch. albo za własną fantazją. Dopóki praca powyższa dokonana nie zostanie, w wielu wypadkach a to w tych, w których Koch. tekst ogólnie tylko przypomina tekst Buch., możemy tylko z pewnem zastrzeżeniem powiedzieć, że Koch. w podobnym wypadku jest zależnym od Buch. Weźmy n. p. pod uwagę następujący ustęp psalmów: bibl. XXXIII, 8. Timeat a Domino omnis terra, ab eo paveant omnes habitatores orbis (Niech się boi Pana cała ziemia, niech się go lękają wszyscy mieszkańcy globu). Buch. (25.) wyraz omnis terra, jeżeli takie wyrażenie było w użytym przez niego tekście, oddał przez occasus et ortus (Hunc et occasus metuant et ortus), a orzeczenie następnego zdania biblii „paveant“ wyraził czasownikiem colere; Koch. oddaje tę samą myśl w sposób więcej zbliżony do wyrażenia Buch. aniżeli do słów naszej biblii „gdzie wieczór słońce gaśnie, gdzie wschodzi poran, wszyscy niechaj się kłaniają panu.“ Z tego powodu zestawilem powyższe ustępy razem ze sobą i przy ogólnej charakterystyce zaliczam do miejsc ogólną myślą tylko przypominających Buch. Podobnie rzecz się ma w ustępie 30. psal. XVIII, bibl., który brzmi „quoniam in te percurram exercitum; u Buch. 71. Te duce perrumpo florentes aere phalangas; Koch. podobnie jak Buch. przydał rzeczownikowi „exercitum“, który przełożył wyrazem wojska, przydawkę „niezwyciężone“, której w naszym tekście biblii няма; wiersz Koch. 57. brzmi: Przez ciem ja wojska poraził niezwyciężone. Przydawka jednak Koch. tylko ogólną myślą przypomina przydawkę Buch. Tego rodzaju reminiscencyi nie wiele wprawdzie można w polskim psalterzu naliczyć, ale gdzie są, trudno powiedzieć, czy opierają się na słowach Buch. czy też na słowach nieznanego mi wydania biblii. Za to w długim szeregu miejsc innych znacznie przewyższającym ilością poprzedni bez zastrzeżenia twierdzić możemy, że Koch. rzeczywiście korzystał z Buch. Koch. robił tu te same dodatki co Buch., podobnie rozszerzał tekst biblii, tych

sacmym używał amplifikacyi. W IV psalmie naprzykład czytamy w biblii słowa: *et scitote, quod segregavit dominus pium sibi* (4 rozdział) A widzicie, że pan oddzielił dla siebie pobożnego. Buch. wyraził to zdanie w następujący sposób: *Tandem credite vera momenti: Quem Deus electum miro dignatur honore, per discrimina cuncta tuetur* (Kogo Bóg sobie wybierze i odznaczy dziwną łaską, strzeże go we wszelkich trudnościach), Koch. nie przekłada wprawdzie dosłownie wyrażen Buch. ale odpowiednio do rozszerzenia przez niego myśli biblii, tłumaczy: Kogo pan sobie ulubuje, tego w żadnej przygodzie już nie odstępuje. To samo można powiedzieć o drugim ustępie z tego samego psalmu. W biblii IV, 5 czytamy: *Dicite in corde vestro*; Buch. rozszerzył tekst pisma św. nie zmieniając ogólnej myśli w ten sposób: 19. *Vobiscum in tacito per noctem expendite lecto longi dicta ac facta diei*; ostatni dodatek „słowa i czyny dnia długiego“ nie zmienia myśli wyrażonej w biblii, ale zawsze jest dodatkiem, który znalazł miejsce i w przekładzie Koch. oczywiście z pewnymi zmianami! Co noc to rozbierajcie dnia przeszłego sprawy. W tym samym psalmie tekst biblii, 6; *sacrificate sacrificia iustitiae et sperate in Dominum* oddał Buch. tymi słowy: *Non pecudum fibris Domino sed mente litatur innocua si admooveris hanc, poteris sperare animi securus ab alto dextra munera larga benigna*, nie poprzestając na zbyt zwięzłym i niejasnym brzmieniu pisma św. ale rozszerzając je i jaśniej wyrażając. Koch. poszedł tu jeszcze dalej opierając się jednakże na rozszerzeniu Buch., ogólnemu wyrażeniu „*pecudum*“ nadał specyalne znaczenie tłumacząc „więc nie baranem ani wołem go błagajcie“ a wyraz „*mens innocua*“ Buch. oddając przez „sumienie czyste“; następny wiersz jest już prawie tłumaczeniem z Buch. „co gdy będzie już pewni tego być możecie“....

Pozwolił sobie czasami poetyczny umysł szkockiego poety dodać myśl pewną, której w biblii niema, to i Koch. korzystając z jego dzieła przekładał i ten dodatek. Buch, XVII, 17 dodał zdanie „*os fuit consors animo sonusque sensui*“, podobnie i Koch. (14) dodaje „to usty mówię, co w sercu czuję, chociaż odpowiedniej myśli niema w piśmie św. Albo n. p. następujący ustęp biblii XLIX, 12 „*tabernacula eorum in generatione in generationem*“ Buch. przerobił w ten sposób „*villae superbae delicias breves luxuque structas regifico domus linqunt*“ (33), a za nim Koch. „Pałace wielkim kosztem wystawiają, budownym zamkom swe imiona dają“, (29), gdzie, jak widzimy

pierwsze zdanie jest prawie przekładem z Buch. gdyż takiej myśli w biblii niema.

Nie będę tu wyliczał po raz drugi całego szeregu przykładów zależności Koch. od Buch. co do treści, przytoczone już powyżej dostatecznie ilustrują sposób, w jaki nasz poeta korzystał z dzieła Buch. Zależność ta polega na podobnych rozszerzeniach myśli, amplifikacjach słów biblii, dodatkach, które znajdujemy i u Koch. i u Buch., a których niema w tekście pisma św. Nie należy jednak sądzić, jakoby Koch. idąc za Buch. trzymał się niewolniczo słów jego, owszem nasz poeta i w przekładzie ustępów przypominających szkockiego poetę pozostał mistrzem, nie trzymał się słów, ale myśl przetopiwszy w swoim umyśle odlał ją w precudnej formie i wybił na niej piętno własnego talentu.

Jeżeli jeszcze w czem innem Koch. naśladował Buch. — jeżeli to w ogóle naśladowaniem nazwać można, — to chyba w tem, że tak samo jak szkocki poeta posługiwał się w przekładzie najrozmaitszymi formami wierszowania, czem ustrzegł się monotonności, jaka cechuje przekład polski Lubelczyka. W psalterzu przekładania Koch. znaleźliśmy 38 najrozmaitszych zwrotek dwu-, trzy-, cztero-, i sześć- i ośmiowierszowych, są tu wiersze pięcio, sześćo i czternasto zgłoskowe; wiersze rymują się także rozmaicie, najczęściej odpowiadają sobie dwa sąsiednie, czasami pierwszy z trzecim, drugi z czwartym, rzadko pierwszy z czwartym, drugi z trzecim. Poniższa tablica najlepiej może wyjaśnić tę sprawę, gdzie zestawilem wszystkie formy wierszowe, jakich Koch w psalmach używał.

I. Zwrotki dwuwierszowe.

A). *Zwrotki izometryczne.*

a). 11a, 11a.	ps. 73, 115, 135.
b). 12a, 12a.	" 105, 140, 147, 149.
c). 13a, 13a.	" 6, 18, 44, 68, 71, 78, 83, 89, 106, 132, 136.
d). 14a, 14a.	" 104.

B). *Zwrotki metaboliczne.*

a). 13a, 8a.	ps. 138.
--------------	----------

II. Zwrotki trzywierszowe metaboliczne.

a). 11a, 11a 5nierzem.	ps. 35.
------------------------	---------

III. Zwrotki czterowierszowe.

A). Zwrotki izometryczne.

a). 6a, 6a, 6b, 6b.	ps. 64.
b). 7a, 7a, 7b, 7b.	" 97.
c). 8a, 8a, 8b, 8b.	" 5, 14, 27, 30, 39, 46, 52, 53, 62, 66, 79, 82, 90, 96, 98, 112, 117, 126, 128, 142, 146, 148.
d). 9a, 9a, 9b, 9b.	" 86, 101, 130.
e). 10a, 10a, 10b, 10b.	" 17, 23, 47, 72, 100, 125, 127.
f). 11a, 11a, 11b, 11b.	" 19, 22, 25, 32, 37, 45, 49, 63, 90, 111, 113, 134, 143.
g). 11a, 11b, 11a, 11b.	" 15, 61.
h). 11a, 11b, 11b, 11a.	" 2.
i). 12a, 12a, 12b, 12b.	" 3, 10, 20, 34, 51, 56, 58, 77, 94, 102, 103, 109, 121, 123, 124, 139, 141.
j). 13a, 13a, 13b, 13b.	" 1, 4, 12, 13, 21, 24, 29, 31, 36, 41, 54, 55, 57, 59, 67, 74, 120, 122, 131, 137, 145.
k). 14a, 14a, 14b, 14b.	" 80, 99.

B). Zwrotki metaboliczne.

a). 6a, 6a, 11b, 11b.	ps. 70, 87.
b). 8a, 7b, 8a, 7b.	" 9, 129.
c). 10a, 10a, 10b, 5b.	" 8.
d). 10a, 8a, 10b, 8b.	" 81.
e). 11a, 11a, 11b, 5b.	" 16, 28, 42, 65, 75, 85, 93, 133.
f). 11a, 11a, 7b, 7b.	" 150.
g). 11a, 11a, 11b, 10b.	" 50.
h). 11a, 10a, 11a, 10a.	" 92.
i). 12a, 11a, 12b, 11b.	" 108.
j). 13a, 7a, 13b, 13b.	" 110.
k). 13a, 8a, 13b, 8b.	" 118.
l). 13a, 13a, 13b, 10b.	" 38.
ł). 13a, 10a, 13b, 10b.	" 26, 33, 40, 69, 84, 88, 107, 114, 116, 144.
m). 13a, 13a, 11b, 11b.	" 60.
n). 13a, 11a, 13b, 11b.	" 48.

IV. Zwrotki sześciowierszowe izometryczne.

a). 7a, 7a, 7b, 7b, 7c, 7c.	ps. 43.
b). 11a, 11a, 11b, 11b, 11c, 11c.	" 95.
c). 11a, 11b, 11a, 11b, 11c, 11c.	" 7.
d). 10a, 10a, 10b, 10b, 10c, 10c.	" 76.
e). 14a, 14a, 14b, 14b, 14c, 14c.	" 11.

V. Zwrotka 8-wierszowa izometryczna.

a). 13a, 13a, 13b, 13b, 13c, 13c, 13d, 13d.	ps. 119.
---	----------

Zestawiłem formy wierszowania w psalterzu Koch., aby pokazać bogactwo różnorodnych zwrotek, jakie tu spotykamy i zwrócić uwagę na tę okoliczność, że stało się to być może pod wpływem Buch., który także ustrzegł się jednostajności, posługując się najrozmaitszymi zwrotkami, jakich mu dostarczyły wzory klasyczne; zwrotek różnych znajdujemy u Buch. 29. Trudno jest porównywać wiersze polskie z wierszami łacińskimi, gdyż inna zasada panuje w budowie jednych a inna w drugich, w ogólności tylko można powiedzieć, że Koch. pod względem wierszowania naśladował Buch. mając na myśli tę różnaitość zwrotek, jaką u obydwu poetów spostrzegamy. Nie należy jednak o tem zapominać, że pod względem wierszowania na większe Koch. natrafiał trudności aniżeli szkocki poeta. Kiedy bowiem Buch. miał już w klasycznej łacinie wzory, z których mógł czerpać pełną dłoń, nasz poeta tymczasem sam musiał tworzyć odpowiednie formy wierszowe, znaczna część bo 23 różnych zwrotek przytoczonych powyżej zawdzięcza swoje powstanie Kochanowskiemu. (Porów. W. A. Bruchnański: Budowa zwrotek w poezji polskiej do Jana Kochanowskiego. Kraków 1886, końcowe zestawienie).

Lecz nie tylko języka i formy wiersza zapożyczył Buch. od starożytnych Rzymian przerabiając psalterz Dawida, posunął on się dalej i podobnie jak wszyscy humaniści w swoich utworach, tak samo i on posługiwał się tu i owdzie wyobrażeniami mitologicznymi Rzymian. Jestto w ogóle bardzo charakterystyczną cechą epoki odrodzenia to posługiwanie się mitologią klasyczną, kiedy nawet poeci biorący treść do swych utworów z poezji religijnej, nie mogli się ustrzedz tak rażącego anachronizmu. Wszakże te księgi święte wypowiedziały wojnę wyobrażeniom mitologicznym Greków i Rzymian i usunęły je ostatecznie, poeci XVI w. zapomnieli jednak o tem olśnieni pięknnością klasycznej poezji. I Buch. i Koch. dali się porwać ogólnemu prądowi z tą jednakową różnicą, że polski poeta nadzwyczaj umiarkowanie hołduje modzie panującej w europejskiej literaturze, u Buch. za to znacznie częściej spotykamy reminiscencye mitologiczne. Bóg Dawida n. p. mieszka u Buch. na ognistym olimpie „Ille super solio residens flammantis olimpi (XVIII, 15), Ecquis in aethereo rerum moderator olympo (XVIII, 81), Audiit ex adytoque flammantis olimpi (CVIII, 15), Bóg ma władzę nad Orkiem, irremeabilis Orci unus claustra tenes (LXVIII, 70), bogowie wiatrów istnieją i u Buch.,

at saevus borreas levem raptat praecipiti turbine pulverem (XXXV, 13), Sionis arcem non aquilo impotens, saxo sedentem perpetuo quatit, nigrantibus non auster alis (CXXV, 1), i t. d. Koch. tylko czasami zapomina o tem, że przekłada utwór hebrejskiego a nie rzymskiego poety, trafia się to jednak bardzo rzadko. Oto wszystkie reminiscencye mitologiczne, jakie znajdujemy w polskim przekładzie: I, 7. Dzieñli po niebie wiedzie noeli swoje konie, VIII, 5. gdziekolwiek słońce miece strzały swoje, XVIII, 22. na nieścignionych skrzydłach latał akwilonów nieujeżdżonych, XIX, 26. ogień słoneczny, który kiedy wstaje, jako z łóżnice nowy ulubieniec, XXXII, 11. Go-rzałem w ogniu, ledwie tak goreją słoneczne koła, kiedy lwa mijają, LXXV, 20. ani z południa ani przyjdzie ona od Akwilonu, LXXVIII, 44. Rozkazał Eurom stanąć, CVII, 7. Ci z krajów Akwilonom podległych. Jak widzimy, są to nieliczne oflary, jakie złożył Koch. na ołtarzu humanizmu nawet w przekładzie psalterza.

Tak mi się przedstawia stosunek największego dzieła Koch. jakkolwiek tylko przekładu do cennej w swoim czasie „Paraphrasis psalmorum“ Jerzego Buchanana. Korzystał Koch., jak wykazałem, z wspomnianego dzieła bardzo często, gdy albo tekst pisma św. był niejasnym, zwięzłym, trudnym do poetycznego przełożenia na polski języki, posługiwał się pod tym względem fantazją Buch., jakkolwiek rzadko, bardzo rzadko niewolniczo się go trzyma; wiele psalmów przełożył Koch. bez uwzględnienia przeróbki Buch., tak samo jak Buch. użył narozmaitszych miar wierszowych i zwrotek, aby najpiękniejszy utwór poezyi hebrejskiej oddać w pięknej polskiej szacie.

Opis budynku

c. k. gimnazyum im. Arcyksiężn. Elżbiety w Samborze*).

Budynek gimnazyalny, którego frontową stronę okazuje fig. 2. a stronę tylną fig. 3., stoi ze wszech stron wolno na przestrzeni, obejmującej 8504 m. kw. powierzchni, z której zajmuje 1600 m. kw. i jest po stronie południowej i zachodniej sztachetami,

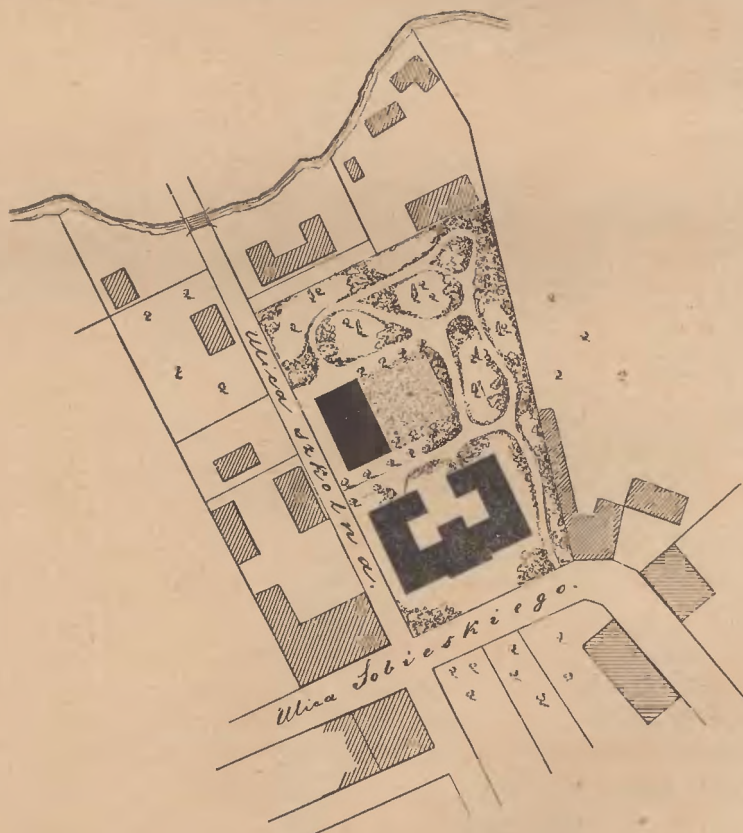

Fig. 1. Plan sytuacyjny. (Situationsplan.)

*) Według opisu, opracowanego przez budowniczego Karola Negrusza.

Fig. 2. Widok przedniej strony budynku gimnazyalnego. (Vorderansicht des Gymnasialgebäudes.)

po stronie północnej i południowej parkanem otoczony. Frontem na oddalenie 15·7 m. zwrócony jest do ulicy Sobieskiego, zachodniem skrzydłem na oddalenie 6 m. do ulicy Szkolnej, a wschodniem do własnego ogrodu. W kierunku zachodniego skrzydła, w oddaleniu 14 m., wznosi się budynek gimnastyczny, zajmujący 378 m. kw. przestrzeni. Z niezabudowanej powierzchni, wynoszącej 2240 m. kw., urządzone jest boisko, na którym umieszczone są przyrządy do ćwiczeń gimnastycznych w polu. Reszta powierzchni, zajmująca 4218 m. kw. przestrzeni, przeznaczona jest na ogród botaniczny, około którego w bież. roku rozpoczęto roboty przygotowawcze. Plan sytuacyjny przedstawia fig. 1.

Gmach gimnazjalny zbudowany jest w kształcie litery E, a kąty jego odpowiadają czterem stronom świata. Jednopiętrowy front ma 57·8 m. długości, a obydwie skrzydła wznoszą się na wysokich suterrenach i mają po 40 m. długości; przylegające do nich skrzydła boczne są po 26 m. długie. Szerokość całego budynku wynosi wszędzie 10 m., z czego 7 m. przypada na sale, a 3 m. na korytarze. Tylko w środkowej części frontu na długości 16·5 m. wynosi szerokość budynku 11 m.

Do budynku wchodzi się z ulicy Sobieskiego szerokim chodnikiem, prowadzącym przez przednią część ogrodu. Wielkimi drzwiami wchodowymi wstępuje się do wygodnego przedsionka, z którego 3 drzwi wahadłowych prowadzi do drugiego przedsionka, skąd wchodzi się na korytarz parterowy. Po prawej stronie tego korytarza znajduje się gabinet historii naturalnej, po lewej gabinet fizyki; każdy gabinet składa się z 2 pokoi: mniejszy pokój przeznaczony jest dla odnośnego nauczyciela, pokój większy stanowi umieszczenie gabinetu; z każdym gabinetem połączona jest obszerna sala do nauki. Sali wykładowej fizyki używa się wyłącznie do nauki fizyki; w sali wykładowej historii naturalnej może być umieszczona klasa, ponieważ do nauki historii naturalnej tylko w klasach wyższych jest koniecznie potrzebna osobna sala wykładowa. We wschodniem skrzydle budynku mieszczą się 3 sale klasowe, po 10 m. długie a 7 m. szerokie, w zachodniem zaś sala do nauki religii i mniejsze sale klasowe, od 5·95 m. do 8·10 m. długie a 7 m. szerokie, tudzież pomieszkание I. tercyana, mianowicie jedna izba i część kuchni. Z korytarza prowadzą drzwi do bocznych skrzydeł. We wschodniem skrzydle mieszczą się: pierwsza boczna klatka schodowa, sień do wychodków i wychodki; zachodnie skrzydło obejmuje część kuchni, należącej

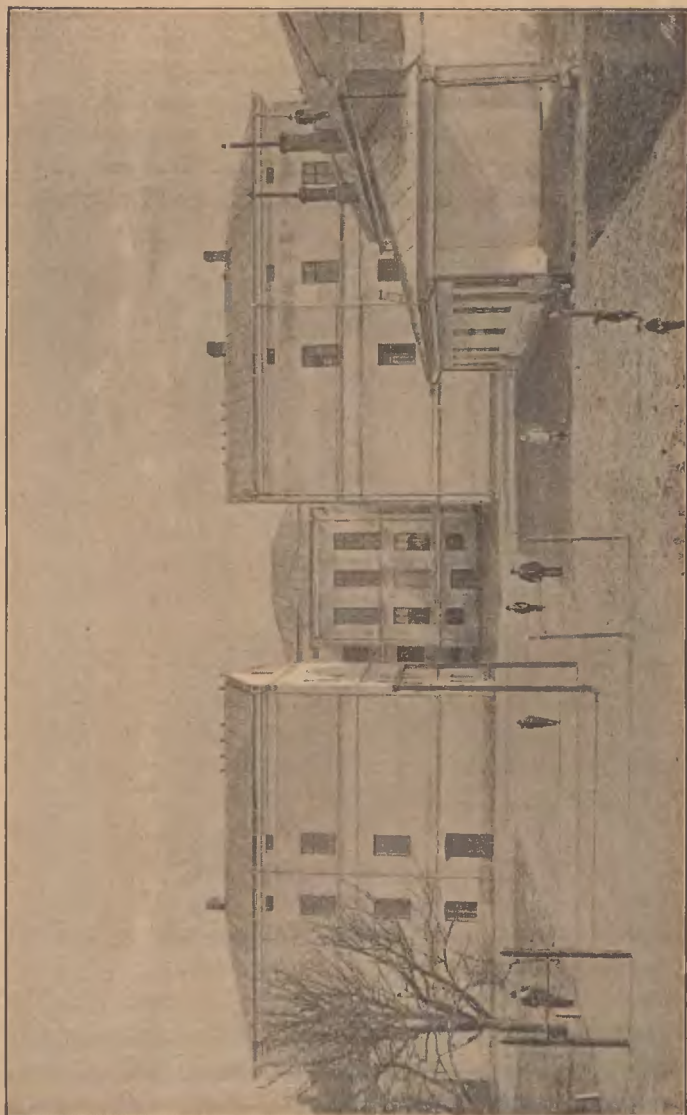

Fig. 3. Widok tylnej strony budynku gimnazyalnego. (Rückwärtige Ansicht des Gymnasialgebäudes.)

do pomieszkania pierwszego tercyana, drugą boczną klatkę schodową, przedsionek i wychodki (fig. 4.). Z korytarza parterowego (w miejscu, położonem naprzeciw głównych drzwi wchodowych) prowadzą szerokie, na dwa ramiona dzielące się schody na pierwsze piętro, w którego środkowym trakcie znajduje się aula, 16·5 m. długa, 8·35 m. szeroka a 5 m. wysoka. Na wschód od auli znajduje się klasa o 9 m. długości i druga klasa o 11 m. długości; we wschodniem skrzydle mieszczą się trzy klasy o takiej przestrzeni, jak w parterze. Na zachód od auli prowadzi korytarz do przedpokoju, z którego środkowe drzwi

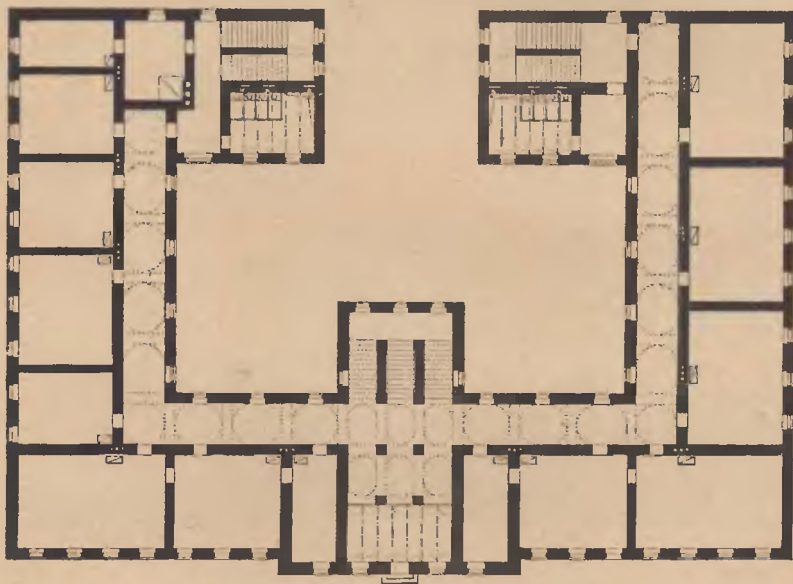

Fig. 4. Parter. (Hochparterre.)

prowadzą do kancelaryi dyrektora, 5·45 m. długiej a 7 m. szerokiej, drzwi po stronie prawej do prywatnego pomieszkania dyrektora, a po stronie lewej do sali konferencyjnej, 10 m. długiej a 7 m. szerokiej. Z tej ostatniej sali w kierunku do auli idzie się do biblioteki, 8·15 m. długiej a 7 m. szerokiej, która łączy się drzwiami z aulą a do której także z korytarza prowadzą osobne drzwi.

Pomieszkание dyrektora składa się z 4 pokoi, 2 gabinetów, kuchni i przedsionka, które to ubikacye wraz z przynależnościami zajmują część skrzydła zachodniego i północne

Fig. 5. Piętro. (I. Stock.)

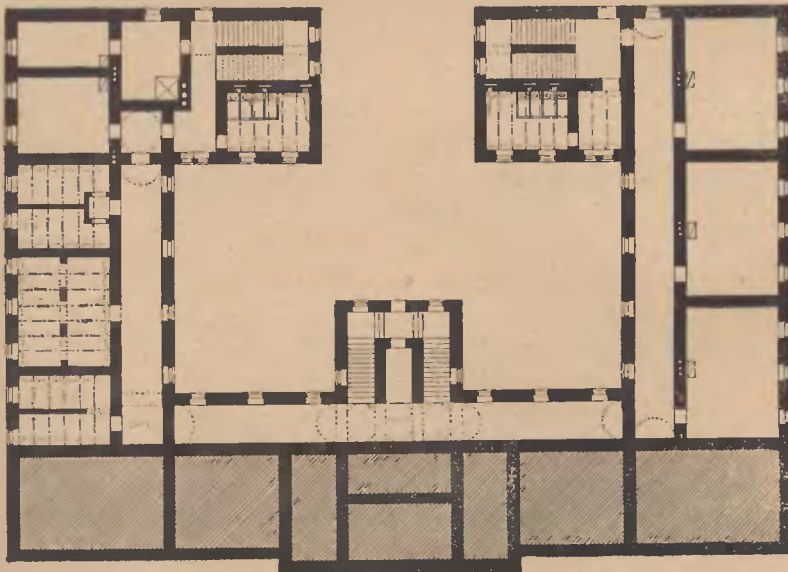

Fig. 6. Sutereny. (Souteraine.)

skrzydło boczne. Do tego pomieszkania prowadzą schody, wymienione przy opisie parteru (fig. 5.).

Z parteru (po prawej i lewej stronie schodów głównych) prowadzą schody do suterenu, w których skład wchodzi korytarz frontowy wraz z dwoma korytarzami bocznymi, podobnie jak w parterze, następnie pomieszkanie drugiego tercyana, pomieszczone w zachodnim skrzydle, a obok niego izba, przeznaczona na skład dla gabinetu fizykalnego, i piwnicy. We wschodnim skrzydle znajdują się trzy obszerne sale (jak parterowe), przeznaczone do nauki dla uzupełniającej szkoły przemysłowej (fig. 6.). Pionowy przekrój budynku gimnazyalnego przedstawiony na fig. 7.

Fig. 7. Pionowy przekrój budynku gimnazyalnego. (Aufriss des Gymnasialgebäudes.)

Budynek gimnazyalny mieści zatem następujące ubikacje:

aulę	1
sal klasowych (trojakich rozmiarów)	15
gabinetu fizykalnego sal	3
do nauki fizyki salę	1
gabinetu historyi naturalnej sal	2
do nauki religii salę	1
kancelaryę c. k. dyrektora	1
salę konferencyjną	1
salę biblioteczną	1
pomieszkania dyrektora izb	7
pomieszków tercyanów izb	4

Ogółem 37 sal.

Wszystkie sale ogrzewają piece kamyczkowe; na korytarzach znajdują się piece żelazne. Poszczególne sale pomalowane

są odpowiednio do swego przeznaczenia, a podłogi w salach i na korytarzach zrobione są z parkietowych deszczulek dębowych.

Urządzenie sal klasowych stanowią: ławki, brązowo pokostowane, o 3 i 4 siedzeniach, katedra, tablica, przytwierdzona

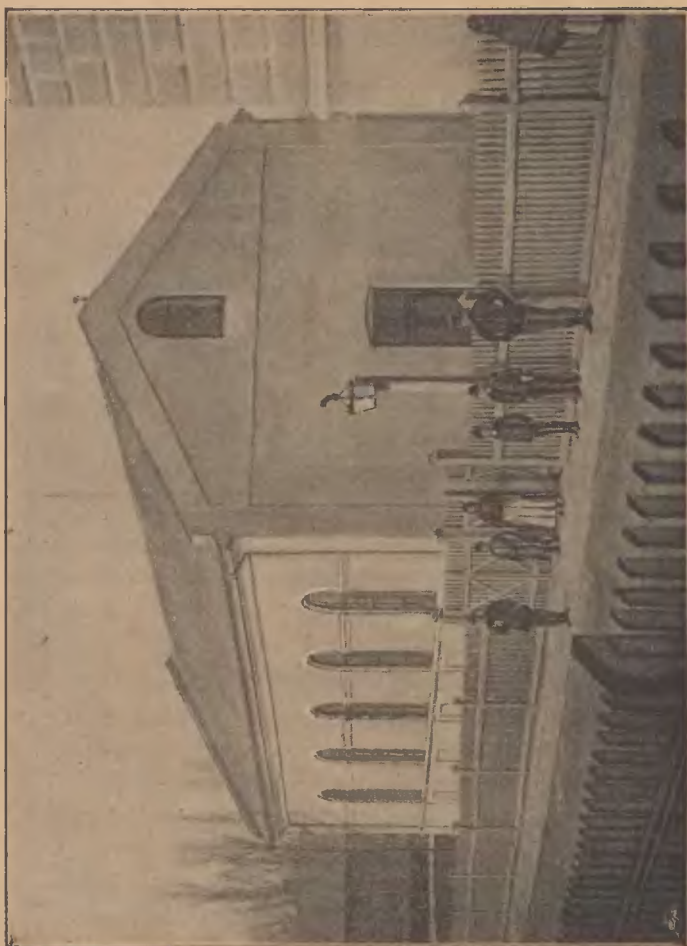

Fig. 8. Widok przedniej strony budynku gimnastyczn. (Vorderansicht der Turnhalle.)

do ściany, trzymadła na mapy (Koenig's Kartenstaender), stołek na dzbanek i szklankę, kosz na papiery i 2 spluwaczki. W każdej sali klasowej znajduje się prócz tego na ścianie nad katedrą krucyfiks a pod nim obraz, przedstawiający Najdost. Rodzinę Cesarską. W klasach niższego gimnazjum, w których

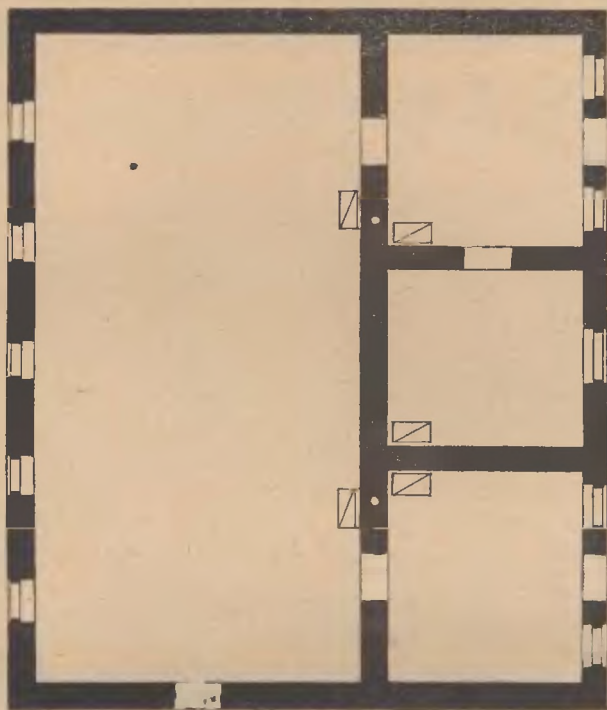

Fig. 9. Rzut poziomy sali gimnastycznej. (Grundriss der Turnhalle.)

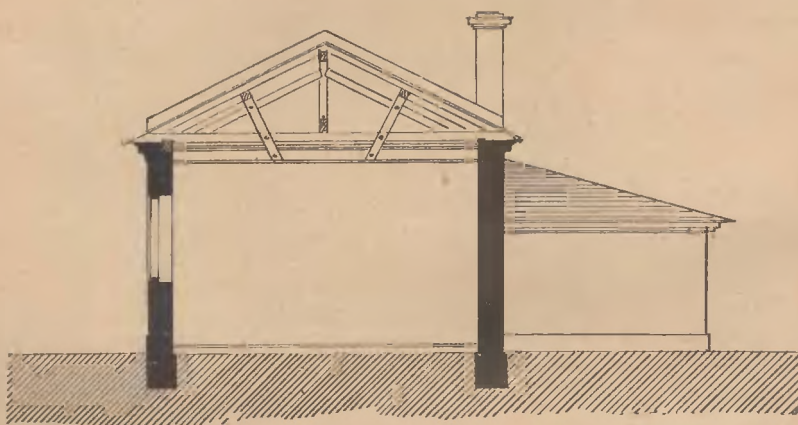

Fig. 10. Przekrój pionowy sali gimnastycznej. (Aufriss der Turnhalle.)

się udziela nauki historyi naturalnej, umieszczone są również stale gablotki na okazy. (Klasy V. i VI. pobierają naukę historyi naturalnej, jak już wyżej nadmieniono, w sali, połączonej z gabinetem historyi naturalnej.)

Sala gimnastyczna znajduje się w osobnym budynku (fig. 8.), mieszczącym prócz tego jeszcze trzy izby, przeznaczone na szatnie; ma ona 20 m. długości, 10 m. szerokości a 6 m. wysokości i zaopatrzona jest 5 wielkimi oknami; wymiar szatni wynosi 7 m. długości, 6 m. szerokości a 4 m. wysokości. Do budynku gimnastycznego prowadzi 3 drzwi, a mianowicie: drzwi główne, któremi się wchodzi wprost do sali po stronie południowej, i 2 drzwi skrajnych od wschodu (fig. 9. i 10.). Urządzenie sali gimnastycznej dopiero podczas wakacji będzie uskutecznione, jeżeli Wys. Rząd udzieli potrzebnych na ten cel funduszków. Tymczasem mieszczą się w sali przyrządy, będące własnością gminy.

Budynek gimnazyalny wraz z budynkiem gimnastycznym wzniosła gmina miasta Sambora we własnym zakresie kosztem 130.000 zł. w. a. Program budynku wraz z rozmieszczeniem poszczególnych ubikacji podał dyrektor zakładu, a plan budynku wypracował, tudzież budowę kierował inżynier miejski Karol Negrusz. Plany budynku zatwierdziło Wys. c. k. Namiestnictwo reskryptem z dnia 8. czerwca 1891. l. 10101. Prócz innego potrzebnego materiału użyto pod budowę 1,950.000 sztuk cegieł. Budowę nadzorował komitet, wybrany z łona Rady miejskiej, w skład którego wchodził: pp. Dr. Ignacy Budzynowski, burmistrz miasta; Bronisław Bukietyński, zastępca burmistrza; Dr. Ignacy Petelenz, c. k. dyrektor gimn.; Mikołaj Łaszkiewicz, c. k. profesor gimn.; Haisig Juliusz, księgarz; Kohlmann Karol, kupiec; Grzywiński Karol, emeryt; Ziemiak Jan, rolnik; Niklewicz Franciszek, rolnik; Świechło Józef, murarz.

Budowę rozpoczęto dnia 11. marca 1891. a ukończono dnia 15. sierpnia 1892. Dnia 5. września 1892. odbyło się poświęcenie, a dnia 15. października 1892. oddanie budynku Rządowi do użytku c. k. gimnazjum, o których to uroczystościach wspomina się niżej.

UROCZYSTOŚĆ

poświęcenia i oddania nowego budynku

do użytku c. k. gimnazjum.

(Napisał Hilaryon Grabowicz.)

Z rozpoczęciem roku szkolnego, mianowicie 5. września 1892. odbyło się uroczyste poświęcenie nowego budynku gimnazjalnego. O godz. 8. rano zgromadziła się młodzież gimnazjalna w poszczególnych salach klasowych, skąd na dany znak udała się pod przewodnictwem swych nauczycieli do kościoła parafialnego. Przyjąwszy tu błogosławieństwo kapłańskie, powrócili wszyscy przed gmach gimnazjalny; 12 uczniów, idących na przodzie, niosło krzyże w rękach. Prócz młodzieży szkolnej i grona nauczycielskiego wzięła w tej uroczystości udział i szersza publiczność, osobiście znaczna liczba członków Rady miejskiej.

Przed gmachem ustawiła się w porządku młodzież, a obydwa księża kanonicy (ob. łac. i gr.), w asystencyi innych duchownych obu obrządków, dokonali obrzędu poświęcenia budynku zewnątrz, poczem zgromadzili się wszyscy w obszernej auli gimnazjalnej, gdzie się odbył uroczysty obrzęd poświęcenia budynku wewnątrz. Po skończonej ceremonii zabrał głos w imieniu duchowieństwa, spełniającego obrzęd poświęcenia, ks. kanonik ob. łac. Jan Dornwald. Zwrócił się najpierw do c. k. dyrektora i oddając w jego ręce nowoposwiecony budynek wyraził nadzieję, że jak dotychczas tak i nadal będzie on ojcowską a sprężystą opieką otaczał powierzona mu młodzież i nie dopuści, by ten gmach nowy, przybytek nauki i moralności, jakimś niegodnym splamiono czynem. Skierowawszy następnie swe słowa ku nauczycielom, podziękował im Przewielebnny paroch za ich dotychczasowe skuteczne trudy i prosił,

by i nadal nie ustawali w swej ciężkiej pracy około dobra młodzieży, ufni, że nie tylko czynią zadość obowiązkom swego zawodu, ale przynoszą także wielką usługę krajowi i państwu, wychowując młodzieńców na godnych synów kościoła i pożytecznych obywateli ojczyzny. W końcu pięknemi słowy zachęcił zgromadzoną młodzież do wytrwałej pracy, jaką im szkoła wytycza, pouczył, by kosztowny ten dar miasta chroniła od wszelkich uszkodzeń, i wezwał do bezwarunkowego posłuszeństwa Pp. dyrektorowi i nauczycielom, gdyż w ten tylko sposób zdoła młodzieniec zdobyć dla siebie konieczną wiedzę i przyczynić się do chwały Bożej. Następnie przemówił c. k. dyrektor Dr. Ignacy Petelenz. Zwracając się do młodzieży, wykazał znaczenie i cel szkół średnich a w szczególności gimnazjów, nawiązując przytem uwagi o potrzebie odpowiednich budynków, przeznaczonych na przybytek nauki, którą to potrzebę Świetna reprezentacya gminy samborskiej godnie pojęła, ofiarując nam ten gmach wspaniały, odpowiadający rzeczywistości pod każdym względem swemu przeznaczeniu. Wezwał też Mowca młodzież do sumiennego pełnienia obowiązków szkolnych i przykładnego zachowania się, przez co odwdzięczy się niejako gminie za tak wielkie jej dobrodziejstwo. Zapewnił w końcu, że tak on sam jak i całe grono nauczycielskie dołoży wszelkich starań, by odpowiedzieć godnie swemu stanowisku, by w tym nowym budynku wykształcić i wychować zdrową, pracowitą, rozumną i uczciwą młodzież.

Następnie odśpiewano hymn ludu, a na dany znak udali się uczniowie ob. łać. do kościoła a ob. gr. do cerkwi, gdzie wraz z swymi nauczycielami wysłuchali mszy św.

Rannym pociągiem dnia 15. października 1892. przyjechał ze Lwowa Pan Wiceprezydent Rady szkolnej krajowej Dr. Bobżyński w towarzystwie Pana inspektora krajowego Dr. Germana, by przyjąć z rąk reprezentacyi miejskiej nowy budynek gimnazjalny.

Już przed godziną 9 $\frac{1}{2}$. zgromadzili się na dworcu kolei reprezentanci wszystkich władz rządowych i autonomicznych wraz z najwyższymi przedstawicielami tutejszej załogi wojskowej, by w sposób odpowiedni powitać Delegatów Wysokiej Władzy. Oczekiwano bowiem przyjazdu Jego Ekscelencyi Pana

Namiestnika, który przybyć miał z Rzeszowa i zjechać się na dworcu z Panem Wiceprezydentem, jadącym na Stryj. Tymczasem Pan Wiceprezydent, przybywszy do Sambora, zastał depeszę, zawiadamiającą go, że J. E. Pan Namiestnik z powodu nieprzewidzianej przeszkody przybyć nie może. W towarzystwie starosty, burmistrza i dyrektora udał się przeto Pan Wiceprezydent i inspektor w przygotowanych powozach do budynku gimnazyalnego, gdzie oczekiwało Ich całe Grono nauczycielskie i młodzież szkolna. Obecnością swoją zaszczytili również tę uroczystość Rada powiatowa i Rada miejska, starostwo, wojskowość, sąd, finansowa dyrekcyja i wogóle inteligencyja Sambora. Gmach przyozdobiony był chorągwiami i zielenią, a wewnątrz kwiatami i kobiercami; całość robiła bardzo miłe wrażenie. Starsi uczniowie utworzyli w wzorowym porządku szpaler od drzwi wchodowych aż do auli, mieszczącej się na I. piętrze, dokąd weszli Pan Wiceprezydent z całym orszakiem. Goście zasiedli na przeznaczonych krzesłach, a młodzież szkolna ustawiła się według klas w obszernej auli.

Uroczystość rozpoczęła wstępna kantata, którą chór uczniów pod przewodnictwem nauczyciela p. Budzynowskiego pięknie odśpiewał. Potem wstąpił na podwyższenie Burmistrz miasta Dr. Budzynowski i w pięknej mowie skreślił historję szkół samborskich od najdawniejszych czasów. Rada miejska, chcąc godnie uświetnić 500-letnią rocznicę założenia miasta, uchwaliła w r. 1890. wybudować nowy gmach pod gimnazjum. Miasto nasze nie rozłączało się nigdy z tą piękną dewizą swego założyciela, bo jakkolwiek od swego początku miało przeważnie charakter rolniczy, a wobec częstych napadów nieprzyjaciół wschodnich musiało przemienić się w twierdzę, jednakowoż już od pierwszych czasów znalazła tu szkoła szczerzy przytułek. Pierwotnie tuliła się ona koło plebanii, wydając wiele ludzi sławnych, którzy zasiadali nawet na katedrach akademii krakowskiej. Później znaleźli tu Jezuici przygodny grunt do oświaty i utworzyli kolegium, a chociaż z czasem kolegium to rozwiązano, to jednak mieszkańcy nie szczędzili trudów ani kosztów i założyli znów 5-klasową szkołę, która w r. 1793. przeszła pod opieką Rządu. Z czasem uzupełniono ją 6. klasą jako szkołę gimnazyalną, a w r. 1851. dodano jeszcze kl. 7. i 8. Jeżeli w bieżącym stuleciu — ciągnął Mowca dalej — jest hasłem szkoła i oświata, to śmiało rzec można, że Sambor wcale

nie stanął w tyle za' innemi miastami kraju i państwa; terazniejszą ofiarnością spełniła gmina zadanie, jakie jej przekazał założyciel jej, wojewoda Spytko. A i dzisiejszy Panujący, otaczający kraj nasz życzliwą opieką, w stuletnią rocznicę istnienia gimnazjum samborskiego jako zakładu publicznego nadał mu prawo noszenia imienia Arcyks. Elżbiety. Niech mi tedy wolno będzie, w dowód głębokiej czci i wdzięczności dla Najjaśn. Pana wznieść na Jego cześć trzykrotny okrzyk: Najj. Pan, cesarz i król Franciszek Józef I. niech żyje! Wszyscy z zapalem powtórzyli ten okrzyk, poczem chór uczniów odśpiewał uroczyście hymn ludowy (jedną zwrotkę w polskim, drugą w ruskim języku). Po odśpiewaniu hymnu zwrócił się Burmistrz do Pana Wiceprezydenta, oddając w jego ręce nowy gmach do użytku gimnazjum.

Następnie zabrał głos Pan Wiceprezydent Dr. Michał Bobrzyński. Zaznaczył na wstępie, że Jego Ekscelencya Pan Namiestnik miał najszczerze chęci przyjechać na tę uroczystość, ale ważny powód musiał go odciągnąć od tego zamiaru. Odpowiadając na przemowę Pana Burmistrza, porównał stan Sambora w pierwszych jego czasach a dzisiaj. Inny niegdyś obraz przedstawiał się tu naszym oczom, niż dzisiaj: ongi rozlegały się na tem miejscu szerokie pola i lasy, ludność stała na niskim jeszcze stopniu oświaty, zajmując się ledwie prymitywnem rolnictwem; dzisiaj mieszkająca tu ludność oświecona, czego dowodem to, że pojmuje snadnie zadanie szkoły. Jej ofiarnością i staraniem stanęło kilka zakładów naukowych, a między nimi i ten gmach nowy pod gimnazjum, który w imieniu Rządu przyjmuje z rąk Pana Burmistrza. Wyraził dalej swe przekonanie, że całe grono nauczycielskie, pojmując rozumnie swe obowiązki, będzie się starało przyozdobić czem raz więcej ten gmach nowy pracą i opieką około powierzonych jej pieczy młodzieży. Ufny w to, że światła ludność miasta będzie na każdym kroku popierała usiłowania szkoły, gdyż bez tej pomocy sama szkoła nie podoła swemu zadaniu, oddaje Pan Wiceprezydent nowy budynek pod zarząd Dyrektora, nie wątpiąc, że on przy swej znanej gorliwości i sprężystości pokieruje nim dla ogólnego dobra.

Następnie przemówił Dyrektor Dr. Ignacy Petelenz. Podziękował najpierw serdecznemi słowy gminie, która wybudowała wspinały budynek, nie szczędząc ani trudów ani kosztów, o których on, biorąc przytem czynny udział, dokładne ma wiadomości. I nie tylko dziękuje gminie w swoim imieniu, ale też

w imieniu całego grona nauczycielskiego i młodzieży, którzy z tego dobrodziejstwa korzystać będą. Mowca zaznaczył następnie, że do pomyślnego rozwoju szkoły potrzebne są dwojakie warunki: wewnętrzne i zewnętrzne. Warunki wewnętrzne polegają na przepisach i na działalności grona; przepisy muszą być wykonywane, a grono pracą swą może podnieść lub obniżyć poziom nauki i wychowania. Z przyjemnością zaznacza, że grono dało dowody, iż pojmuje obowiązek swój, pełen odpowiedzialności, poważnie i gorliwie pracuje nad młodzieżą, poruczoną jej pieczy. Toteż pewny jest, że w lepszych warunkach owoc tej pracy będą coraz wydatniejsze. Do zewnętrznych warunków należy przedewszystkiem pomieszczenie szkoły. Nie jest to tak błahą rzeczą, jak się niejednemu zdaje. Wprawdzie ojcowie nasi uczyli się niegdyś w gorszych budynkach i wychodzili na ludzi, ale zważyć trzeba, że oni siedzieli w szkole zaledwie kilkanaście godzin w tygodniu, podczas gdy dzisiejsza młodzież przeważną część życia w murach szkolnych przepędza. Jedna tylko dawniejsza zaleta upadła w dzisiejszym systemie, ale i ta, da Bóg, z czasem pojawi się napowrót: dawniej był ściślejszy związek między uczniem a nauczycielem, dzisiaj ten związek osłabł. Nie tu miejsce, zastanawiać się nad przyczynami, które wytworzyły poniekąd przepaść pomiędzy nauczycielami a młodzieżą, — faktem jest, że nauczyciel tylko na lekcjach spotyka się z uczniem. Miejsce do wspólnych zabaw młodzieży i ogród, otaczający nowy zakład, zbliżą młodzież do nauczyciela i utworzą drogę do wspólnej działalności. Zwracając się do młodzieży, zaznaczył Dyrektor, że gmach nasz wprawdzie nie posiada wykwintnych ozdób, ale jest zato obszerny, wygodny i przedewszystkiem czyni zadość zdrowotnym warunkom. Pomyślano także o pewnych ozdobach: gmach otrzyma zegar, nad wchodowymi drzwiami orła dwugłowego, a obok niego jaśnieć będą w złotych literach słowa: „*Labori, virtuti*“. Zegar będzie wam przypominał, że czas szybko mija, że z każdej chwili korzystać należy; napisy wskażą, czego się tu macie nauczyć, że macie całym sercem umiłować pracę i cnotę; orzeł zaś będzie symbolem, że Najjaśniejszy Pan i państwo całe jak dotychczas tak i nadal swoją opieką otaczać was będzie, że pod Jego potężnymi skrzydłami naród nasz się odrodzi! Nakoniec podziękował Mowca Panu Wiceprezydentowi, że zaszczycił tę uroczystość swą obecnością, prosząc go, by wspólnie

z J. E. Panem Namiestnikiem i nadal otaczał zakład swoją opieką.

Następnie wystąpił uczeń klasy 8. Stachurski i w imieniu całej młodzieży podziękował Panu Wiceprezydentowi za ojcowską opiekę, podziękował również Radzie miejskiej za wybudowanie nowego gmachu i zapewnił burmistrza i dyrektora, że młodzież całą pilnością i zachowaniem się zdoła należycie odwdziaczyć się swym dobrodziejom. Kantata, ułożona na cześć J. E. Pana Namiestnika zakończyła tę piękną uroczystość.

Potem opuścili zgromadzeni aulę, a młodzież udała się do swych klas, gdzie pod opieką gospodarza oczekiwała przybycia Pana Wiceprezydenta. Pan Wiceprezydent w towarzystwie pp. inspektora, dyrektora, burmistrza i marszałka powiatowego, poprzedzony przez p. budowniczego obejrzał dokładnie cały budynek, przeglądał gabinety, biblioteki, salę gimnastyczną, ogród, mieszkania prywatne i zwiedził wszystkie klasy, gdzie wypytywał tak nauczycieli jak i uczniów o różne szczegóły nauki. O nowym gmachu wyraził się Pan Wiceprezydent z zupełnem zadowoleniem.

Z gimnazjum udał się Pan Wiceprezydent w towarzystwie pp. starosty, marszałka powiatowego i burmistrza do 8-klasowej szkoły żeńskiej, gdzie go u wstępu przywitało grono Panien nauczycielek z dyrektorem ks. Kulischem na czele, a uczennice 8. klasy odśpiewały piękną kantatę. Stamtąd udał się Pan Wiceprezydent do seminaryum nauczycielskiego, gdzie zwiedził drugą szkołę ludową i obydwie klasy seminaryum, mianowicie klasę przygotowawczą, liczącą 68 uczniów, i pierwszy rok seminaryum, którego frekwencya wynosi 55 uczniów. Pan Wiceprezydent przemówił w serdecznych słowach do uczniów pierwszego roku, kładąc szczególny nacisk na dobre wychowanie i zamożność przyszłego nauczyciela, gdyż samo nabycie wiedzy do pełnienia obowiązków nauczyciela ludu nie wystarcza; zachęcał także do pielegnowania muzyki i śpiewu. Zapewnił oraz uczniów o opiece Władz szkolnych, nadmieniając, że właśnie zaasygnował dla seminarzystów drugi tysiąc zł. na stypendya. Pana Wicerezydenta pożegnano odśpiewaniem: Mnohaja lita! Śpiewem dyrygował prof. Krotochwila. Pożegnany przez c. k. dyrektora Kerekjartę, który mu wszystkie ubikacje szkolne pokazał, udał się Pan Wiceprezydent do c. k. starostwa. Popołudniu przedstawiały się Panu Wiceprezydentowi w kancelaryi gimnazjum grona nauczycielskie wszystkich szkół samborskich.

Po obiedzie u p. starosty, w którym uczestniczyli także pp. inspektor, marszałek powiatowy, komendant załogi tutejszej, burmistrz, naczelnik finansowej dyrekcji, dyrektor gimnazjum, dyrektor seminarjum i jeden obywatel z okolicy, przyjął Pan Wiceprezydent zaproszenie do kasyna wojskowego, gdzie go mile podejmowano aż do odjazdu, który nastąpił o godz. 12. w nocy w kierunku do Chyrowa.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

I.

SKŁAD GRONA NAUCZYCIELSKIEGO

przy końcu roku szkolnego 1893.

1. **Petelenz Ignacy**, dyrektor; kawaler orderu Franciszka Józefa, doktor filozofii, b. docent zoologii lwowskiej szkoły politechnicznej, członek Rady miejskiej. Uczył matematyki i fizyki w kl. VIII., — tygodniowo godzin 5.

2. **Łaszkiewicz Mikołaj**, profesor 8-ej rangi, zawiadowca gabinetu historyi naturalnej; członek Rady miejskiej i Rady powiatowej. Uczył nauk przyrodniczych w kl. I. a, I. b, II. a, II. b, III., V., VI. i matem. w kl. II. a, III., — tygodniowo godzin 20.

3. **Paszkiewicz Emil**, profesor, gospodarz kl. IV. a. Uczył języka łacińskiego w kl. IV. a, jęz. greckiego w kl. IV. a. i VII., jęz. ruskiego w kl. III. i IV., — tygodniowo godzin 18.

4. **Sołtys Wojciech**, profesor, gospodarz klasy III.; członek Rady miejskiej. Uczył jęz. łacińskiego w kl. IV. b, jęz. greck. w kl. III., jęz. polskiego w kl. V. i VIII., — tygodn. godzin 17.

5. **Krynicky Maksymilian**, profesor 8-ej rangi. Uczył geografii i historyi powszechnej w kl. I. a, II. a, IV. a, V., VII., VIII. — tygodn. godzin 20.

6. **Berger Edward**, profesor 8-ej rangi, zawiadowca biblioteki dla młodzieży działu niemieckiego. Uczył języka niemieckiego w kl. III., IV. a, V., VI., VII., — tygodn. godzin 20.

7. **Watulewicz Aleksy**, profesor, ksiądz obrz. łac.; członek Rady miejskiej. Uczył religii obrz. łac. w kl. I—VIII., — tygodniowo godzin 16.

8. **Nowosielski Franciszek**, profesor, zawiadowca gabinetu fizyki; członek komisji fizyograficznej Akademii umiejętności

w Krakowie. Uczyl matematyki w kl. IV. b, V., VI., VII., fizyki w kl. VII., geografii w kl. I. b., — tygodniowo godzin 19.

9. **Gmitryk Hilaryon**, profesor, ksiadz obrz. gr. kat. Uczyl religii obrz. gr. kat. w kl. I—VIII., — tygodniowo godzin 16.

10. **Zosel Teofil**, profesor, gospodarz klasy I. a., zawiadowca biblioteki dla mlodziezy dzialu polskiego. Uczyl jezuka lacińskiego w kl. I. a, polskiego w kl. I. a, VI., VII., — tygodniowo godzin 17. (Od 15. czerwca do konca polroczna byl na urlopie.)

11. **Schantroch Rudolf**, profesor, gospodarz klasy VII. Uczyl jez. lacińskiego w kl. VII. i VIII., jez. greckiego w kl. V., — tygodniowo godzin 15.

12. **Sluzar Wladyslaw**, profesor, gospodarz klasy IV. b. Uczyl jez. greckiego w kl. IV. b. i VIII., jez. ruskiego w kl. I. i II., jez. polskiego w kl. II. a., — tygodniowo godzin 18.

13. **Szczepanski Wincenty**, doktor filozofii, nauczyciel, gospodarz kl. V., zawiadowca biblioteki nauczycieli. Uczyl jez. lacińskiego w kl. V., jez. greckiego w kl. VI., jez. polskiego w kl. IV. b., propedeutyki w kl. VII., — tygodniowo godzin 16.

14. **Bilecki Bazyl**, nauczyciel. Uczyl jez. niemieckiego w kl. I. a. i b., geografii i historii powszechniej w kl. II. b, III., IV. b., VI., — tygodniowo godzin 21.

15. **Mirtyński Piotr**, zastepca nauczyciela, gospodarz klasy I. b. Uczyl jez. lacińskiego w kl. I. b. i III., jez. polskiego w kl. I. b. i III., — tygodniowo godzin 20.

16. **Grabowicz Hilaryon**, zastepca nauczyciela, gospodarz klasy VI., zawiadowca biblioteki dla mlodziezy dzialu ruskiego. Uczyl jez. lacińskiego w kl. VI., jez. polskiego w kl. IV. a., jez. ruskiego w kl. V—VIII., — tygodniowo godzin 17.

17. **Petzold Emil**, zastepca nauczyciela, gospodarz klasy VIII.; c. i k. podporucznik obr. kr. Uczyl jezuka niemieckiego i propedeutyki w kl. VIII., — tygodniowo godzin 6.

18. **Budzynowski Wlodzimierz**, zastepca nauczyciela, gospodarz klasy II. a. Uczyl jez. lacińskiego w kl. II. a., jezuka niemieckiego w kl. II. a. i IV. b., — tygodniowo godzin 17.

19. **Sienicki Antoni**, zastepca nauczyciela, gospodarz kl. II. b.; c. i k. podporucznik rezerw. Uczyl jez. lacińskiego, polskiego i niemieckiego w kl. II. b., — tygodniowo godzin 16.

20. **Eljasz Kazimirz**, zastepca nauczyciela; c. i k. podporucznik rez. Uczyl matematyki w kl. I. a., I. b., II. b., IV. a., fizyki w kl. IV. a. i IV. b., — tygodniowo godzin 18.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1. **Krynicki Maksymilian**, j. w., uczył historii kraju rodzinnego w kl. III., IV. a., IV. b., VII., — tygodniowo godzin 5.
2. **Berger Edward**, j. w., uczył kaligrafii w 2 godzinach tygodniowo.
3. **Nowosielski Franciszek**, j. w., uczył gimnastyki w 6 godzinach tygodniowo.
4. **Budzynowski Włodzimierz**, j. w., uczył śpiewu w 4 godzinach tygodniowo.
5. **Głogowski Stanisław**, nauczyciel seminarium nauczycielskiego, uczył rysunków w 6 godzinach tygodniowo.

II.

KRONIKA ZAKŁADU.

Rok szkolny rozpoczął się dnia 5. września uroczystem nabożeństwem, z którym połączono poświęcenie nowego budynku gimnazjalnego.

W dniach 15. lipca, tudzież 1. i 2. września 1892. odbyły się egzamina wstępne do klasy pierwszej. Do egzaminu zgłosiło się 85 uczniów, z których 76 przyjęto.

Reskryptem wys. c. k. Rady szk. kraj. z dnia 24. sierpnia 1892. do l. 527/pr. przeniesiony został w stan spoczynku prof. ks. Stefan Dembiński z powodu choroby ócz. Powszechnie poważanego i lubianego kolegę pożegnało grono dnia 15. września.

Reskr. z 24. sierpnia 1892. l. 527/pr. zamianowała wysoka c. k. Rada szk. kraj. p. Bazylego Bileckiego nauczycielem historii i geografii w tutejszem c. k. gimnazjum.

Reskryptem z dnia 13. września 1892. l. 558. zatwierdziło wys. Prezydium c. k. Rady szk. kraj. p. Władysława Słuzara w zawodzie nauczycielskim i udzieliło mu tytułu c. k. profesora.

Dnia 4. października 1892., jako w dniu Imienin Najjaśn. Pana, grono nauczycieli i młodzież gimnaz. wzięli udział w nabożeństwie, odbytem w kościele farnym i w cerkwi.

Dnia 15. października 1892. odbyła się uroczystość oddania nowego budynku do użytku c. k. gimnazjum.

Dnia 18. października 1892. odbyła się spowiedź, a dnia następnego komunია św.

Dnia 7. listopada 1892. umarł wskutek szkarlatyny nadzwyczaj zdolny i pilny uczeń klasy I. b., Gawlicki Ludwik. Nabożeństwo za jego duszę odprawiono dnia 11. listopada 1892. — R. i. p.

Dnia 19. listopada 1892. obchodzono uroczystem nabożeństwem Imieniny Najj. Pani, tudzież Imieniny Najd. Arcyksiężniczki Elżbiety.

Dnia 8. grudnia 1892. urządziła młodzież wieczorek ku uczczeniu pamięci Adama Mickiewicza.

Dnia 20. grudnia 1892. rozstał się z życiem zast. naucz. Stanisław Piskozub. Ś. p. Piskozub, zdolny matematyk i lubiany przez młodzież nauczyciel, cierpiał od kilku lat na silny rozstrój nerwowy, który się też stał powodem przedwczesnej jego śmierci. Grono nauczycieli odprowadziło zwłoki zmarłego kolegi na wieczny spoczynek dnia 22. grudnia 1892., a dnia 12. stycznia 1893. urządziło za jego duszę nabożeństwo żałobne. — R. i. p.

Reskryptem z dnia 14. stycznia 1893. l. 870. zamianowała wys. c. k. Rada szk. kr. p. Kazimirza Eljasza zastępcą nauczyciela tut. c. k. gimnazjum.

W dniach 19. i 20. lutego 1893. grono nauczycieli, tudzież młodzież gimn. wzięli udział w nabożeństwach z powodu Jubileuszu Ojca świętego, Papieża Leona XIII, w kościele i cerkwi. Nabożeństwa poprzedziły stosowne exhorty, pierwszego dnia w jęz. ruskim a drugiego w jęz. polskim dla całej młodzieży katolickiej.

W dniach od 8. marca 1893. do 17. marca 1893. lustrował zakład c. k. Inspektor krajowy JWP. Dr. Zygmunt Samolewicz.

Dnia 18. marca odbyła się spowiedź wielkanocna, a dnia 19. t. m. przystąpiła młodzież do komunii św.; w dniach 25. i 26. marca odbyły się rekolekcyje pasyjne.

Dnia 25. marca 1893. umieściło Grono nauczycielskie w auli portret dyrektora ze stosowną dedykacją.

Dnia 4. maja b. r. odbyło się nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Cesarzowej Anny.

Od 15. do 20. maja 1893. odbywał się piśmienny egzamin dojrzałości.

Dnia 22. czerwca b. r. przystąpiła młodzież do spowiedzi, a następnego dnia do komunii św.

Dnia 28. czerwca b. r. odprawiono żałobne nabożeństwo za duszę ś. p. Cesarza Ferdynanda.

Dnia 4. lipca b. r. rozpoczął się ustny egzamin dojrzałości i trwał do dnia 13. lipca b. r.

Jego Ces. i król. apost. Mość raczył najmiłościwiej Najwyższem postanowieniem z dnia 27. czerwca b. r. nadać dyrektorowi Drowi Ignacemu Petelenzowi krzyż kawalerski orderu Franciszka Józefa.

J. E. Pan Minister wyznań i oświaty rozporządzeniem z 15. lipca b. r. udzielił c. k. profesorowi Mikołajowi Łaszkiewiczowi VIII-ą rangę służbową.

Dnia 15. lipca b. r. zakończono rok szkolny uroczystem nabożeństwem, podczas którego odśpiewano hymn ludu; po nabożeństwie nastąpiło rozdanie świadectw.

III.

ROZKŁAD NAUK.

A. Nauka odbywa się w tutejszym zakładzie według następującego ogólnego planu :

Przedmiot	Liczba tygodniowych godzin w klasie							
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
Religia	2	2	2	2	2	2	2	2
Język łaciński	8	8	6	6	6	6	5	5
Język grecki	—	—	5	4	5	5	4	5
Język polski	3	3	3	3	3	3	3	3
J. ruski (względnie obowiązk.)	3	3	2	2	2	2	2	2
J. niemiecki	6	5	4	4	4	4	4	4
Hist. powszech. i geografia	3	4	3	4	3	4	3	3
Matematyka	3	3	3	3	4	3	3	1
Nauki przyrodnicze	2	2	2	3	2	2	3	4
Propedeutyka	—	—	—	—	—	—	2	2
Hist. kraj. rodz. (nadobowiązk.)	—	—	1	1	—	1	1	—
Kaligrafia (nadobowiązk.)	2 godz. tygod. dla uczniów I. i II. kl.							
Śpiew (nadobowiązk.)	4 godz. tygod. w 2 oddziałach.							
Gimnastyka (nadobowiązk.)	6 godz. tygod. w 3 oddziałach.							

Oprócz wyszczególnionych przedmiotów nadobowiązk. od r. szk. 1894. udzielać się będzie nauki języka francuskiego i stenografii.

B. Szczegółowy plan nauk pozostaje ten sam, który obowiązywał w bieżącym roku szkolnym. Zmiany są nieznaczne.

C. W roku szkolnym 1892/3. czytano następujących autorów:

a) w języku łacińskim :

- III. kl. Corn. Nepotis Vitae. Wszystkie żywoty, zawarte w wydaniu Kłaka.
- IV. kl. C. Caesaris de bello gall., lib. I., VII.
P. Ovidii Nasonis Metamorph. ww. 1—74. i z Fasti: Zajęcie miasta Gabii. (Wyd. Skupniew.)
- V. kl. T. Livii ab urbe cond. lib. I., XXII. (1—34.)
P. Ovidii Nas. Metam.: Phaëton, Porwanie Proserpiny, Orpheus et Eurydice; Fasti: Euauder; Tristia: Żywot Owidego.
- VI. kl. C. Sallustii Crispi, De coniurat. Catilinae.
M. T. Ciceronis orat. in Catil. I.
P. Vergilii Mar.: Aeneid. lib. I.; Descriptio veris, De nomad. Afr. et de Scyt., Fabula de Arist. pastore.
- VII. kl. M. P. Ciceronis in Catil. orat. IV., Or. Verr. IV., Cato maior.
Publ. Vergil. Maron. Aeneid. l. IV., ecl. V.
- VIII. kl. Q. Horati Flacci Car. sel.; Sat. l. I. sat. I.; de arte poetica.
Cor. Taciti Annal. lib. III.; Germania, 1—15.

b) w języku greckim :

- V. kl. Z Ksenofonta wedł. wyd. Fiderera Anab., ust. 1, 2, 7, 8, 11, 13.; Cyrop. ust. 6.
Hom. II. ks. I.
- VI. kl. Z Hom. II. ks. III., IX., XVI., XXII.
Z Herod. hist. ks. VI.
Z Ksenof. Memor. I., II.
- VII. kl. Z Demost. 3 mowy olintyjskie.
Z Hom. Odyss. ks. IX., X., XI., XII.
- VIII. kl. Z Platona dial. Apologia i Kriton, Phaëdon.
Z Sofoklesa trag. Antigona.
Z Homera Odyss. ks. XIX.

c) w języku polskim :

- V. kl. Do lektury służył podręcznik szkolny.
- VI. kl. Oprócz lektury, zawartej w podręczniku, czytano w całości: Syrokomli „Margier“ i „Jana Dęboroga“, Mickiewicza „Pana Tadeusza“.
- VII. kl. Oprócz lektury, zawartej w podr., czytano w całości: Mickiewicza „Konrada Wallenroda“ i Malczewskiego „Maryę“.
- VIII. kl. Oprócz lektury, zawartej w podręczniku, czytano w całości: Słowackiego „Lillę Wenedę“, „Maryę Stuart“ i „Jana Bieleckiego“, Fredry „Śluby panińskie“.

d) w języku ruskim :

- V. kl. Oprócz lektury staroruskiej, zawartej w podręczniku, czytano w całości: M. Ustyanowicza »Страстный Четверг« i wyimki z Szewczenki.
- VI. kl. Oprócz lektury, zawartej w podręcznikach, czytano w całości: niektóre powieści M. Wowczka i pieśni ludowe.
- VII. kl. Oprócz lektury, zawartej w podręczniku, czytano w całości: J. Lewickiego »Въ Капнатахъ«, M. Ustyanowicza »Местъ Вепховицця« i niektóre poezye Szewczenki.
- VIII. kl. Oprócz lektury, zawartej w podręczniku, czytano w całości: Barwińskiego »Безтапанне Сватацц«, powieści M. Wowczka, poezye i powieści Fed'kowicza.

e) w języku niemieckim :

- V. kl. Według podręcznika.
 - VI. kl. Według podręcznika.
 - VII. kl. Czytano w całości: Goethego „Hermann und Dorothea“, i „Iphigenie auf Tauris“, Lessinga „Mina von Barnhelm“ i Schillera „Jungfrau von Orleans“.
 - VIII. kl. Czytano w całości: Goethego „Egmont“, Shakespeara „Julius Caesar“, Schillera „Wilhelm Tell“ i „Wallenstein“.
-

D) Wykaz lektury i książek szkolnych na rok szkolny 1893/4.

Kl. I.

Katechizm większy dla szkół ludowych, podług ks. Deharba, opracował ks. M. Morawski. Lwów, 1891. Opr. — 22 ct.
(Dla uczniów obrz. łąć.)

Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 1. i 2. Lwów, 1891. Opr. — 60 ct.

Samolewicz-Sołtysik, Przykłady łacińskie na I. klasę. Wyd. 5. Lwów, 1891. Opr. — 80 ct.

Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 8. Lwów, 1891. Opr. — 1 zł. 10 ct.

Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla I. klasy. Lwów, 1890. Opr. — 1 zł.

L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy pierwszej. Wyd. 1.—3. Lwów, 1891. Opr. — 80 ct.

Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii. Wyd. 4. i 5. Lwów, 1890. Opr. — 60 ct.

Zajączkowski, Początki arytmetyki. Część I. Wyd. 3. Lwów, 1891. Opr. — 90 ct.

Mocnik-Maryniak, Geometrya poglądowa. Część I. Wyd. 6. Lwów, 1889. Opr. — 85 ct.

Nowicki, Zoologia. Wyd. 6. Kraków, 1890. Opr. — 1 zł. 50 ct.

Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. nowe. Kraków, 1892. Opr. — 1 zł. 20 ct.

Kl. II.

Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu starego. Wyd. 1. i 2. Stanisławów, 1888. Brosz. — 80 ct. (Dla uczn. ob. łąć.)

Samolewicz, Zwięzła gramatyka, jak w kl. I.

Samolewicz, Przykłady łacińskie. Część II. Wyd. 1.—3. Lwów, 1887. Opr. — 80 ct.

Małecki, Gramatyka, jak w kl. I.

Wypisy polskie dla II. klasy. Wydanie 6. Lwów, 1892. Brosz. — 1 zł.

L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy drugiej. Wyd. 1. i 2. Lwów, 1891. Opr. — 1 zł.

Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wydanie 4—6. Lwów, 1892. Opr. — 1 zł. 40 ct.

Welter-Sawczyński, dzieje powszechne skrócone. Część I. Wyd. 5. Kraków, 1886. Brosz. — 80 ct.

Zajączkowski, Początki arytmetyki. Część I. Wyd. 2. i 3. Lwów, 1891. Opr. — 90 ct.

Mocnik-Maryniak, Geometrya, jak w klasie I.

Nowicki, Zoologia, jak w klasie I.

Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. nowe. Kraków, 1892. Opr. — 1 zł. 20 ct.

KL. III.

Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu nowego. Wyd. 1. i 2. Stanisławów, 1889. Brosz. — 80 ct. (Dla uczniów obrz. łać.)

Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5. Lwów, 1891. Opr. — 1 zł. 20 ct.

Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy trzeciej. Wyd. 2. Lwów, 1891. Opr. — 1 zł.

Korneliusz Nepos, Żywoty sławnych mężów. Wyd. Kląka. — 70 ct.

Curtius-Hartel-Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Lwów, 1892. Wyd. 1. lub 2. Opr. — 2 zł. 55 ct.

Schenkl-Lewicki-Parylak, Ćwiczenia greckie. Praga, 1891. Brosz. — 1 zł. 50 ct. Opr. — 1 zł. 75 ct.

Małecki, Gramatyka, jak w klasie I.

Wypisy polskie na kl. III. Wyd. 5. Lwów, 1889. Brosz. — 1 zł. 5 ct.

L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy trzeciej. Lwów, 1890. Opr. — 1 zł. 20 ct.

Petelenz, Deutsche Grammatik. Kraków, 1890. Opr. — 1 zł.

Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd. 4. i 6. Lwów, 1892. Opr. — 1 zł. 40 ct.

Welter-Sawczyński, Dzieje powszechne skrócone. Część II. Wyd. 5. Kraków, 1888. Brosz. — 1 zł.

Zajączkowski, Początki arytmetyki i algebry. Część II. Wyd. 2. Lwów, 1891. Opr. — 80 ct.

- Mocnik-Maryniak, Geometrya poglądowa. Część II. Wyd. 3. i 4. Lwów, 1891. Opr. — 85 ct.
 Soleski, Nauka fizyki. Wyd. 2. Lwów, 1891. Opr. — 1 zł. 30 ct.
 Łomnicki, Mineralogia dla niższych klas. Wyd. 2. Lwów, 1888. Brosz. — 60 ct.

Kl. IV.

- Jachimowski, Liturgika katolicka. Wyd. 1. i 2. Praga, 1882. Opr. — 1 zł. 10 ct. (Dla uczniów obrz. łac.)
 Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łac., jak w kl. III.
 Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla kl. IV. Lwów, 1888. Opr. — 1 zł.
 Caesar, Commentarii de bello gallico. Wydanie Prammera-Bednarskiego. Opr. — 65 ct.
 Ovidius, wyd. Gryśara-Ziwsy-Skupniewicza. Opr. — 80 ct.
 Curtius-Hartel-Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Praga, 1890. Brosz. — 2 zł. Opr. — 2 zł. 30 ct.
 Schenkl-Lewicki-Parylak, Ćwiczenia, jak w klasie III.
 Małecki, Gramatyka języka polskiego. Wydanie poprzednio używane.
 Wypisy polskie na klasę IV. Wyd. 2. Lwów, 1888. Brosz. — 1 zł. 33 ct.
 L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy czwartej. Lwów, 1891. Opr. — 1 zł. 20 ct.
 Petelenz, Deutsche Grammatik, jak w klasie III.
 Welter-Sawczyński, Dzieje powszechnie skrócone. Część III. Wyd. 5. Kraków, 1891. Brosz. — 1 zł.
 Benoni-Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 2. Lwów, 1892. Opr. — 60 ct.
 Zajączkowski, Początki arytmetyki i algebry. Część II. Wyd. 1. i 2. Lwów, 1891. Opr. — 80 ct.
 Mocnik-Maryniak, Geometrya poglądowa, jak w III. klasie.
 Soleski, Nauka fizyki. Wyd. 2. Lwów, 1890. Opr. — 1 zł. 30 ct.

Kl. V.

- Ks. Jachimowski, Dogmatyka ogólna. Wyd. 1. i 2. Lwów, 1889. Opr. — 1 zł. 30 ct. (Dla uczniów obrz. łac.)
 Livius, wydanie Zingerle-Majchrowicza, (ks. I. i XXI).
 Ovidius, wydanie, jak w klasie IV.
 (Czytane będą z Metam.: Pentheus, Perseus i Andr., Filemon i Baucis, Erysichton, król Midas, Eskulap w Rzymie, Apoteoza

Cezara, Zakończenie: z Fastów: Ludi cereales; z Tristyów: Pożegnanie Rzymu, Wiosna w Tomi.)

Samolewicz, Gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 4. Lwów, 1884. Brosz. — 1 zł. 80 ct.

Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Lwów, 1888. Opr. — 1 zł. 20 ct.

Homera Iliada, część I. Wydanie Scheindlera-Soltysika. Opr. — 60 ct.

(Czytaną będzie ks. I.)

Curtius-Hartel-Ćwikliński, Gramatyka, jak w klasie IV.

Schenkl-Lewicki-Parylak, Ćwiczenia, jak w klasie III.

Próchnicki, Wypisy polskie dla klasy piątej. Lwów, 1889. Opr. — 1 zł. 50 ct.

Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die V. Classe. Lwów, 1892. Opr. — 1 zł. 20 ct.

Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. Kraków, 1891. Opr. — 1 zł. 40 ct.

Dziwiński, Zasady algebry. Lwów, 1891. Opr. — 2 zł. 20 ct.

Mocnik-Stanecki, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 3. Lwów, 1889. Opr. — 2 zł. 65 ct.

Łomnicki, Mineralogia i geologia. Wyd. 3. Lwów, 1891. Opr. — 80 ct.

Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych. Kraków, 1886. Brosz. — 1 zł.

KL. VI.

Ks. Jachimowski, Dogmatyka szczegółowa. Wyd. 1. i 2. Lwów, 1889. Opr. — 1 zł. 30 ct. (Dla uczniów obrz. łąć.)

Sallustius, Wojna z Jugurtą. Wyd. Scheindlera-Lewickiego.

Vergilius. Wyd. Eichlera. Opr. — 75 ct.

(Czytać się będzie z Eneidy I księgę; z Georg.: Laudes Italiae, Laudes vitae rusticae, De sene quodam.)

Cicero, I. mowa przeciw Katylinie. Wydanie Kornitzera-Soltysika. Opr. — 35 ct.

Samolewicz, Gramatyka, jak w kl. V.

Fiderer, Chrestomatya, jak w kl. V.

Homera Ilias, część I i II. Wyd. Scheindlera-Soltysika. Opr. — 60 ct. (Czytać się będzie księgi: 6, 7, 18, 19.)

Herodoti historiarum. Wyd. Holdera (księga V.) Brosz. — 24 ct.

Gramatyka języka greckiego, jak w kl. V.

Ćwiczenia greckie, jak w kl. V.

Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i J. Wójcika. Część I. Lwów, 1890. Opr. — 1 zł. 85 ct.

Sienkiewicz: Ogniem i mieczem, Potop. Rzewuski: Listopad. Kochanowski: Odprawa posłów. Skarga: Wzywanie do pokuty.

Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die 6. Classe. Lwów, 1892. Opr. — 1 zł. 4 ct.

Gindely-Markiewicz, Dzieje starożytne. Wyd. 1. i 2. Rzeszów, 1885. Opr. — 1 zł. 80 ct.

Gindely-Markiewicz, Dzieje średniowieczne. Wyd. 1. i 2. Rzeszów, 1887. Opr. — 1 zł. 80 ct.

Dziwiński, Zasady algebry, jak w kl. V.

Mocnik-Stanecki, Geometrya, jak w kl. V.

Logarytmy Wierzbickiego.

Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich. Lwów, 1892. Brosz. 1 zł. 50 ct.

Kl. VII.

Martin-Solecki, Etyka katolicka. Wyd. 1. i 2. Przemysł, 1885. Brosz. — 1 zł. 20 ct. Opr. — 1 zł. 40 ct. (Dla uczniów obrz. łąć.)

Cicero: IV. mowa przeciw Katylinie; or. pro Milone; Laelius. Wyd. Kornitzera-Soltysika.

Vergilius, jak w kl. VI.

(Czytaną będzie z Eneidy księga IX.)

Samolewicz, Gramatyka, jak w kl. V.

Homera Odyssea. Wydanie Panly-Wotkego. Opr. — 75 ct.

(Czytane będą księgi V., VI., VII. i VIII.).

Demostenes, 2 mowy olintyjskie, i I. Filipika. Wydanie Wotke-Schmidta. Opr. — 60 ct.

Xenofont. Obrona Sokratesa, cz. II.

Samolewicz, Gramatyka jęz. greckiego. Wyd. 3. Lwów. Brosz. — 2 zł. 50 ct.

Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i J. Wójcika. Część I. Lwów, 1890. Opr. — 1 zł. 85 ct.

Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i Fr. Próchnickiego. Część II. Lwów, 1891. Opr. — 1 zł. 85 ct.

Słowacki: Balladyna. Wydanie Mrówki.

Kraszewski: Powrót do gniazda. Wyd. Mrówki.

Korzeniowski: Spekulant. Wyd. Mrówki.

Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die 7. Cl.

Goethe, Hermann und Dorothea, wydanie Graesera.

Schiller, Jungfrau von Orleans, wyd. Graesera.

Schillers und Goethes Prosa in Auswahl. Wyd. Höldera.

Schillers und Goethes Gedichte in Auswahl. Wyd. Höldera.

Lessing, Minna von Barnhelm (lekt. pryw.). Wyd. Graesera.

Schiller, Wilhelm Tell (lekt. pryw.). Wydanie Graesera.

Strzemcha, Geschichte der deutschen Nationalliteratur.

4. und 5. Auflage. Brunn, 1891. Brosz. 1 zł.

Gindely-Markiewicz, Dzieje nowożytne. Wyd. 1. i 2. Rzeszów, 1886. Opr. — 1 zł. 80 ct.

Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. Wyd. 2. Kraków, 1888. Brosz. 1 zł. 50 ct.

Algebra, jak w kl. V.

Geometria, jak w kl. V.

Logarytmy, jak w kl. VI.

Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Kraków, 1892. Opr. — 2 zł.

Tomaszewski, Chemia. Brosz. — 40 ct.

Kozłowski, Logika elementarna. Lwów, 1891. Opr. — 70 ct.

KL. VIII.

Robitschek-Jachimowski, Historia kościoła. (Dla ucz. ob. łącz.)

Horatius, wydanie Sasa.

(Czytać się będzie wybór ód, satyr i listów.)

Tacitus, Annales, ks. IV. Wydanie J. Müllera.

Samolewicz, Gramatyka języka łacińskiego, jak w klasie V.

Plato, Protagoras. Wyd. Krala.

Sofokles, Edyp król. Wydanie Schuberta-Majchrowicza.

Homera Odysea, część II. Wyd. Payly-Wotkego.

(Czytać się będzie XIII. księgę.)

Samolewicz, Gramatyka języka greckiego, jak w kl. VII.

Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i Fr. Próchnickiego.

Część II., jak w kl. VII.

Krański: Nieboska komedia. Wyd. Mrówki.

Kraszewski: Stara Baśń. Wydanie Mrówki.

W. Pol: Mohort. Wyd. Mrówki.

Schiller, Maria Stuart, Braut von Messina (lekt. pryw.).

Wyd. Graesera.

Shakespeare, Macbeth (lekt. pr.). Wyd. Graesera.

Goethe, Egmont. Wyd. Graesera.

Schillers und Goethes Prosa in Auswahl. Wyd. Höldera.

Schillers und Goethes Gedichte in Auswahl. Wyd. Höldera.

Strzemcha, Geschichte der deutschen Nationalliteratur, jak w klasie VII.

Hannak-Leniek, Historya i statystyka aust.-węgierskiej monarchii. Tarnopol, 1892. Opr. — 1 zł. 20 ct.

Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. Wyd. 1. i 2. Kraków, 1888. Brosz. — 1 zł. 50 ct.

Algebra, jak w klasie V.

Mocnik-Stanecki, Geometrya, jak w klasie V.

Logarytmy, jak w kl. VI.

Soleski, Wykład nauki fizyki. Wyd. 2. Lwów, 1892. Opr. — 2 zł.

Tomaszewski, Chemia, jak w klasie VII.

Crüger-Sawczyński, Zarys psychologii. Brosz. — 1 zł.

IV.

T E M A T A

do wypracowań piśmiennych

W 4 klasach wyższych.

A. W języku polskim.

W KLASIE V.

1. W formie listu opowiedzieć wrażenia z początkiem roku szkolnego. — 2*). Wieczór letni na wsi. (Opis na podstawie lektury.) — 3. Przyjemności życia wiejskiego. — 4*). Uroczysty popis w szkole nieświeskiej. (Na podstawie „Szkolnych czasów Dęboroga“). — 5. Jak usiłował Rymwid odwieść Litawora od bratobójczej walki z Witołdem. — 6*). Zamek Horeszki i jego dzieje. — 7. Korzyści i szkody deszczu. — 8*). Opis swatów w „Wiesławie“ Brodzińskiego. — 9. Obraz klęski Rzymian nad jeziorem Trazymeńskim i jej wrażenie w Rzymie. — 10*). Wiosna. (Na podstawie poematu Lenartowicza pod tymże tytułem.) — 11. Opis puszczy białowieskiej. (Na podstawie lektury.) — 12. Jak usiłował Milcyades podźwignąć ducha w Ateńczykach na wiadomość o wkroczeniu Persów do Grecyi? (Na podstawie powieści poetycznej K. Ujejskiego p. t. „Maraton“.)

*) Zadania szkolne.

W KLASIE VI.

1. Znaczenie przyjęcia wiary chrześcijańskiej w Polsce. — 2*. Na czym polega pocziwy żywot człowieka? (Na podstawie Reja „Żywot pocziwego człowieka“.) — 3. Ogień jako żywioł pożyteczny i szkodliwy. — 4*. Jakich przymiotów wymaga Górnicki od dworzanina? — 5. Kłótnia w zamku. (Na podstawie „Pana Tadeusza“.) — 6*. Podać treść utworu Kochanowskiego p. t. „Odprawa posłów“ i znaczenie tegoż w literaturze. — 7. „Oko pańskie konia tuczy“. Podać znaczenie tego zdania i uzasadnić przykładami. — 8*. Przyjemności życia wiejskiego. (Na podstawie A. Zyblitowskiego: „Żywot szlachcica we wsi“.) — 9. Wpływ wypraw krzyżowych na stosunki polityczno-społeczne i rozwój umysłowy w Europie. — 10*. Streścić ustęp z „Wojny Chocimskiej“ W. Potockiego p. t. „Przemowa hetmana“. — 11*. Jakie myśli rozwija Starowolski w dziełku p. t. „Lament utrapionej matki Polski konającej“? — 12. Potęga żywiołów ognia i wody.

W KLASIE VII.

1. Rozwinąć znaczenie przysłowia: „Z jakim się kto wdaje, takim się sam staje“. — 2*. Zasługi Konarskiego około szkolnictwa i literatury. — 3. Pokonywanie trudności jest najlepszym środkiem do wyrobienia siły fizycznej i moralnej. — 4*. Tok myśli, zawartych w elegii Karpińskiego p. t. „Powrót z Warszawy na wieś“. — 5. Charakterystyka Lilli i Róży Wenedy w tragedyi Słowackiego p. t. „Lilla Weneda“. — 6*. Charakter Barbary w „Barb. Radz.“ Felińskiego. — 7. Znaczenie większych rzek dla rozwoju miast. — 8*. Jakie czynniki wpłynęły na obudzenie ruchu literackiego po upadku Polski? — 9. O ile wpłynął klasycyzm na rozwój literatury wogóle, a w szczególności na rozwój literatury polskiej? — 10. Nauka ozdobą bogatego, a majątkiem ubogiego. — 11*. Znaczenie ballady „Alpuhara“ w stosunku do całości poematu.

W KLASIE VIII.

1. Wielkich rzeczy małe początki. — 2*. Wspomnienia Adama Mickiewicza z lat dziecinnych na podstawie ustępu z czwartej części „Dziadów“ od słów: „Nie dawno odwiedzałem“ aż do słów: „Gdybyś wziął martwy kamień.“ — 3. Cnoty i przywary narodu polskiego. (Na podstawie „Pana Tadeusza“.) — 4*. Obraz trwogi w Kaniowie na wiadomość o zbliżaniu się

Hajdamaków. (На podstawie „Zamku Kaniowskiego“.) — 5. Wyjaśnić i na podstawie „Balladyny“ Słowackiego wykazać prawdziwość zdania Schillera: „Das ist der Fluch der bösen That, dass sie fortzeugend Böses muss gebären“. — 6. Człowiek w walce z przyrodą. — 7*. Charakterystyka Cześnika w „Zemście“ Fredry. — 8. Wina i pokuta księdza Robaka w „Panu Tadeuszu“. — 9*. Skreślić charakter Lilli Wenedy w tragedyi Słowackiego.

B. W języku ruskim.

W KLASIE V.

1. Описъ родинного мѣсця. 2*. Головні точки договору Руси зъ Греками. 3. Якими средствами старає ся Дарій про тревале забезпеченє перської держави? 4. Знамена зими. 5*. Описъ Єрусалима (За „Паломникомъ мпихомъ“). 6. Листъ до приятеля зъ нагоди скѣнення пѣврову школьного. 7*. Пѣднесенє и упадокъ Тарквініѣвъ въ Римѣ (За Лівіємъ). 8. Весна и молодѣсть. 9*. Описъ битвы Игоря зъ Половцями надъ рѣкою Каялюю. 10. Борба плебѣвъ зъ патриціями до позысканя повного рѣвноуправленя політичного. 11*. Богатства лѣта.

W KLASIE VI.

1. Станъ Картагіны и Риму передъ першою войною пунійскою. 2*. Заслуги Петра Могилы для Руси. 3. Які користи вѣднѣсь я зъ минувшихъ празникъ? 4. Про звичаѣ Рѣздвяныхъ святъ. 5*. Головні гадки въ бесѣдѣ Цезара, выгодошенѣй въ сенатѣ въ справѣ ворохобникѣвъ-товаришѣвъ Катиліны (За Салюстіємъ). 6 Заслуги Кароля Великого коло пѣднесеня жити духового въ монархіи франконьскѣй. 7*. Характеристика пѣсенъ обрядовыхъ. 8. Описъ звичаѣвъ Великоднихъ святъ въ моѣмъ мѣсци родиннѣмъ. 9*. Короткий змістъ 1-ои книги Вергілевои Енеиды (За Вергіліємъ). 10. Значенє панованя Кароля VII. и Людвига XI. въ розвою внутрѣшнихъ вѣдносинъ Франціѣ. 11*. Бура въ лѣтѣ и ея наслѣдки.

W KLASIE VII.

1. Не кай ся рано встати а молодо учитись. 2*. Хѣдъ гадокъ въ поезіи Артемовского-Гулака п. з. „Панъ та собака“. 3. Зъ якими перепонами мусѣвъ Фердинандъ I. боротись, всту-

паючи на престолъ угорскій? 4. Вдоволене — найбільшимъ щастємъ чоловіка. 5*. Хôдъ гадокъ 2-ои бесѣды олімпійскои (За Демостеномъ). 6. До якихъ цѣлей змѣряла політика внѣшна Рішелієго и яке мала поведене? 7*. Значене Маркиана Шапкевича для літературы рускои. 8. Яку користь вôдносить ученикъ зъ лектуры позашкôльної пôдъ проводомъ учителѣвъ? 9*. Въ якій спосôбъ Като выказус въ діялозѣ тогожъ имени безосновні парѣканя деякихъ людей на старôсть? 10*. Причини великои революціѣ французскои.

W KLASIE VIII.

1. Причини воєнъ Кароля V. зъ Францомъ I., королемъ французскимъ. 2*. Характеристика байокъ Глѣбова. 3*. Якъ задивляєсь Гораций на житє людске? (На пôдставѣ лектуры Горация). 4. Для приятеля нового не опускай старого. 5*. Хôдъ гадокъ въ поезіи Кониського п. з. »Весна и зима«. 6. Заслуги св. Стефана около державы угорскои. 7*. Характеристика поетичныхъ творôвъ П. Кулѣша. 8. Не все золото, що свѣтитъ ся. 9*. Характеристика Тиберія (За Тацитомъ).

C. W języku niemieckim.

W KLASIE V.

1*. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. — 2. Das Birkenreis. Nacherzählung. — 3. Die Kohle und ihre Bedeutung. — 4*. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. — 5. Der Zauberlehrling. Inhaltsangabe und Erklärung. — 6*. Die drei Freunde. Nach Herder. — 7*. Die Bürgschaft. Inhaltsangabe. — 8. Tod und Begräbniss der Fürstin Grażyna. — 9. Wie habe ich die Osterferien zugebracht? — 10*. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. — 11. Die Auswanderung der Plebeier auf den heiligen Berg und deren unmittelbare Folgen. — 12. Der Wald und sein Nutzen. — 13*. Der Streit zwischen Achill und Agamemnon. Nach Homer.

W KLASIE VI.

1. Welcher Bundesgenossen und Mittel bediente sich Hannibal, um Roms Übermacht zu stürzen? — 2*. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. — 3. Der Wochenmarkt in Sambor. — 4*. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. — 5. Die drei Abgesandten bei Achilles. Charakter jedes einzelnen

auf Grund der von ihnen gehaltenen Reden. Nach. II. IX. — 6*. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. — 7. Die diesjährige Mickiewiczfeier. — 8. Die Nahrung. Nach dem gleichnamigen Lesestücke. — 9*. Die Legende vom Hufeisen. Inhalt des Gedichtes. — 10*. Wie schildert der Ritter den Kampf mit dem Drachen? — 11. Nutzen und Bedeutung der Vögel im Haushalte der Natur. — 12*. Die Erzählung des Tauchers. Nach Schiller. — 13. Wanderungen der Säugethiere. Mit Anlehnung an das gleichnamige Lesestück.

W KLASIE VII.

1. Welchen Einfluss hatte die Entdeckung Amerikas auf die politischen und Culturverhältnisse Europas? — 2*. Wie gliedert sich der Inhalt des zweiten Gesanges in Goethes „Hermann und Dorothea“? — 3. Erklärung der Worte: „Vieles wünscht sich der Mensch und doch bedarf er nur wenig; denn die Tage sind kurz und beschränkt der Sterblichen Schicksal“. Im Anschluss an Goethes „Hermann und Dorothea“. — 4. Unter welchen Verhältnissen übernahm Kaiser Ferdinand II. die Regierung in Österreich? — 5. Hermanns Vater. Ein Charakterbild nach Goethe. — 6*. Gang der Unterredung zwischen Iphigenie und Arkas. Nach Goethes „Iphigenie auf Tauris“. — 7. Unter welchen Verhältnissen übernahm Maria Theresia die Regierung in Österreich? — 8*. Das Zusammentreffen des Odysseus und Polyphem. Nach Homer. — 9*. Das Leben der Iphigenie auf Tauris.

W KLASIE VIII.

1. Wer den Besten seiner Zeit genuggethan, der hat gelebt für alle Zeiten. Abhandlung nach gegebenen Anhaltspunkten. — 2. Unter welchen Umständen erfolgte die Erhebung der Ostmark zum erblichen Herzogthum? — 3*. Malczewski's „Maria“. Gedrängte Inhaltsangabe. — 4. Soldatentypen in Wallensteins Lager. — 5. Einfluss der geographischen Verhältnisse auf die Entwicklung des griechischen Volkes. — 6*. Brutus und Cassius in Shakespeares „Julius Cäsar“. — 7*. Die Jugend Conrad Wallenrods. Nach Mickiewicz. — 8*. Gang der Handlung in der Antigone des Sophokles.

V. STATYSTYKA UCZNIÓW.

(Liczby drobne u góry oznaczają uczniów prywatnych.)

	Liczba uczniów w klasach											Ogółem uczniów
	I. a.	I. b.	II. a.	II. b.	III.	IV. a.	IV. b.	V.	VI.	VII.	VIII.	
1. Ogólne zestawienie.												
Z końcem 1892 r. było . . .	33	30	54	—	65	51	—	34	30	22	27	346
Z początkiem 1893 r. było publicznych i prywat. . .	46	46	36	34	55	34	33	55	30	29	44	442
W ciągu roku szk. przy- było publ. i prywat. . .	—	1	1	2	2	1	1	1	3	4	—	16
Wogóle zatem przyjęto . .	46	47	37	36	57	35	34	56	33	33	44	458
Miedzy tymi było:												
a) przybyłych z zakładów obcych, mianowicie z kl. niższej	37	40	4	3	4	5	1	6	5	5	1	111
b) obcych powtarzających klasę	1	—	2	3	4	1	1	3	2	3	4	24
c) ponownie przyjętych dawnych z kl. niższej . .	—	—	29	27	43	26	31	39	23	21	33	272
d) ponownie przyjętych a powtarzających klasę .	8	7	2	3	6	3	1	8	3	4	6	51
W ciągu roku szkolnego opuściło zakład	9	17	4	4	7	2	4	6	2	—	2	57
Liczba uczniów z końcem r. szk. 1893	37	30	33	32	50	33	30	50	31	33	42	401
Miedzy tymi było:												
a) publicznych	36	29	33	32	49	33	30	50	31	33	30	386
b) prywatnych	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1	12	16
2. Wedle miejsca urodzenia było:												
Ze Sambora i z powiatu samborskiego	20	10	16	8	21	9	12	14	16	7	14	147
Z innych powiatów Gali- cyi i Krakowa	15 ¹	18 ¹	17	23	27 ¹	24	18	35	15	25	16 ⁷	233 ¹⁰
Ze Śląsku austr. i z Czech	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
Z Bukowiny	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Z Austrii dolnej	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Z Królestwa polskiego . .	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	3 ³
Z Poznańskiego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Razem	36 ¹	29 ¹	33	32	49 ¹	33	30	50	31	33 ¹	30 ¹²	386 ¹⁶
3. Wedle języka ojczy- stego było:												
a) mówiących po polsku	23 ¹	16	22	21	29 ¹	21	21	28	12	20 ¹	23 ¹²	236 ¹⁵
b) mówiących po rusku	13	13 ¹	11	11	19	12	9	22	18	13	7	148 ¹
c) mówiących po nie- miecku	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	2
Razem	36 ¹	29 ¹	33	32	49 ¹	33	30	50	31	33 ¹	30 ¹²	386 ¹⁶

	Liczba uczniów w klasach											Ogółem uczniów
	I. a.	I. b.	II. a.	II. b.	III.	IV. a.	IV. b.	V.	VI.	VII.	VIII.	
4. Wedle wyznania religijnego było:												
a) wyznania rzymsko-kat.	20 ¹	14	18	15	22 ¹	15	12	23	13	16 ¹	13 ¹²	181 ¹⁵
b) wyznania grecko-kat.	13	13 ¹	11	11	19	12	9	22	18	13	7	148 ¹
c) wyznania ewangelic.	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2
d) wyznania mojżeszow.	2	2	4	6	7	6	9	5	—	4	10	55
Razem	36 ¹	29 ¹	33	32	49 ¹	33	30	50	31	33 ¹	30 ¹²	386 ¹⁶
5. Wedle miejsca pobytu rodziców (opiekunów) było:												
a) miejscowych	21	14	15	17	23	18	19	23	12	14	16	192
b) zamiejscowych	15	15	18	15	26	15	11	27	19	19	14	194
Razem	36	29	33	32	49	33	30	50	31	33	30	386
6. Wiek uczniów:												
Lat 11 miało	5 ¹	5 ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 ²
" 12 "	11	6	10	7	—	—	—	—	—	—	—	34
" 13 "	6	7	8	7	8	—	—	—	—	—	—	36
" 14 "	7	7	7	10	12 ¹	6	10	1	—	—	—	60 ¹
" 15 "	5	3	5	4	10	7	10	11	—	—	—	55
" 16 "	2	—	2	2	10	9	4	17	5	1	—	52
" 17 "	—	1	1	2	3	7	1	5	8	10	—	38
" 18 "	—	—	—	—	4	4	3	11	9	7	4 ⁷	42 ⁷
" 19 "	—	—	—	—	1	—	1	2	3	7 ¹	7 ³	21 ⁴
" 20 "	—	—	—	—	1	—	1	3	4	2	8 ¹	19 ¹
" 21 "	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	5 ¹	11 ¹
" 22 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	6
" 23 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Razem	36 ¹	29 ¹	33	32	49 ¹	33	30	50	31	33 ¹	30 ¹²	386 ¹⁶
7. Klasyfikacya:												
a) Z końcem r. szk. 1893.												
Stopień celujący otrzym..	4 ¹	3	7	5	5	2	2	3	4	3	2	40 ¹
" pierwszy "	18	22 ¹	22	16	33	22	17	24	13	22 ¹	28 ⁹	237 ¹¹
" drugi "	8	2	2	4	5	2	4	11	7	2	—	47
" trzeci "	3	—	—	2	1	2	2	6	1	—	—	17
Do egzaminu poprawczego przeznaczono	3	2	2	5	5	4	5	3	6	6	3	41 ³
Razem	36 ¹	29 ¹	33	32	49	32	30	47	31	33 ¹	30 ¹²	382 ^{15*}
b) Z końcem r. 1892.												
Egzamin poprawczy z poprzedniego r. szk. zdało	2	5	4	—	6	5	2	2	3	4	2	35
Przeto otrzymało:												
Stopień celujący	5	5	8	—	1	5	4	3	3	2	4	40
" pierwszy	25	23	39	—	29	21	43	22	22	19	18	261
" drugi	2	1	5	—	2	1	2	3	4	1	4	25
" trzeci	1	1	2	—	1	5	2	6	1	—	1	20
Razem	33	30	54	—	33	32	51	34	30	22	27	346

*) 4 uczniów publicznych i 1 prywatnie klasyfikowano.

	Liczba uczniów w klasach											Ogółem uczniów
	I. a.	I. b.	II. a.	II. b.	III.	IV. a.	IV. b.	V.	VI.	VII.	VIII.	
8. Opłatę szkolną złożyło:												
a) w I. półroczu	23	15	13	10	15	13½	9	16	11	11	14	150½
b) w II. półroczu	14	5	11	7	11	15½	11	21	16	14	7	132½
Opłata szkolna wynosiła więc:												
w I. półroczu 2257 zł. 50 ct.												
w II. „ 1987 „ 50 „												
Pryw. złożyli 960 „ — „												
razem 5205 zł. — ct.												
9. Na przedmioty nadobowiązkowe uczęszczało:												
a) na język ruski jako przedmiot względnie obowiązkowy	13	13	11	11	19	12	9	21	17	11	7	144
b) na historię kraju rodzinnego	—	—	—	—	49	33	39	—	—	33	—	145
c) na gimnastykę	21	13	7	23	8	15	27	36	4	9	—	163
d) na kaligrafię	16	10	9	11	10	—	—	—	—	—	—	56
e) na rysunki	13	11	3	6	10	3	1	9	—	1	—	57
f) na śpiew	1	1	7	9	7	1	1	11	5	5	—	51
10. Stypendya pobierało	1	—	—	—	4	—	1	3	3	1	1	14
Kwoty pobranych stypendyów :	zł. 210				zł. 157'50 210'00 210'00 100'00		zł. 157'50	zł. 200'00 157'50 150'00	zł. 157'50 157'50 100'00	zł. 100	zł. 100	
Razem 2167 zł. 50 ct.												

VI.

ZBIORY NAUKOWE.

A. Biblioteka nauczycieli.

Biblioteka obejmuje 2269 dzieł, 104 map, 4 płaskorzeźby, 12 atlasów, 2 globusy, 1 telurium, oraz 37 obrazów geografii, starożytności klasycznych, jakoteż wzory do rysunków i kaligrafii w zeszytach. Nadto posiada biblioteka rozprawy i sprawozdania wiedeńskiej Akademii Umiejętności z zakresu mat.

matyki, nauk przyrodniczych, historii i filozofii, od r. 1850. do r. 1892. i także same rozprawy i sprawozdania krakowskiej Akademii Umiejętn. od r. 1890. do r. 1893., a oprócz tego: Bibliotekę Pisarzy polskich, Zbiory Wiadomości do Antropologii krajowej, Sprawozdania Komisji do badania historii Sztuki w Polsce, wydawane nakładem tejże Akademii.

Przyrost biblioteki w bieżącym roku szkolnym.

Jużto drogą kupna jużto przez darowiznę nabyła biblioteka:

1. W. Matkowskiego, Budownictwo ludowe na Podhalu (dar) i 2. Tablice do tegoż dzieła; 3. Karbowiaka, Nasi Żydzi i nasz język; 4. Kozłowskiego, Logika elementarna; 5. Łomnickiego, Mineralogia i Geologia; 6. Boissier'go, Cicero u. seine Freunde (deutsch von Doehler); 7. Loos'a, Gymnasiallehrplan; 8. Małeckiego, Gramatyka jęz. polsk. wyd. 8.; 9. Pechnika, Synonymik der deutschen Sprache; 10. Rybowskiego, Baśnie ludu polskiego; 11. Grotzy'ego, Jugendspiele; 12. Thibaut'a, Wörterbuch der französischen u. deutschen Sprache; 13. Janusza, Dokładny słownik francusko-polski i polsko-francuski; 14. Eliasa-Hermann-Szamotólskiego, Jahresberichte für neuere deutsche Literaturgeschichte; 15. Iwana Muellera, Handbuch der klass. Alterthumswissenschaft (dwa tomy); 16. Resla, Das menschliche Ich, eine psychologische Studie; 17. Stodółkiewicza, Zbiór przykładów i odpowiedzi na kwadratury równań różniczkowych; 18. Sohnck'ego, Gemeinverständliche Vorträge aus dem Gebiete der Physik; 19. Dunikowskiego, Listy z Ameryki; 20. Kohna w Samborze, Rocznik 16-ty; 21. Dillmanna, Astronomische Briefe; 22. Koła naukowego Tarnopolskiego Rocznik pierwszy; 23. Ulanowskiego, Trzy Broszury Prawne z r. 1607. i 1612.; 24. Mikołaja Reja z Nagłowic, Krótka rozprawa między Panem, wójtem a Plebanem w r. 1543. (wyd. Zawiliński); 25. Jakóba Górskiego, Rada Pańska z r. 1597. (wyd. Czermak); 26. Acta Rectoralia Almae Universitatis Studii Cracoviensis inde ab anno 1469. (wyd. Wisłocki); 27. Sprawozdania z posiedzeń Akademii Umiejętności krakowskiej za rok 1892.; 28. Rutowskiego, Rocznik Statystyki Galicji za lata 1889—1891.; 29. Hryniewiczza, Zarys leczenia ludowego na Rusi Południowej; 30. Zbiór wiadomości do Antropologii krajowej, tom XVI.; 31. Pomniki dziejowe Polski, tom 6., 32. Rocznik Akademii Umiejętności w Krakowie, Rok 1891/2.; 33. Rozprawy Akademii Umiejętności

krakowskiej, Wydż. matemat.-przyrodn., seryi drugiej tom 4. i 5.; 34. Bulletin International de l'Academie des Sciences de Cracovie, Miesięczników 5, za rok 1893.; 35. Fach-Katalog der internationalen Ausstellung für Musik u. Theater-Wesen, Wien, 1892., sztuk 7 (dar Wys. Ministeryum wyznań i oświaty); 36. Witkowskiego, Zasady fizyki, tom I.

Zakład utrzymuje następujące czasopisma:

a) *Polskie*: 1. Gazetę Lwowską z Przewodnikiem literackim. 2. Muzeum, czasopismo miesięczne dla nauczycieli szkół wyższych. 3. Przewodnik bibliograficzny. 4. Przewodnik higieniczny. 5. Wszechświat, tygodnik poświęcony naukom przyrodniczym. 6. Kosmos, czasopismo Towarzystwa przyrodników im. Kopernika. 7. Misyje katolickie. 8. Kwartalnik historyczny. 9. Przegląd Polski. 10. Ateneum, pismo naukowe i literackie.

b) *Ruskie*: 1. Зоря, письменне літературне. 2. Дзвінок, письменне для молодіжи. 3. Часопись народна.

c) *Niemieckie*: 1. Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus u. Unterricht. 2. Neue Jahrbücher für Philologie u. Paedagogik. 3. Wiener Litteraturzeitung. 4. Zeitschrift für Schulgeographie. 5. Oesterreichisch-Ungarische Monarchie in Wort u. Bild. 6. Mitteilungen aus dem Gebiete der angewandten Naturwissenschaften. 7. Zeitschrift für Oesterreichische Gymnasien. 8. Unser Wissen von der Erde.

B. Biblioteka uczniów.

A. Biblioteka uczniów zawiera z dniem 15. lipca 1893. r. numerów 809, sztuk zaś 1072, a mianowicie:

książek	polskich	303	numerów,	446	sztuk,
"	ruskich	156	"	187	"
"	niemieckich	350	"	439	"
wszystkich książek razem		809	numerów,	1072	sztuk.

B. Umieszczone poniżej zestawienie tabelaryczne wykazuje, jak korzystała młodzież z księgozbioru w ubiegłym roku szkolnym i jak wogóle przedstawia się ruch książek, wypożyczonych uczniom.

Rok szkolny 1893.

KLASA	Liczba czytających uczniów			Ilość wypożyczonych książek			
	Dział			polskich	ruskich	niemieckich	Razem
	polski	ruski	niemiec.				
VIII.	24	7	21	108	148	85	341
VII.	29	13	26	212	139	180	531
VI.	22	20	21	152	181	141	474
V.	52	26	46	489	169	468	1126
IV. (a. i b.)	64	36	46	472	142	279	893
III.	45	21	30	356	151	131	638
II. (a. i b.)	—	14	—	—	98	—	98
Razem	236	137	190	1789	1028	1284	4101

C. W roku szkolnym 1893. zakupiono następujące książki do biblioteki uczniów:

a) książki polskie:

1. Sienkiewicz: Listy z Afryki. 2. Falkenhorst: Z dziejów odkrycia Ameryki. Powieść, tłóm. Jurkiewicz. 3. J. I. Kraszewski: Stara baśń, t. 3. 4. J. I. Kraszewski: Strzemięńczyk, t. 2. 5. J. Słowacki: Jan Bielecki. 6. Dr. L. German: Mitologia dla młodzieży. 7. Paulina Kraków: Pamiętniki młodej sieroty. 8. Paulina Kraków: Branka tatarska. 9. Al. Morgenbesser: Obrona Sokołowa. 10. I. W. Goete: Herman i Dorota, tł. Teof. Ziemia. 11. Józef Korzeniowski: Andrzej Batory. Dramat hist. w 5 aktach.

b) *książki ruskie*:

1. Володимиръ Левенко: Солдатскій Розрухъ (Бувальщина). — 2. И. Баштовий: Украинство на літературныхъ повахъ зъ Москвитиною. — 3. М. Комаровъ: Цова збирка народнихъ малоруськихъ приказокъ. — 4. Стегъ, Херсонскый беллетристичный сбирникъ, 1886. — 5. »Руска бесѣда« въ Чернівцяхъ: Ілюстрована бібліотека для молодѣжи підъ ред. Ом. Поповича. Рѣчникъ VIII. (книжочекъ 12, штукъ 10). — 6. Додатокъ до »Батьківщини« зъ року 1886. — 7. Петро Байда: Гомерова Одиссея, часть I. — 8. Северъ: Задля святой землѣ. — 9. Диброва Чайка: Казка про сонце та его сына. — 10. Диброва Чайка: Писанка. — 11. Г. Е. Роское-Шухевичъ: Хемія. — 12. Ст. Качала: Походъ Собеского підъ Вѣдень р. 1683. — 13. Еліза Оржешко: Низины. — 14. А. И. Гончаровъ: Обломовъ (Літературный додатокъ »Дѣла«). — 15. И. Франко: Гава. — 16. В. Чайченко: Середъ Ледового моря. — 17. Петро Байда: Гомерова Одиссея, часть II. — 18. Р. Заклинскій: Географія Руси. — 19. Кость Федьківъ: Квіточка. — 20. Ол. Барвѣнскій: Ставропигійске брацтво успеньске у Львовѣ. — 21. Ол. Барвѣнскій: Цѣсарь и Король Франць Іосифъ I. — 22. Едвардъ: Стефанъ Лаврентій (Літературный додатокъ »Дѣла«). — 23. Вол. Г. Короленко: Слѣпый музыка. — 24. Красюченко: Юрій Горовенко. — 25. Денисъ: Зъ рѣжнихъ краївъ и народѣвъ. — 26. Зъ чужихъ зѣльниківъ (Літературный додатокъ »Дѣла«). — 27. Пива, украинскый літературный збирникъ. Одесса, 1885. — 28. О. Стодольскій: Етнографія Славянщины. — 29. Зерна. Літературно-науковий додатокъ до »Буковини« за р. 1887. — 30. В. Лукичъ: Угорська Русь. — 31. Панас Мирний: Казка про правду та кривду. — 32. Зерна. Літературно-науковий додатокъ до »Буковини« за р. 1888. — 33. Выд. Корейво въ Кісвѣ: 4 примѣрники музикалій (для спѣву хорального).

c) *książki niemieckie*:

1. Schweiger-Lerchenfeld: das neue Buch der Natur, 2. Band. 2. Praxis der Insectenkunde von Prof. Hoffer. 3. Das Herbar von Dr. Willkomm. 4. Henry Stanley: Reise durch den dunklen Welttheil von Dr. Volz. 5. Oskar Höcker: der Seekadet von Helgoland. 6. Wörishöffer: Robert der Schiffsjunge; das Naturforscherschiff; Auf dem Kriegspfade; Kreuz und quer durch Indien; Durch Urwald und Wüstensand; Lionel Forster; Ein Wiedersehen in Australien; Die Diamanten

des Peruaners; Unter Korsaren, Onnen Visser. 7. Das Buch der Erfindungen, 8. Auflage, 8 Bände.

C. Darem otrzymała biblioteka:

Od p. Budzynowskiego Włodzimirza, zastępcy nauczyciela: Julius Verne: Schwarz-Indien; Reise durch die Sonnenwelt mit Illustrationen. — Od Krawczyńskiego, ucznia V. klasy: Hoffman: Folgen des Leichtsinns. — Od Youngi Ał., ucznia IV. A. klasy: Leben und Abenteuer des Don Quixote. — Od Świstackiego, ucznia IV. B. kl.: Jakob Ehrlich von Höcker i Bei Gnomen und Zwergen.

C. Gabinet fizykalny.

Gabinet fizykalny zawiera oprócz chemikaliów 378 przyrządów (308 numerów inwentarza). W roku bieżącym zakupiono: 1. Warstat stolarski. 2. Przyrząd Haldata. 3. Mostek Wheatstona. 4. Elektroskop Beetza. 5. Rurę interferencyjną. 6. Model pierścienia Gramme'go. 7. Przyrząd do wykazania prawa Mariotta. 8. Lampę mosiężną spirytusową.

D. Gabinet historyi naturalnej.

Inwentarz gabinetu historyi naturalnej liczy 367 numerów. W roku bieżącym zakupiono: 1. Arsen. 2. Kryształ dyamentu. 3. Złoto w dwóch formach. 4. Miedź rodzimą. 5. Żelazo meteoryczne. 6. Srebro w dwóch okazach. 7. Bizmut. 8. Kryształy z tablic szklanych, 9 okazów. 9. Dwa preparata spirytusowe do objaśnienia rozwoju chrabąszcza majowego i raka rzecznego.

Nadto podarował gabinetowi Marszałek powiatowy JW. Pan Serwatowski 2 piękne okazy ptaków wypchanych, mianowicie łabędzia i czapłę.

VII.

EGZAMIN DOJRZAŁOŚCI.

Do piśmiennego wypracowania otrzymali abiturycenci następujące temata:

1. *W języku łacińskim:*

a) do tłumaczenia z jęz. pol. na jęz. łac. w oddziale I.:
ustęp z Wypisów polskich p. t. „Wyprawy Cezara do Bry-

tanii“; w oddziale II.: ustęp z hist. Poplinskiego p. t. „Wojna Trojańska“.

b) do tłumaczenia z jęz. łac. na jęz. polski w oddziale I.: Cic. de orat., I. 1., od słów: „Cogitanti mihi“ aż do słów: „neque voluntate“; w oddziale II.: Cic. Lael, 13: „Haec igitur prima lex amicitiae sancitur“ aż do słowa: „repudietur“.

2. *W języku greckim:*

w oddziale I.: Ilias. XV., ww. 142—183.; w oddziale II.: Odys. XVI., ww. 253—280.

3. *W języku polskim:*

w oddziale I.: „Dziejowe znaczenie Rzymu jako stolicy świata pogańskiego i chrześcijańskiego“; w oddziale II.: „O jakich wojnach Azji z Europą wspominają dzieje powszechne i jakie były ich najważniejsze przyczyny?“

4. *W języku ruskim:*

»Вѣсны Габсбургѣвъ зъ Турками п ихъ значеніе для развою монархіи австрійскою«.

5. *W języku niemieckim:*

w oddziale I.: „Im Leben der Völker sind aeußere Gefahren oft die Quelle nationaler Erhebung und Grösse“; w oddziale II.: „Worin hat die Liebe zur Heimat ihren Grund und welches sind die Ursachen, dass trotzdem so viele Menschen ihre Heimat verlassen und in die Ferne ziehen?“

6. *W matematyce:*

w oddziale I.: 1) Rozwiązać równanie:

$$\sqrt[3]{3^{4x} + 1} + \sqrt[3]{2 \cdot 3^{4x} + 3} = 5.$$

2) Przykątne rombu wynoszą: $a = 1234$ m., $b = 5678$ m.; jak wielki jest kąt ostry rombu i jak wielki jest promień koła wpisanego?

3) Miasto zaciągnęło pożyczkę 130000 zł. i używa przy końcu każdego roku na spłatę półpięta procentowych odsetek, tudzież na umorzenie długu 20037 zł.; po ilu latach spłaci ten dług?

W oddziale II.: 1) Rozwiązać równanie:

$$\sqrt[3]{x} + \sqrt[3]{y} = 12.$$

$$\sqrt[3]{x^2} + \sqrt[3]{y^2} = 104.$$

2) W trójkącie ukośnokątnym bok $a = 13$ m., kąt $\alpha = 31^\circ 39' 40''$, powierzchnia $f = 122.3$ m².; obliczyć długość boków b i c .

3) Jak wielką jest wartość rocznej renty 450 złr., którą można było pobierać na początku roku, przy końcu 12-go roku, jeżeli jej przez cały ten czas nie pobierano, lecz po 4% kapitalizowano?

Do ustnego egzaminu zgłosiło się ogółem 41 abiturjentów, mianowicie: 29 uczniów publicznych, 10 prywatystów, wychowanków zakładu wychowawczo-naukowego OO. Jezuitów w Bąkowie pod Chyrowem i 2 eksternistów.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

Aleksander Aleksiewicz.

Karol Biliński.

Tadeusz Jan dw. im. Dyduszyński.

Maryan Elektorowicz.

Leon Finsterbusch.

Medard Antoni dw. im. Gałuszkiewicz.

Kazimirz Maryan Józef tr. im. Gizowski.

Jakób (Mendel) Hammermann (z odznaczeniem).

Antoni Hewrycz.

Benon Janowski.

Tadeusz Henryk dw. im. Kolasiński.

Roman Kopyściański.

Władysław Józef dw. im. Kreutz.

Mojżesz Sandauer.

Salomon Sandauer.

Tadeusz Stachurski.

Leon Steciów.

Stanisław Zaczek.

Jonasz Zeimer.

Jan Krzysztofowicz (prywatysta).

Maryan Józef Zyg. Seweryn czw. im. Morawski (pryw.).

Konrad Rakowski (prywatysta).

Konst. Bogdan Franc. tr. im. Jordan Rozwałowski (pr.).

Juliusz Henryk Antoni tr. im. hr. Stadnicki (pryw.).

Jan Antoni Ludwik Kalikst czw. im. Kruszewski (pr.).

Schmil Rosenzweig (eksternista).

Pozwolono przystąpić po feryach do powtórnego egzaminu z jednego przedmiotu 7 uczniom publicznym, 3 prywatystom i 1 eksterniście. Za niedojrzałych uznano i na rok reprobowano 3 uczniów publicznych i 1 prywatystę.

Egzamin rozpoczął się dnia 4. lipca b. r. i trwał do dnia 13. lipca b. r. pod przewodnictwem c. k. inspektora krajowego

JWP. dra Zygmunta Samolewicza. Uroczyste rozdanie świadectw abiturientom odbyło się dnia 13. lipca b. r. popołudniu w auli gimnazyalnej wobec całego grona nauczycielskiego i uczniów 4 klas wyższych, jakoteż wobec reprezentantów duchowieństwa i władz, jak pp.: c. k. starosty, c. k. prezydenta sądu, burmistrza i i., niemniej rodziców kilku abiturientów. Po przemowie c. k. dyrektora zakładu, który podał do wiadomości zebranych wynik egzaminu i zaznaczył, jaką miarą ocenia się dojrzałość abiturientów, rozdał c. k. inspektor świadectwa, poczem w dłuższem a pięknem przemówieniu zwrócił się do młodzieży, opuszczającej gimnazjum. Czcigodny mowca wskazał najpierw abiturientom, że dojrzałość swą zawdzięczają własnej pracy, jakoteż gorliwym a skutecznym działaniom nauczycieli, dla których wdzięczność ich nie powinna nigdy wygasnąć. Przedstawił również, jaką to opieką otacza uczącą się młodzież gmina samborska, która wybudowała dla gimnazjum kosztowny a wygodny budynek i corocznie opłaca znaczny datek dla celów tegoż gimnazjum, za co abiturjenci i wogóle młodzież gimnazjalna winna starać się godnie kiedyś się odwdzińczyć. Następnie nakreślił mowca cel dalszego życia abiturientów, przestrzegając ich przed źle zrozumianą wolnością akademicką, której w naszych czasach używają nieraz osoby przewrotne do swych zgubnych celów, nęcąc niedoświadczoną młodzież różnorodnemi pięknie brzmiącemi hasłami. W końcu wyłuszczył, że młodzież nasza, korzystając w całej pełni z dobrodziejstw na polu religii, języka i historii rodzinnej, stokroć szczęśliwszą jest od swych współziomków w innych dzielnicach, którzy niestety korzyści tych są pozbawieni. Te łaski i dobrodziejstwa — zakończył mowca — zawdzięczamy wspólnomiślności najmiłościwiej panującego nam Monarchy, na którego cześć wznoszę okrzyk: Najjaśniejszy Monarcha nasz Cesarz Franciszek Józef I. niech żyje! — Okrzyk ten obecni z zapalem powtórzyli. Po tej przemowie i po odśpiewaniu hymnu ludowego wystąpił jeden z abiturientów i podziękował gronu nauczycielskiemu i przełożonym władzom za ojcowską opiekę i sumienną pracę około dobra powierzonej ich pieczy młodzieży, podziękował reprezentacji miasta za wybudowanie wspianego a wygodnego gmachu, poczem zwracając się do swych kolegów, wezwał ich do dalszej uczciwej pracy około własnego kształcenia się, do zgody i solidarności. Na tem zakończono tę uroczystość.

VIII.

Pomoc dla ubogich uczniów.

Z dobrowolnych datków uczniów i grona nauczycielskiego składanych w ciągu b. roku szk. do „puszki“, zbierano kwotę 68 zł. 76 ct., z czego użyto 60 zł. 50 ct. na wspomnienie najuboższych a najgodniejszych uczniów. Pozostało więc 8 zł. 26 ct., która to kwota wraz z książeczką samborskiej kasy oszczędności Nr. 1170. czyni łączną sumę 59 zł. 20 ct. Prócz tego użyto 30 zł. na zakupno książek dla ubogich uczniów.

Prawdziwie obywatelskie cele spełniało również „Towarzystwo pomocy naukowej w Samborze“, wspierając od czasu do czasu ubogą młodzież naszą bądź datkami pieniężnymi, bądź też odzieniem i książkami szkolnymi (w b. r. szk. wypożyczono 117 uczniom 213 egzemplarzy podręczników szkolnych), za co Czcigodnemu Zarządowi i Szlachetnym członkom Towarzystwa składa c. k. Dyrekcya winne podziękowanie.

Z dniem 1. września 1893. będzie otwarta bursa dla młodzieży, w której znajdzie pomieszczenie 30 uczniów; 5 miejsc jest zupełnie bezpłatnych. Warunki przyjęcia zawarte są w rozpisany już konkursie; bliższych szczegółów zasięgnąć można u ks. kat. Watulewicza, a pod jego nieobecność u członka Zarządu p. Neumanna, sekretarza magistratu. Bursa mieścić się będzie we własnym okazałym budynku, wystawionym obok gmachu gimnazyalnego na gruncie, który gmina miasta Sambora bezpłatnie na ten cel ofiarowała. Potrzebny na budowę kapitał, wynoszący 6800 zł., zbierał Świetny Zarząd bursy z dobrowolnych datków tak poszczególnych osób w mieście i okolicy, jakoteż instytucji, do czego też przyczyniła się przede wszystkim Szan. Kasa oszczędności w Samborze corocznymi hojnymi datkami a w bieżącym roku nawet kwotą 750 zł., jakoteż Wysoki Wydział krajowy datkiem 100 zł. Ponieważ jednak koszta budowy i urządzenia bursy przewyższyły zbieraną kwotę, przeto powstał niedobór, ciążący na gwarancyi Czcigodnych członków Zarządu, który nieplonną żywi nadzieję, że i nadal ofiarności na ten pożyteczny cel nie ustanie. Z pomiędzy Grona nauczycielskiego zajmował się tą sprawą szczególnie ks. kat. obrz. łącz. Aleksy Watulewicz, nie szczędząc trudów ani własnych kosztów, byle tylko bursę wprowadzić w życie. Jemu też porucił Zarząd przyszłe kierownictwo bursy. — C. k. Dyrekcya wypełnia tylko miły obowiązek, jeżeli na tem

miejscu składa w imieniu ubogiej młodzieży, która znajdzie przytułek i opiekę w bursie, serdeczne podziękowanie wszystkim Szlachetnym Osobom za ich materyalne ofiary i usilne trudy, podjęte w patriotycznym i tak wielce pożytecznym celu.

IX.

FUNDUSZE NA ZBIORY NAUKOWE.

1. Datki uczniów na środki naukowe	443 zł. 00 ct.
2. Taksy wstępne	283 „ 50 „
3. Dotacya miasta Sambora na gabinety	150 „ 00 „
Razem	876 zł. 50 ct.

X.

Fizyczne ćwiczenia młodzieży.

Dżdżysta wiosna i także lato nie pozwalały odbywać częstych wycieczek. Dlatego też odbyto tylko 1 większą wycieczkę w maju. Zimową porą korzystała zaś młodzież obficie ze ślizgawki.

Nauka gimnastyki odbywała się regularnie, a pauzy pomiędzy godzinami spędzała młodzież w ogrodzie gimnazyalnym.

XI.

KLASYFIKACYA UCZNIÓW

w 2. półroczu.

KLASA I. A.

Liczba uczniów: 36.

Stopień celujący otrzymali: 1. **Nowosielski Tadeusz.**

2. **Rygus Michał.** 3. **Walter Jakób.** 4. **Wrzask Jakób.**

Stopień pierwszy otrzymali: 5. Bauer Zenon. 6. Berger Stanisław. 7. Hr. Dzieduszycki Juliusz. 8. Grodziński Teofil. 9. Gruszkiewicz Filemon. 10. Hanik Karol. 11. Jaworski Karol. 12. Koladżyn Maryan. 13. Kostka Michał. 14. Kostus Wojciech. 15. Kucharski Eugeniusz. 16. Maksymowicz Włodzimierz. 17. Mikitiak Andrzej. 18. Polański Jan. 19. Reizes Emanuel. 20. Wallner Józef. 21. Winników Alexander. 22. Krotochwila Czesław.

Stopień drugi otrzymało 8 uczniów, stopień trzeci 3 uczniów. Pozwolono poprawić po feryach niedostateczny postęp z jednego przedmiotu 3 uczniom.

KLASA I. B.

Liczba uczniów: 29.

Stopień celujący otrzymali: 1. **Biliński Mikołaj**. 2. **Lubiszczak Józef**. 3. **Wrzask Piotr**.

Stopień pierwszy otrzymali: 4. **Angielski Antoni**. 5. **Błaszkiwicz Władysław**. 6. **Borkowski Jan**. 7. **Chomiszak Andrzej**. 8. **Gasparski Bolesław**. 9. **Kmicikiewicz Alexander**. 10. **Knöppel Mojżesz**. 11. **Kozłowski Eligiusz**. 12. **Maciejewicz Maryan**. 13. **Papp Dyonizy**. 14. **Pawluch Ignacy**. 15. **Perucki Kazimirz**. 16. **Piniański Bazyli**. 17. **Rudziński Mikołaj**. 18. **Schwarz Izidor**. 19. **Śmiałowski Czesław**. 20. **Smolka Franciszek**. 21. **Staszewski Zenon**. 22. **Tychowski Jan**. 23. **Warchomy Jan**. 24. **Żak Stanisław**. 25. **Jac Michał**.

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów. Pozwolono poprawić po feryach niedostateczny postęp z jednego przedmiotu 2 uczniom.

KLASA II. A.

Liczba uczniów: 33.

Stopień celujący otrzymali: 1. **Maryniak Jan**. 2. **Propst Wilhelm**. 3. **Rożałowski Antoni**. 4. **Rybiański Tadeusz**. 5. **Staromiejski Franciszek**. 6. **Sebesta Wacław**. 7. **Walter Michał**.

Stopień pierwszy otrzymali: 8. **Barański Stefan**. 9. **Chimiak Mikołaj**. 10. **Dobrzański Maryan**. 11. **Hołodja Andrzej**. 12. **Horodyski Michał**. 13. **Hurkiewicz Włodzimierz**. 14. **Kokurewicz Jan**. 15. **Komarnicki Platon**. 16. **Kulczycki Piotr**. 17. **Liebermann Jakób**. 18. **Łaszkiewicz Włodzimierz**. 19. **Mazur Edward**. 20. **Medlinger Izidor**. 21. **Menkés Abraham Salomon**. 22. **Mięsowicz Józef**. 23. **Palch Józef**. 24. **Polański Orest**. 25. **Przybylski Władysław**. 26. **Stojnowski Adolf**. 27. **Turowski Edmund**. 28. **Uleniecki Aleksander**. 29. **Żuławski Czesław**.

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów. Pozwolono poprawić po feryach niedostateczny postęp z jednego przedmiotu 2 uczniom.

KLASA II. B.

Liczba uczniów: 32.

Stopień celujący otrzymali: 1. **Baran Stefan**. 2. **Kochan August**. 3. **Komarzyński Włodzimierz**. 4. **Kucharski Leon**. 5. **Paszkiewicz Aleksander**.

Stopień pierwszy otrzymali: 6. Chwafil Adolf. 7. Dubaj Michał. 8. Finsterbusch Jakób. 9. Giżowski Bruno. 10. Glück Mojżesz. 11. Hordyński Franciszek. 12. Janicki Tadeusz. 13. Juświak Jan. 14. Kowalczewski Kazimirz. 15. Krakauer Joel. 16. Piciński Seweryn. 17. Robinsohn Efroim. 18. Stadnik Kazimirz. 19. Stefanowicz Mikołaj. 20. Zajączkowski Zygmunt. 21. Żukiewicz Zygmunt.

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów, stopień trzeci 2 uczniów. Pozwolono poprawić po feryach niedostateczny postęp z jednego przedmiotu 5 uczniom.

KLASA III.

Liczba uczniów: 49.

Stopień celujący otrzymali: 1. Janicki Stanisław. 2. Lang Franciszek. 3. Minko Mikołaj. 4. Paszkiewicz Jan. 5. Sałas Jan.

Stopień pierwszy otrzymali: 6. Abdermann Maryan. 7. Biliński Jarosław. 8. Byleń Józef. 9. Bloch Zygmunt. 10. Chimiak Karol. 11. Dębicki Bolesław. 12. Grabowiecki Edmund. 13. Hordiner Izak. 14. Ilnicki Michał. 15. Jaciów Szczepan. 16. Kalinicz Atanazy. 17. Kapko Teodozy. 18. Karp Szymon. 19. Kasprzyk Ferdynand. 20. Kessler Ilal Luzor. 21. Kostórkiewicz Wacław. 22. Kostórkiewicz Witold. 23. Krynicki Włodzimierz. 24. Kuny Franciszek. 25. Menkes Baruch. 26. Mryc Hilaryon. 27. Nostadt Józef. 28. Pawłusiewicz Eugeniusz. 29. Pietrowski Włodzimierz. 30. Sielecki Antoni. 31. Skarbek Kazimirz. 32. Szawała Włodzimierz. 33. Szkodziński Zygmunt. 34. Trauczyński Edward. 35. Trauczyński Zygmunt. 36. Trichter Izidor. 37. Wysoczański Tadeusz. 38. Żurakowski Zygmunt.

Stopień drugi otrzymało 5 uczniów, stopień trzeci 1 uczeń. Pozwolono poprawić po feryach niedostateczny postęp z jednego przedmiotu 5 uczniom.

KLASA IV. A.

Liczba uczniów: 32.

Stopień celujący otrzymali: 1. Tuziak Franciszek. 2. Żołoteńki Józef.

Stopień pierwszy otrzymali: 3. Bereźnicki Aleksander. 4. Bergner Chaim. 5. Bergner Elias. 6. Biliński Stanisław. 7. Figwer Konrad. 8. Finsterbusch Izak. 9. Hlavatý Oktawiusz. 10. Jasiński Władysław. 11. Kozak Jan. 12. Ludwik Leopold.

13. Maneles Chaim. 14. Mitscha Stanisław. 15. Płaskacz Aleksy. 16. Płaskacz Jan. 17. Pomeranz Jakób. 18. Pomeranz Ascher. 19. Sawczyński Longin. 20. Skulicz Bronisław. 21. Świdnicki Jan. 22. Turowski Stanisław. 23. Wiwer Antoni. 24. Slavik Kazimirz.

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów, stopień trzeci 2 uczniów. Pozwolono poprawić po feryach niedostateczny postęp z jednego przedmiotu 4 uczniom.

KLASA IV. B.

Liczba uczniów: 30.

Stopień celujący otrzymali: 1. **Sandauer Jonasz.** 2. **Szanser Ordon Maryan.**

Stopień pierwszy otrzymali: 3. Aleksiewicz Adolf. 4. Błaskiewicz Jan. 5. Brand Henryk. 6. Drzymalik Sofron. 7. Frisch Salomon. 8. Hamerski Emil. 9. Horodyski Dymitr. 10. Janusiewicz Józef. 11. Kokurewicz Stanisław. 12. Łęczyński Mieczysław. 13. Nestorowicz Miron. 14. Ostrowski Zdzisław. 15. Rożankowski Orest. 16. Szkodziński Józef. 17. Winnicki Roman. 18. Zeiler Abraham. 19. Zosel Zygmunt.

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów, stopień trzeci 2 uczniów. Pozwolono poprawić po feryach niedostateczny postęp z jednego przedmiotu 5 uczniom.

KLASA V.

Liczba uczniów: 47.

Stopień celujący otrzymali: 1. **Byrka Władysław.** 2. **Maciurak Jan.** 3. **Rudnicki Edward.**

Stopień pierwszy otrzymali: 4. Angielski Kazimirz. 5. Beer Jakób. 6. Bielański Stanisław. 7. Bloch Leon. 8. Chwojka Ignacy. 9. Dobrzański Józef. 10. Etterle Karol. 11. Giżowski Roman. 12. Hoszowski Andrzej. 13. Hyczko Aleksander. 14. Jankowski Stanisław. 15. Juświak Michał. 16. Kulezycki Dymitr. 17. Lenkiewicz Włodzimierz. 18. Makar Stefan. 19. Menkes Efroim. 20. Mryc Włodzimierz. 21. Oleński Stanisław. 22. Rittermann Sender. 23. Rondziak Piotr. 24. Sahanek Aleksander. 25. Sembratowicz Roman. 26. Sokoliński Zygmunt. 27. Spannbauer Władysław.

Stopień drugi otrzymało 11 uczniów, stopień trzeci 6 uczniów. Pozwolono poprawić po feryach niedostateczny postęp z jednego przedmiotu 3 uczniom.

KLASA VI.

Liczba uczniów: 31.

Stopień celujący otrzymali: 1. **Aleksiewicz Julian.** 2. **Dyduszyński Maryan.** 3. **Pola Paweł.** 4. **Tomaszewski Stefan.**

Stopień pierwszy otrzymali: 5. Bobowski Edward. 6. Ilnicki Jan. 7. Ilnicki Zenobiusz. 8. Kalinicz Emil. 9. Kmit Jerzy. 10. Krynicki Maksymilian. 11. Kulczyki Grzegorz. 12. Posochowski Mieczysław. 13. Schwarz Karol. 14. Sleżanowski Witold. 15. Stronński Dymitr. 16. Wallner Jan. 17. Wołoszynowicz Włodzimierz.

Stopień drugi otrzymało 7 uczniów, stopień trzeci 1 uczeń. Pozwolno poprawić po feryach niedostateczny postęp z jednego przedmiotu 6 uczniom.

KLASA VII.

Liczba uczniów: 33.

Stopień celujący otrzymali: 1. **Mihułowicz Jerzy.** 2. **Oleński Adam.** 3. **Ślotwiński Tadeusz.**

Stopień pierwszy otrzymali: 4. Ardan Włodzimierz. 5. Dahl Stanisław. 6. Frydlewicz Franciszek. 7. Gruszkiewicz Anatol. 8. Jamiński Filaret. 9. Kapuściński Leonard. 10. Kulczycki Grzegorz. 11. Lampel Aleksander. 12. Landau Salomon. 13. Lazor Berl. 14. Lesiewicz Wiktor. 15. Lewicki Teofil. 16. Łaszkiewicz Julian. 17. Maciurak Stefan. 18. Neybar Franciszek. 19. Orzechowski Stanisław. 20. Reich Simche. 21. Sekieła Roman. 22. Sleżanowski Stanisław. 23. Staszewski Stanisław. 24. Stryjski Eugeniusz. 25. Zoloteńki Jan.

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów. Pozwolono poprawić po feryach niedostateczny postęp z jednego przedmiotu 6 uczniom.

KLASA VIII.

Liczba uczniów: 30.

Stopień celujący otrzymali: 1. **Hammermann Herman.** 2. **Zeimer Jonasz.**

Stopień pierwszy otrzymali: 3. Aleksiewicz Aleksander. 4. Biliński Karol. 5. Dyduszyński Tadeusz. 6. Elekrowicz Maryan. 7. Fidyk Bazyli. 8. Frisch Bernard. 9. Finsterbusch Leon. 10. Gałuszkiewicz Medard. 11. Gizowski Kazimirz. 12. Hewrycz Antoni. 13. Janowski Benon. 14. Kessler Ensel. 15.

Kędzierski Józef. 16. Kolasiński Tadeusz. 17. Kopyściański Roman. 18. Kreutz Władysław. 19. Łopuszański Antoni. 20. Sandauer Mojżesz. 21. Sandauer Salomon. 22. Scheer Salomon. 23. Scherff Zygmunt. 24. Stachurski Tadeusz. 25. Steciów Leon. 26. Tatomir Michał. 27. Topolnicki Eugeniusz. 28. Trauber Hersch. 29. Türk Mojżesz. 30. Zaczek Stanisław.

OGŁOSZENIE.

Wpisy uczniów na rok szkolny 1893/94. odbędą się w dniach 29. 30. i 31. sierpnia od godziny 9—12. i od 3—5.

Przy wpisie każdy uczeń ma przedłożyć świadectwo z ostatniego półrocza i złożyć datek 1 zł. w. a. na zbiory naukowe; każdy uczeń nowo wstępujący ma nadto wykazać się metryką i uiścić takse wstępną 2 zł. 10 ent. w. a. Uczniowie, po raz pierwszy wstępujący do zakładu, mają się zgłosić w towarzystwie rodziców lub ich zastępców.

Każdy uczeń zamiejscowy powinien przy wpisie dokładnie oznaczyć, u kogo będzie umieszczony na wiktach i stancyi.

Każdy uczeń przy wpisie winien wykazać się świadectwem szczepienia ospy.

Oplata szkolna, w kwocie 15 zł. w. a. na półrocze, musi być złożoną w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza. Uczniowie klasy I. złożyć ją mają za I. półrocze w ciągu trzech pierwszych miesięcy.

Egzamina wstępne i poprawcze odbywać się będą w dniach 30. i 31. sierpnia 1893. od godz. 8. zrana.

Egzamina wstępne do I. klasy odbywają się w dniach 1., 2. i 3. września, tudzież 15. lipca b. r.

Rok szkolny 1893/94. rozpocznie się uroczystem nabożeństwem dnia 4. września; tegoż dnia zacznie się też regularna nauka.

W Samborze, dnia 28. lipca 1893.

Dr. Ignacy Petelenz,
c. k. dyrektor.

